

JOSEF RESL

K A T E C H E S E

Pro 1. a 2. třídu obec. škol a spojený 1. a 2. škol. rok
s první přípravou na sv. zpověď a sv. přijímání

*Výklad a doprovod
Hronkovy „CESTY K BOHU“ a Kubíčkovy
„PRVOUKY“*

1. část
STARÝ ZÁKON

NAKLADATEL BOHUSLAV RUPP

Nihil obstat

**Msgre Dr Josef Hronek,
censor.**

Imprimatur

**Pragae, die 3. Aug. 1946.
Can. Dr Jar. Kulač,
Cancelarius.
No. 11709.**

Ke svým Katechesím pro 2. až 4. tř. obecných škol a málotřídky vydávám dodatečně ještě zvláštní katechese pro 1. a 2. škol. rok s přípravou na první sv. zpověď a sv. přijímání a křest svatý.

Začal jsem je psáti na počátku války, původně jen pro 1. tř., v době, kdy se náboženství vyučovalo 2 hodiny týdně. Když pak byla pro náboženství v 1. a 2. tř. stanovena jen jedna vyučovací hodina, začal jsem je stále více upravovati tak, aby jich bylo možno použítí také ve 2. třídě a zvláště pro spojený 1. a 2. šk. rok.

Podávám tu zase katechese metodicky úplně vypracované, nikoliv pouhé náčrtky a přehledy látky, protože to má své výhody zvláště pro laické katechety a začátečníky. Proto v nich je s počátku provedeno a později aspoň naznačeno i hlavní opakování látky, jež je u nejmenších dětí zvláště důležitou částí katechese a jež se má dítí ještě častěji než je naznačeno. I když je nikdo nebude přednáseti doslovně, přece v nich najde více než v pouhých náčrtcích.

Vyhýbal jsem se šablonovitému způsobu podání, proto podávám některé partie dvojím různým způsobem, pro děti různé chápavosti a katechety různé schopnosti.

Také jsem se snažil v každé katechesi podati zpravidla větší množství látky, aby katecheta tu měl jakousi zásobárnu pro více let, z níž by mohl vynášeti podle potřeby věci nové i staré, a aby se jich dalo použítí i pro vyučování mimoškolní. Snad je to chyba, ale je to také výhoda, zvláště pro spojený 1. a 2. nebo 1. až 3. šk. rok, kde některé děti slyší tutéž látku

dva roky za sebou. Skoro všechny katechese jsou pro 1. i 2. šk. rok; která je pouze pro 1. tř. nebo pouze pro 2. tř., u těch je to zpravidla uvedeno.

Pojal jsem do nich také mnoho dětských veršů, veršovaných modlitbiček a písní, protože malé děti se jim rády učí a protože přispívají k oživení katechese, a také proto, aby si jich všimly zbožné matky a použily jich v domácí náboženské výchově. Katecheta si z nich ovšem vybere, co se mu hodí.

Při tom nebyly zanedbány modlitby Církve, jež má každé dítě 1. a 2. šk. roku znáti. Je zde podán krátký výklad Otčenáše a Zdrávasu, Věřím v Boha, desatero, 6 základních pravd (ve verších), sedmero svátostí, zvláště o křtu sv. s přípravou na křest sv., o mši sv. a první příprava na sv. zpověď a sv. přijímání, ač tato příprava vyjde ještě ve zvláštním svazku v jiném, důkladnějším zpracování, pro všechny tři stupně vyučovací.

Dokončeno za druhé světové války v Oboře u Plzně v srpnu 1944. Vydává se v druhém roce míru a svobody jako kamének do základů našeho nového budování.

VYUČOVACÍ METHODA NA NEJNIŽŠÍM STUPNI.

Každá katechese u dětí v 1. třídě by měla trvati jen půl hodiny, protože malé děti se brzy unaví. V tom souhlasí všichni pedagogové. Pro nedostatek času však jsme nuceni katechisovati déle. Za to se zbývající část hodiny, kdy je pozornost dětí již unavena, může občas vyplniti vhodnými praktickými cvičeními a vložkami, o nichž bude ještě zmínka.

I u nejmenších má každá katechese míti tyto 4 části:

Podání látky (v y p r a v o v á n í biblické) a z něho vytěžené praktické *naučení* (aplikace čili uživotnění); tomu předchází krátká *úvodní příprava* mysli a srdce, a po vypravování a na konec následuje *několikeré opakování*, které je na tomto stupni nezbytnou podmínkou dobrého výsledku.

1. *Úvodní příprava* má vzbuditi zájem a naladiti srdce dětí pro přijetí nové látky. K tomu se připojí zpravidla ještě o z n á m e n í cíle, t. j. o čem bude řeč.

2. *Podání nové látky* (biblické nebo jiné) u nejmenších se děje zpravidla tímto postupem:

a) Nejprve se látka podá, vylíčí anebo vypravuje, a to co možná živě, názorně, plasticky. U nejmenších nutno mluvit zvláště k srdci, více důvody psychologickými než rozumovými. Proto je zde důležitou pomůckou biblický obraz nebo kresba na tabuli, a již toto první vypravování se často děje na základě obrazu. Při vypravování samém má však býti pohled dětí a jejich pozornost obrácena na osobu vypravujícího katechety, nikoli na obraz. Proto katecheta vyzve děti: »Děti, dívejte se na mě,« a obraz na tabuli, jakmile vykonal svou službu, zakryje nebo odstraní.

b) Po tomto prvním přednesu katecheta vypravovaný oddíl sám hned zopakuje, — to je druhé čili opakované vypravování (podání).

c) A potom vytazuje otázkami a opakuje s dětmi. Toto opakování provázené zpravidla rozhovorem s dětmi možno považovati již za zvláštní, třetí část katechese. Často se však přiřazuje k podání jako jeho poslední část.

Delší vypravování, t. j. delší novou látku možno podávati v 1. třídě nikoli najednou, nýbrž po oddílech čili partiích, a to tak, že katecheta vypravuje vždycky jeden oddíl, tvořící jakýsi celek, a ten hned sám zopakuje, t. j. vypravuje jej znova souvisle a o něco kratěji, a potom teprve vytazuje. Ve 2. tř. a u větších dětí se vypravuje celý děj najednou.

Novou látku tedy podává (vypravuje) katecheta dvakrát za sebou pro nedokonalou duševní schopnost dětí. První podání (vypravování) se děje nejlépe za pomoci obrazu (názoru), druhé bez obrazu. Při prvním přednesu vzniknou v mysli dětí vhodné představy, při druhém, t. j. opakovaném přednesu vzniká již duševní poznání a jakési chápání*).

3. *Opakování rozhovorem.* — Po tomto opakovaném přednesu následuje opakování s dětmi, jež se děje vytazováním a rozhovorem. Toto vytazovací opakování je velmi důležitou částí každé katechese. Tak se přesvědčíme, co si děti pamatovaly a jak vše pochopily; a to má býti zároveň živým a vřelým rozhovorem s dětmi, při němž se dětem věci nejasné lépe vysvětlí a kde možno zvláště zapůsobiti na jejich srdce.

*) V těchto katechesích je ovšem uváděno jen jedno vypravování, druhé (opakované) si přidá v 1. tř. a kde je ho třeba, každý sám. A vypravování se zde zpravidla neděje za pomoci obrazu, nýbrž obraz se ukazuje až po vypravování nebo při opakování. To se děje také proto, že většina katechetů nemá bohužel biblické obrazy vůbec k dispozici a protože katechese jsou psány i pro 2. třídu.

Shrnutí. Byla-li delší látka katechetou podána a tedy i zopakována po partiích (po oddílech), pak se na konec celé vypravování všech oddílů shrne a vypravuje (přednese) souvisle. To učiní zase katecheta sám a potom i tento celek (přehled) znovu stručně vytáže za účelem souvislého upamětnění.

Důležité věci pak se opakují stručně ještě příští hodinu a potom častěji.

4. *Naučení.* — Na konec se vyvodí nebo připojí vhodné praktické naučení pro život (uživotnění, aplikace), které bývá trojího druhu: a) *naučné*, t. j. *věroučné* (dogmatické), aby děti z podaného vypravování nebo výkladu poznaly a ochotně přijaly novou pravdu sv. víry; b) *liturgické* pro praktickou zbožnost dětí; tedy nějaké naučení o modlitbě a bohoslužbě nebo projevech zbožnosti; c) *mravoučné* pro praktický život dítěte, aby se chránilo určitých hříchů a cvičilo se v určité ctnosti.

I tato naučení, zvláště věroučná a liturgická, se hned zopakují. Vůbec se má všechno opakovati a často opakovati, což ovšem nemůže býti v příručce katechesí prováděno. Katecheta, který jen vypravuje a učí, ale neopakuje, skoro nic nenaučí.

Když už v úvodní přípravě a ve vypravování má vládnouti živý, hřejivý a srdečný tón, tím více v tomto praktickém naučení pro život, Běda, je-li katecheta studený patron!

Hlavní věcí a hlavní methodou při každé katechesi zůstává ovšem osoba katechety.

5. *Vložky, příležitostné poznámky a praktická cvičení v katechesi čili nacvičování zbožných úkonů, modliteb a věroučných pět.* — Během výkladu nutno děti naučiti a s nimi nacvičiti ještě určité modlitby, formule a úkony, jako: spínání rukou, znamení kříže, bití v prsa, poklekání, zbožné chování v kostele při mši sv. a při sv. svátostech a pod. Při tom má katecheta dbáti, aby se děti naučily říkat a dělat všechno přesně, správně a krásně, t. j. důstoj-

ně a zbožně. Proto má tyto úkony s dětmi čas od času cvičiti a opakovati.

To však se má díti pro úsporu času při vhodných příležitostech a na vhodných místech katechese, t. j. vhodně vřaděno do vhodné katechese.

Takovými vložkami a praktickými nácviky vhodně zařaděnými se docílí trojího účelu: Předně vlastního naučení a nacvičení potřebných formulí nebo zbožných úkonů. Za druhé vhodná změna v katechesi; a ta je důležitá, protože malé děti nesnesou dlouhé duševní soustředění a jejich pozornost se brzy unaví, jakmile katecheta je udržuje v napětí déle než $\frac{1}{2}$ hodiny. Rozumný katecheta proto nebude pozornost unavené třídy osvěžovati napomínáním a hrozbami, nýbrž poskytne dětem změnu a použije zbývající části hodiny k praktickým cvičením. Třetí výhoda takových vložek bude ta, že se děti během roku poznenáhlu a bez námahy hravě naučí potřebným modlitbičkám, pěkným veršíkům a písním a důležitým věroučným větám, desateru, zpytování svědomí a chování při mši sv. a nebude třeba probírat je soustavně ve zvláštních katechesích, což by bylo na tomto stupni namáhavé.

Tyto praktické nácviky formulí a úkonů mají ovšem býti ve vnitřní souvislosti s katechesí.

Zde několik praktických ukázek pro takové vložky: Jak možno nacvičit, vysvětlit nebo opakovat některé zevnější úkony zbožnosti:

a) V katechesi o stvoření lidí by bylo možno nacvičiti nebo opakovati slova při žehnání se křížem, jestliže katecheta má k ruce Schumacherův obraz stvoření, na němž je vyobrazena nejsvětější Trojice. Když bylo opakováno, jak se dělá kříž, může se dětem říci bez ohledu na bližší porozumění asi toto: »Hleďte, děti, to je veliký Pán Bůh. Ale v něm jsou tři osoby: Otec, Syn a Duch sv. (při tom se na obraze ukazují). Veliký Pán Bůh, který všechno stvořil, nás všechny miluje, Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch sv. Když děláme kříž, myslíme proto na velikého Pána Boha, Boha Otce, Syna a Ducha sv.; a říkáme: Ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého. Amen.

Říkejte to pěkně všechny se mnou; to se Pánu Bohu líbí, když děláte zbožně kříž.«

b) V katechesi, v níž vykládáme dětem, že musíme Pána Boha rádi poslouchati, možno opakovati správné a zbožné spínání rukou. Při tom se dětem aspoň poněkud vysvětlí, proč spínáme ruce při modlitbě a proč je zdviháme vzhůru k nebi, asi takto: »Hleďte, děti, spínáním rukou říkáme Pánu Bohu: Veliký Bože, já se Ti zcela odevzdávám. Jsem docela (=celý) tvůj a budu rád dělat všechno, co ty chceš. Ježíši, tobě žiji; Ježíši, tobě umírám; Ježíši, tvůj jsem živý i mrtvý.« (Tak možno častěji s dětmi se modliti.)

c) Při výkladu o prvním hříchu možno zařaditi vložku o pokorném bití v prsa: Prsty pravé ruky sevřeme lehounce v hrst, levou ruku položíme na prsa, ukážeme dětem, jak se bijeme v prsa a dáme jim to napodobiti. Potom jim to vysvětlíme: »Děti, když jsme udělali něco zlého, musíme prosit Pána Boha za odpuštění. Proto se bijeme v prsa a tím se mlčky k tomu pokorně a s lítostí přiznáváme a říkáme: »Veliký Bože, já jsem hřešil, smiluj se nade mnou a odpusť mi!« Tomu se nyní naučíme.

d) Když mluvíme o tom, jak je Bůh veliký a mocný, možno nacvičiti a vyložiti, proč a jak máme před ním klekati. Nejprv se nacvičí úkon: Vystupte z lavic! Stůjte zpříma! Sepněte ruce! Nyní dejte pravou nohu dozadu, ohněte ji v koleně a klekněte na zem vedle levé paty. Tělo držte rovně! Nyní vstaňte! Pak se úkon vysvětlí: Pán Bůh je nesmírně veliký a mocný pán celého světa. Proti němu je každý člověk maličký. I král a císař je proti němu jako nic. Proto před ním klekáme a tak se před ním ponížujeme a jemu se klaníme. To děláme, abychom ukázali, že víme, jak On je veliký a jak my jsme proti němu malí. — Ale máme před ním klekat uctivě, protože to je náš dobrý veliký Otec. Při klečení si proto nemáme sedati líně a pohodlně na bobek nebo na paty, nýbrž rovně klečeti a uctivě se dívati vzhůru před sebe na Pána Boha, který je neviditelně před námi a dívá se na nás.

e) Podobně se ukáže a nacvičí na vhodném místě, jak aktivně vchážíme do kostela a jak tam Pána Ježíše pozdravíme a dá se od některého dítěte předvésti.

Později se tak ještě nacvičí formule zpovědní, chování při sv. zpovědi a při sv. přijímání, jak se drží patena nebo bílá rouška, aby tvořila bílý stůl pod našimi ústy, jak otvírati ústa a kam se při tom dívati.

Tak se úsporně využije omezeného času a předejde únavě a nezájmu a nepozornosti dětí.

6. První hodinu v 1. třídě není vhodné začínati hned biblickými dějinami o stvoření světa. Nejprve se mají děti obeznámiti s prvními předpoklady náboženského života.

Také není vhodné začítí hned znamením kříže. I to předpokládá již nějakou známost s Bohu trojjediným; a cvičení znamení kříže úplně bez výkladu, by byl začátek suchý. V první hodině se proto řekne dětem něco o Bohu Otci a jeho lásce k nám a o modlitbě k němu a sťací, když nacvičíme zbožné spřátelení rukou. Také by bylo možno začítí o Pánu Ježíši, příteli dítek. Znamení kříže cvičíme až třetí nebo čtvrtou hodinu, když děti už něco vědí o Bohu a o Pánu Ježíši. Osnova Kubíčková má katechesi o znamení kříže až 4. hodinu.

7. Ani u malých dětí není vhodné užívatí příliš často a důsledně zdrobnělých výrazů, jako: Ježíšek, andělíček atd., protože děti mají míti k Bohu nejen lásku, nýbrž i potřebnou úctu a ta předpokládá živé vědomí o jeho velikosti.

Podrobnější methodicko-didaktické pokyny podává Dr Hronek, »Methodika vyučování náboženství ve třídě elementární«. Praha 1937; téhož autora Methodika vyučování náboženství. Praha 1941. Dr V. Kubíček, Katechetika, Olomouc, 2. vyd., 1939.

JAK MLUVÍME O BOHU S NEJMENŠÍMI.

1. *Naše poznání Boha je nedokonalé a neúplné.* — Učitel náboženství má také vědět, že všechno naše poznání Boha a věcí nadpřirozených zde na zemi je pouze nepřímé a obdobné čili obrazné i tedy neúplné a nedokonalé. Naše lidská slova mohou proto věci božské vyjádřit jen výrazy odvozenými z věcí stvořených a z poměrů lidských, všechna naše řeč o Bohu a věcech božských může býti jen obrazná (mluva v podobenstvích). »Nyní vidíme (a poznáváme) jen skrze zrcadlo (=jen v zrcadle a skrze zrcadlo věcí stvořených) a v záhadě (a v podobenství), ale tehdá (až budeme mítí světlo slávy) *tváří v tvář* (I. Kor. 13, 12). Žádný stvořený rozum nemůže dokonale poznati nekonečného a nepochopitelného Boha, a tím méně jej a jeho vlastnosti slovy vyjádřiti jasně, dokonale a skutečnosti docela přiměřeně. To však neznamená, že všechno naše poznání a mluvení o Bohu je proto nesprávné a nepravdivé. Správné a pravdivé je takové poznání, které se shoduje se skutečností, i když se s ní neshoduje úplně a dokonale, — i když ta veliká, nekonečná skutečnost je viděna jen jako v mlze a jen jako v zrcadle a odraze a jen částečně, t. j. jen naším lidským způsobem a vyjádřena pouze slovy obraznými a nedokonale.

To, co o Bohu víme ze zjevení, je skutečná pravda, i když to nepoznáváme a nevystihujeme dokonale, i když o tom můžeme mluvit jen obdobně, obrazně a v podobenstvích. Bůh sám nám to zjevil naší chápavosti přiměřeným, obrazným způsobem, protože jinak nejsme schopni Boha a jeho vlastnosti poznávati a jinak bychom nemohli zde na zemi vůbec nic o Bohu vědět a o něm mluvit. Také Syn Boží nám mluvil o Bohu tímto lidským způsobem.

2. *Různé stupně tohoto našeho poznání.* — Ale i v tomto našem lidském obrazném a nedokonalém poznání Boha jsou různé stupně dokonalosti — od méně dokonalého, méně jasného a méně úplného k jasnějšímu, úplnějšímu a dokonalejšímu, podle různé duševní schopnosti a vyspělosti a podle stupně náboženského vzdělání. Jiné je poznání Boha u dítěte a jiné u dospělého, jiné u člověka prostého a jiné u nábožensky (theologicky) vzdělaného; a také výrazové prostředky jsou podle toho. Jinak proto mluvíme o Bohu s dítětem a jinak s dospělým a ještě jinak s dospělým vzděláním, i když se všemi mluvíme o těchže pravdách. Myšlenkově vyspělý člověk myslí a mluví v pojmech a snaží se vyjádřit všecko jasněji, úplněji, přesněji a dokonaleji, — i když ví, že věci boží nikdy dokonale nevyjádří, kdežto dítě je schopno věci boží chápat a o nich mluvit jen v kusých a neúplných obrazech a teprve postupně dospívá k dokonalejšímu způsobu chápání a vyjadřování.

U dítěte proto musíme začít poučováním a výkladem o Bohu způsobem jeho dětskému chápání přiměřeným a tedy více obrazným a obdobným, ale při tom přece správným a pravdivým. Katecheta musí umět mluvit touto obraznou řečí dítěte tak, aby při tom nemluvil nic nesprávného, nedůstojného a vymyšleného, protože vykládá Boží pravdy a ne pohádky, mluví dětským způsobem, nikoli však dětinským. U větších dětí a u dospělých zas musí vycítit, že zde už není způsob dětské mluvy na místě.

U malých dětí na př. říkáme Ježíšek, andělíček... a nikdo se nad tím nemůže horšit a urážet, představuje-li si malé dítě Pána Ježíše i v nebi jako malého Ježíška, neboť Pána Ježíše to jistě neuráží. Veliké slunce si dítě také představuje z počátku jako malé sluníčko, protože prostě není ještě schopno jinak si je představit.

U dospělých však už neříkáme Ježíšek, andělíček atd., protože jejich svět a jejich zrcadlo poznání je větší

a úplnější, — protože ti již poznávají, že Ježíš a anděl jsou něco velikého a ne maličkého.

Malým dětem říkáme o v á n o c í c h, že p ř i j d e J e-
š í š e k a že nám dává dárky a nevysvětlujeme jim hned
tuto obraznou mluvu, protože by to ještě nepochopily a
protože tato mluva je přece správná; ponecháváme je tedy
ještě v jejich tajemné nejasnosti a neúplnosti (při tom
však jim nemáme nikdy l h á t); větším dětem však už to
vysvětlíme výkladem o trojím příchodu Páně.

V z o r takové r o z t o m í l e d ě t s k é m l u v y m á-
me v P í s m ě s v. Když vypravujeme na př. podle bible,
jak Adam a Eva zaslechli kroky Hospodina Boha, prochá-
zejícího se za podvečerního vánku v ráji, a jak se ze stra-
chu před ním skryli a jak potom Bůh zavolal na Adama:
»Adame, kde jsi?«, tedy tomu každé dítě rozumí. Neboť
proč by se nemohl Pán Bůh procházeti v ráji, který si
sám udělal? To právě odpovídá představám dítěte a je to
velmi roztomilý obraz.

Čte-li to nebo slyší dospívající jinoch nebo student,
který už nemyslí dětským způsobem, a který snad už
musel těžce zápasiti o svou víru a náboženskou uvědomění,
tedy se mu tato dětská mluva už bude zdáti nepřiměřená,
a řekne si: Bůh se přece neprochází v zahradě jako člověk.

Když však tento jinoch po mnohých životních zápa-
sech a zkušenostech dospěje v muže a bude to v bibli
znova čísti nebo jiná podobná místa, na př. jak lidé stavěli
Babylonskou věž a jak Bůh sestoupil, aby viděl, co dělají,
— a když se ho znova zeptáme: »Rozumíš tomu? Může to
tak býti? Je to pravda?«, tedy se nad tím snad zamyslí
a řekne: »Ano, je to tak; ale musí se tomu rozumět. Je to
líčeno obrazně a krásně.«

Tak se nám t v á ř B o ž í ukazuje postupně, jak do-
spíváme, různým způsobem a v n a š í c h p ř e d s t a-
v á c h s e m ě n í a r o s t e.

Naše představy a naše řeč o Bohu tedy nemůže býti
najednou hotová, jasná a úplná a pro každého stejná jako
ražený peníz, který je stejný pro všechny. Neboť vědo-
mosti o Bohu a pravdách věčných nepřicházejí do naší
duše najednou, už hotové a ucelené, nýbrž jako živá se-
ménka, jež tam jsou zasévána rodiči a vyučováním ve

škole, výkladem v kostele, bohoslužbou a četbou, a potom v duši klíčí a rostou a nabývají obrysů stále jasnějších a dokonalejších. Tam přibírají stále novou potravu z toho, co dítě vidí, slyší a prožívá, — a tím rostou; z této nové potravy duševní si dítě své představy stále doplňuje, zjasňuje a zdokonaluje a tvoří si obrazy a představy nové. »Když jsem byl dítětem, mluvil jsem jako dítě, smýšlel jsem jako dítě, soudil jsem jako dítě (t. j. způsobem zárodečným, částečným, nedokonalým a obrazným), když jsem se stal mužem, odložil jsem, co bylo dětinského.« (I. Kor. 13, 11.)

V poznávání Boha je tedy dlouhá stupnice a podobně v mluvě o Bohu. Učitel náboženství však má dbáti, aby všechno vyučování o Bohu bylo hned od počátku na všech stupních chápavosti správné a pravdivé a nějak odpovídalo veliké a svaté skutečnosti. Hlavním jeho úkolem pak jest, aby tyto vědomosti stále rozšiřoval, prohluboval a zdokonaloval. A při tom má i způsob řeči o Bohu stále přizpůsobovati stupni vzdělání dětí a posluchačů. Neboť ve věku dospívajícím se obzory začínají šířiti, tu se dětský svět představ ponenáhlu rozpadá, dětské představy (názory) a dětské způsoby mluvy se odhazují; a běda, jestliže učitel nedovede potom dítěti dáti představy (obrazy) o Bohu dokonalejší než dosud a věku přiměřenější, čili nedovede-li s nimi mluvit o Bohu novým, dokonalejším způsobem. Běda, nemá-li potom dítě už nikoho, kdo by mu takto novým způsobem o Bohu a o náboženství mluvil! Pak takový člověk ve věku dospívání myslí, že náboženství je pouze pro děti, a že jemu již nemá co dáti.

3. *Jak zdokonalovati dětské představy o Bohu.* — Malé děti si přinášejí do školy někdy již nějaké náboženské představy z domova. Bývá to zpravidla podivná směsice představ správných i nesprávných a není v tom velkého rozdílu mezi pohádkou a náboženskou pravdou. Tu je první úlohou katechety, aby do toho přinášel světlo a vše nesprávné vy-

lučoval a správné objasňoval a doplňoval. Nejlepší příležitostí k tomu je učebný rozhovor s dětmi. Mnoho dětí však si nepřináší z domova náboženské představy a vědomosti vůbec žádné. Proto nesmí katecheta u nejmenších nic předpokládati, a postupovati pomalu, aby mu všechny stačily.

Malé děti si představují Pána Boha zpravidla jako dobrotivého nebeského Otce s dlouhým bílým vousem a dobrotivou usměvavou tváří, v blankytném plášti posetém hvězdami... Proti tomu nelze věcně dogmaticky nic namítati, protože to je představa obrazná. Ale je to představa neúplná a jednostranná, která potřebuje doplnění. Proto hned při první příležitosti musí katecheta zdůrazniti také nesmírnou moc a velkost (všemohoucnost, velikost a moudrost) tohoto nebeského Otce, aby děti cítily, že to je Někdo, s nímž si nemohou dělati, co by chtěly, jako s některým dobráckým tatínkem. Již během prvního školního roku musí pak býti tato představa ještě dále doplněna jeho svatou Spravedlností, která trestá zlé a odměňuje dobré.

Také dětská představa o Pánu Ježíši, kterého si děti z počátku představují i v nebi jako malé roztomilé Jezulátko, musí býti během roku, od vánoc počínaje, doplňována, aby malý Ježíšek v jejich představách poznenáhlu rostl a vzrostl ve velikého Ježíše, velikého Trpitele a Vykupitele a Syna Božího, který nyní sedí na pravici Boží v nebi jako veliký Král nebe i země, jemuž se nyní v nebi i jeho sv. Matka klaní, a který jednou přijde jako mocný a hrozný Soudce.

Dětská zbožnost je egocentrická, malé dítě cítí, že Pána Boha, nebeského Otce, potřebuje, dítě potřebuje nebeskou Matku a svaté a má k nim přirozenou příchýlnost, ale dítě si obvykle představuje, že jsou jako pozemský otec a matka k tomu, aby dítěti pomáhali a že to je jejich hlavní vlastnost a hlavní úloha, jen s tím rozdílem, že od Boha může dostati mnohem více než od rodičů, protože je všemohoucí. Ani tato dětská představa není docela nesprávná, neboť my potřebujeme Boha a jeho pomoci. Ale katecheta ji musí

zase doplniti a lépe vyjasniti, aby dítě vědělo, že napřed, před naším přáním stojí veliká a svatá vůle Boží, která nejprve musí býti plněna, že napřed máme my svaté povinnosti k svému velikému Otci a pak teprve můžeme doufat v jeho všemocnou a dobrotivou pomoc. Tuto dětinskou a sobecky jednostrannou představu o Bohu mají, bohužel, i mnozí dospělí, myslíce, že veliký Bůh je hlavně k tomu, aby jim pomáhal, a zapomínají, že oni jsou k tomu, aby Bohu sloužili a jeho vůli poznávali a plnili. To je omezené »náboženství« egocentrické a sobecké; pravé náboženství však musí být theocentrické, t. j. celý náš náboženský život a naše touhy a snahy se musí pohybovat kolem velikého Boha a ne kolem našeho malého já. Dítěti se tento egocentrismus z počátku promítá, ale hned, jak je to možno, musí být přiváděno k tomu, aby samo radostně Bohu sloužilo a své srdce a svůj život mu zasvěcovalo a tak se z úzkého pojetí sobecky jednostranné zbožnosti propracovávalo ke zbožnosti dokonalé.

Také andělé jsou v dětských představách obyčejně důvěrní andělíčkové nebo jako dobré ženy a víly; tím sice získávají lásku a důvěru dítěte, ale nemohou požívatí pravé úcty. I zde je nutno dětem připomínati, že to nejsou žádní »andělíčkové«, nýbrž velcí andělé, t. j. svatí, dobří a mocní duchové.

K představě svatých osob a věcí proto je třeba v oliti obrazy vhodné a důstojné, aby co nejvíce odpovídaly veliké a svaté skutečnosti a budily v dětech úctu.

4. Způsob vyučování maličkých. — Ať je způsob vyučování maličkých sebe nenucenější, ať je podáván formou rozhovoru s dětmi a pomocí obrazu nebo vypravováním a poučováním, nikdy to nesmí býti zábava a hraní si s dětmi, nýbrž vážné vyučování a vychovávání, jinak by bylo škoda drahocenného času. Aby však mělo výsledek, musí katecheta znáti a milovati dětskou duši a postupovati psychologicky. Musí tedy náboženskou látku dětem určitým vhodným způsobem (vypravováním, rozhovorem a názorně pomocí obrazu) podati a potom ji vyložiti a dě-

tem objasniti, a to jejich vlastní spoluprací tak, aby se stala jejich duševním majetkem. Potom musí z tohoto jejich nového vědění vyzvednouti nebo vyvoditi vždy cennou myšlenku pro jejich mravně-náboženský život. A na konec jim (v naučení čili u životnění) prakticky ukázati, kdy, kde a jak mají tuto myšlenku v životě uskutečňovati.

Důležitým požadavkem, zvláště u nejmenších, je: vyučuj názorně. Tu musí být všecko jako živé; tak, aby děti napjatě poslouchaly, vhodná názorná přirovnání, a k tomu hojné užívání názorných obrazů a náčrtků na tabuli, jak již bylo připomenuto. A pak umět pro změnu a oddech zařaditi v pravý čas i praktická cvičení zbožnosti. A konečně častou návštěvou kostela doplňovat v kostele, k čemu nestačí vymezený čas školního vyučování. A kde možno, doplniti školní vyučování ještě vyučováním ve farním sále nebo jinde v dětských besídkách.

DVĚ VZORNÉ ÚVODNÍ KATECHESE

PRO 1. TŘ.

Nejprve uvádím jako vzor dvě methodicky provedené katechese pro 1. tř. o božském Příteli dítek. Těmito katechesemi možno vyučování v 1. tř. začít, jestliže většina dětí pochází ze zbožných křesťanských rodin a tedy už něco slyšela o Pánu Ježíši a umí se již modlit Otčenáš. Jinak se těchto katechesí může použít později s malými změnami. Já jsem jimi nezačal, protože u nás přicházejí do 1. tř. děti nábožensky zpravidla nijak nepřipravené, u nichž nelze pranic předpokládati.

1. O božském Příteli dítek.

Obraz: Ježíš, přítel dítek.

I. P Ř Í P R A V A:

»Pochválen buď Ježíš Kristus!« Odpovězte: »Na věky!« Nebo: »Chvála Kristu!« Odpovězte: »Na věky!« Děti! Nejprve se pěkně k Pánu Bohu pomodlíme. (Otče náš.) — Milé děti! Přišel jsem k vám rád (nebo: Už jsem se na vás těšil), protože vás mám rád. Tátínek a maminka vás mají také rádi; a také já, váš katecheta (=učitel náboženství) vás mám rád. Ale já vám ukáži někoho, kdo vás má ještě mnohem a mnohem víc rád: to je náš Spasitel, P á n J e ž í š. Jeho musíte proto mít nejvíc rády. (Zavěsí na tabuli obraz P á n a J e ž í š e, P ř í t e l e d ě t í. Děti se na něj chvíli mlčky dívají.) Potom katecheta pokračuje, ukazuje při tom ukazovátkem na obraz: Hled'te, to je náš milý Spasitel, Pán Ježíš! (A nyní se dívejte zas na mě, ne na obraz!) O dobrém Pánu Ježíši vám budu nyní vypravovati něco velmi krásného. Dávejte pěkně pozor, tím uděláte radost Pánu Ježíši.

II. PODÁNÍ S PSYCHOLOGICKÝM PROHLoubENÍM.

a) *Proní vypravování (na základě obrazu)*: Jednou přišly k Pánu Ježíši zbožné matky (ukážte!). V náruči nesly a za ruce vedly k Pánu Ježíši malé děti (ukážte!). Větší děti šly samy vedle nich nebo se jich držely za šaty (ukážte!). Když matky s dětmi přišly k Pánu Ježíši, prosily ho: Milý Pane Ježíši, polož ruce na naše děti a požehnej jim! Děti se při tom dívaly na Pána Ježíše a nebály se ho (ukážte!) a některé k němu vztahovaly ruce, aby je pochoval (ukážte zde jedno dítě, jak vztahuje ručky k Pánu Ježíši). A dobrý, veliký a svatý Pán Ježíš jim potom kladl ruku na hlavičky a žehnal jim (ukážte!); a potom vzal nejmenší z nich do náruče a objímal je! Hledte, jak dobrý a laskavý je Pán Ježíš a jak má rád hodné děti!

b) *Opakované vypravování (bez obrazu)*. — Děti, nyní vám to budu vypravovati ještě jednou; dejte pozor! (Katecheta nyní zakryje obraz a vypravuje celý děj znovu týmiž slovy souvisle; a zakončí psychologickým prohloubením:) Ó, jak dobrý je Pán Ježíš! Jakou radost udělal matkám! A jak radostně zářila očka dětí a jak jim bylo blaze u srdce! Jak rády měly potom Pána Ježíše! A větší děti jistě Pánu Ježíši slibovaly: »Milý a dobrý Pane Ježíši, my budeme nyní docela hodné!«

c) *Opakování*) a rozhovor s dětmi na základě obrazu*: (Na tomto stupni není ještě možno žádati, aby děti samy nyní příběh souvisle opakovaly**). Katecheta jim proto pomáhá vytažením, ukazuje při tom hůlkou na obraz:) Kdo je to zde? Ano, to je náš milý a dobrý Pán Ježíš. A tohle? Ke komu přišly ty matky? Jsou oblečeny jako vaše maminky? Ne, tenkrát se oblékaly jinak. Nyní se dívejte na jejich dívky! Jak nese tato matka své dítě? (Na rukou = v náruči.) A tahle? A co dělají tyhle větší děti? Vidíte, jak jejich maminky mají své děti rády a proto

*) To je vlastně již třetí část katechese, ale možno ji také považovati za třetí část Vypravování čili Podání.

**) Až ve druhé třídě mohou děti lehčí a kratší příběhy již souvisle opakovati, t. j. vypravovati samy.

chtějí, aby jim Pán Ježíš požehnal. Hled'te, teď se dívají na Pána Ježíše, když mu něco řekly. Co pak mu řekly? (= Zač ho prosily?) A co jim učinil Pán Ježíš? — Ó, tu se ty děti radovaly! Jak rády měly Pána Ježíše, a jak rády byly u něho! Hled'te, zde to malé dítko, to chce dokonce, aby je Pán Ježíš pochoval!

Ach, milé děti, kdybyste byly bývaly tehdá při tom, to byste se radovaly. Dobrý Pán Ježíš by byl také vám položil ruku na hlavu a dal vám požehnání.

Ale, děti, Pán Ježíš vás má také rád! Pán Ježíš miluje také vás všechny. Proto musíte mít Pána Ježíše také rády; a jistě, že ho také máte rády! A proto jistě chcete dělat radost tak dobrému Pánu Ježíši!

III. VLOŽKA***). (Praktické cvičení: Spínání rukou.)

Vstaňte, děti! Teď ukážeme Pánu Ježíši, jak mu chceme dělat radost. Sepněte ruce takto (na prsou). Hled'te, Pán Ježíš má radost, když zbožně spínáte ruce. Tomu se musíte nyní dobře naučiti. Dívejte se na mě a dělejte to pěkně po mně. (Ukážeme na chlapce na obraze, jak pěkně má sepjaté ruce; ale něco při tom nedělá správně: nemá palce křížem přes sebe.)

Toto cvičení se zakončí vhodným projevem (vzbuzením) lásky, při němž děti ještě stojí, na př.:

Děti! Nyní z vás měl Pán Ježíš radost! Řekněte mu ještě se mnou: »Milý Pane Ježíši, my Tě máme rádi — a chceme Ti dělat radost! (Dvakrát!)

Nyní se děti zas posadí a katecheta pokračuje v katechesi.

IV. PRAKTICKÉ NAUČENÍ. (Obraz se zakryje nebo se děti vyzvou, aby se dívaly jen na katechetu.)

a) *Naučení věroučné (o přítomnosti Pána Ježíše ve Svátosti oltární)*: Děti, kdyby tak Pán Ježíš byl nyní před

***) Tato vložka ovšem nemusí být v každé katechesi. Ta se vkládá jen podle potřeby, nejvhodněji na toto místo.

vámi (opravdovský). To by bylo krásné! To byste se radovaly! — Ale, milé děti (teď vám řeknu něco radostného): Pán Ježíš, váš božský Přítel, není od vás daleko, ale je docela blízko a dívá se na vás a má vás rád. Víte, kde je? V kostele, v zlatém malém domečku na oltáři. Dnes po škole vás k němu dovedu. Ovšem, vy ho neuvidíte, ale on vás uvidí a dá vám požehnání, protože vás má rád. — Ó, milý Pane Ježíši, jak nás miluješ!

Zopakování otázkami):* Děti, kdyby Pán Ježíš byl nyní u vás, měly byste radost? A je Pán Ježíš od vás daleko? Kde je? Vidí vás? Také teď? Má vás rád? Vidíte ho také vy? Máte ho rády?

b) *Naučení liturgické (o návštěvě kostela a chování v kostele):* Děti! Izraelské matky přivedly své děti k Pánu Ježíši. Také vaše zbožné maminky vás někdy vodí nebo posílají do kostela k Pánu Ježíši. Poslechněte vždycky rádi maminku, když vás k němu posílá! A když tatínek nebo maminka jdou do kostela, prostě je, aby vás vzaly s sebou. A když samy jítí nemohou a ani vás tam neposílají, prostě je, aby vás pustili v neděli do kostela k Pánu Ježíši. Hledte, Pán Ježíš na vás v kostele čeká a nemůže se radovat z dětí, které jsou líné a které k němu nejdu.

Ale v kostele před Pánem Ježíšem se musíte také pěkně chovat, protože Pán Ježíš je Syn Boží a veliký Bůh a náš nejvyšší Pán. Zbožně se dívat na oltář, na Pána Ježíše, jako zde to děvčátko na obraze! Ruce mít (při modlitbě) pěkně sepjaté, jako zde ten chlapec vpravo, jenže ještě lépe. A Pána Ježíše mít rády a po něm toužit, jako zde to malé (žluté) děťátko, které k němu toužebně vztahuje ručky! Vstaňte a řekněte to nyní Pánu Ježíši: Pane Ježíši, já tě mám rád(a)! (Třikrát!) Tak mu to řekněte také vždycky, když přijdete do kostela, jenže ne nahlas!

Zopakování otázkami: Kde je Pán Ježíš? Budete chodit rádi k němu do kostela? Když vás maminka pošle v ne-

*) Mnohý katecheta zapomíná, že všechno nové učivo se má opakovat, tedy o výměžky a naučení.

děti do kostela, půjdete rádi? A co uděláte, když vás rodiče nepošlou? A v kostele, kam se budete dívat? Jak budete spínat ruce? (Ukaž, N.!) Co řeknete Pánu Ježíši?

Ano, děti, mějte rády Pána Ježíše! Pána Ježíše musíte milovat ještě víc než tatínka a maminku a dělat mu radost. Doma, v kostele, ve škole — všude a pořád musíte dělat Pánu Ježíši radost. — Když přijdu do školy a řeknu: »Pochválen buď Ježíš Kristus!« (Nebo: »Chvála Kristu!«) Musíte proto odpovědět: »Na věky!« (Řekněte to ještě jednou.) Z toho má Pán Ježíš radost. A když odejdu, řeknu zase: »Pochválen buď Ježíš Kristus.« (»Chvála Kristu.«) A vy zase odpovíte: »Na věky!« Tím uděláte Pánu Ježíši radost.

2. Katecheta — posel Božského Přítel dítěte.

I. N A V Á Z Á N Í N A P Ř E D E Š L O U K A T E C H E S I A P Ř Í P R A V A :

(Na tabuli se zavěsí zase obraz »Ježíš - Přítel dítěte.« Děti však se během úvodní přípravy na obraz ještě nedívají.) Děti, máte Pána Ježíše rádi? Tak je to dobře, Pána Ježíše musíte mít co nejvíc rádi, protože on vás má tolik rád. Ó, Pán Ježíš má rád děti, zvláště hodné děti! Protože Pán Ježíš má malé děti nejraději, říkáme mu **b o ž s k ý P ř í t e l d í t e k**. Jak mu říkáme? O božském Příteli dítěte jsem vám už něco vypravoval. Kdo ví, co jsem vám minule vypravoval?

Dnes vám budu vypravovati zase něco o Pánu Ježíši, vašem (nejlepším) božském Příteli. Dávejte pozor, aby z vás měl radost.

II. P O D Á N Í *).

A. a) *Vypravování za pomoci obrazu:* U Pána Ježíše byli hodní (svatí) mužové, kteří s ním všude chodili. Říká-

*) Zde je vypravování podáno ve 2 oddílech A a B.

me jim jeho učedníci nebo apoštolové. Bylo jich všech dvanáct. Jak jim říkáme? Hledte, zde na obraze stojí dva z nich za Pánem Ježíšem (ukáž!), ostatní jsou ještě více vzadu, ty není na obraze vidět. Ti mužové se mračili (a nebyli rádi), když matky přicházely k Pánu Ježíši s malými dětmi. Hledte, ten zde se ještě trochu mračí (ukáž!). Oni nechtěli matky s dětmi k Pánu Ježíši pustit a řekli jim: »Jděte domů, nechte Pána Ježíše odpočinout, on je unaven.« Ale když to Pán Ježíš slyšel, řekl jim: »Nechte maličké děti ke mně přijít**) a nebraňte jim. Takovým patří království nebeské!«

Hledte, Pán Ježíš chtěl mít malé děti u sebe, i když byl unaven, protože má takové děti zvláště rád. Ó dobrý Ježíši, jak velice miluješ nevinné dítky!

b) *Vypravování bez obrazu*: Děti, nyní vám to budu vypravovati ještě jednou, dívejte se na mě! . . .

c) *Opakování s dětmi (Vytazování)* dílem za pomoci obrazu, dílem bez obrazu: Jak se jmenují tito mužové zde na obraze (ukáž!)? Kolik jich bylo? Kde jsou ostatní? Apoštolové nebo učedníci byli stále u Pána Ježíše a učili se od něho. (Proto jim říkáme jeho učedníci). Jak se dívá ten zde? Ostatní se také mračili. Proč se mračili? (Co se jim nelíbilo?) Protože už byl večer a matky ještě přicházely k Pánu Ježíši s tolika dětmi a Pán Ježíš byl již unaven. Co řekli matkám? Ale co řekl Pán Ježíš, když to viděl? Ó, jak dobrý je Pán Ježíš! I když byl unaven, směly děti k němu přijít, a on je bral na klín, objímal je a potom jim dával ruku na hlavu a žehnal jim. Tak má Pán Ježíš rád také vás.

B. a) Ale svatí apoštolové nebyli zlí. Sv. apoštolové měli Pána Ježíše velice rádi. Protože ho měli tak rádi, litovali ho, že je unaven, a proto k němu nechtěli matky s dětmi pustit; proto se na ně mračili a posílali je zpátky domů. Ale když potom viděli, jak Pán Ježíš má malé děti rád, tu se už nemračili a měli ty děti také rádi. Hledte, jeden učedník už se nemračí (ukáž) a druhý s bílým vou-

**) Nebo: »Nechte jen maličké děti, ať ke mně přijdou...«

sem zde se potom také přestal na děti mračit a měl je rád. Ti učedníci nebo apoštolové tedy nebyli zlí, — to byli hodní a svatí mužové. Ti měli Pána Ježíše moc rádi*).

Proto jim Pán Ježíš později řekl: »Moji učedníci, vy musíte mít malé nevinné děti rádi jako já je mám rád. Co dobrého učiníte malým dítětem, to učiníte mně!«**) To si jeho učedníci (sv. apoštolové) dobře pamatovali a proto měli potom také všechny hodné děti velice rádi. A později, když Pán Ježíš odešel do nebe, poslal své učedníky — svaté apoštoly — jako své posly (nebo vyslance) do celého světa, aby všechny lidi i malé děti učili místo něho; a poručil jim: »Vy budete nyní všechny lidi a malé děti učit místo mě; vy je budete učit všemu, čemu jste se naučili ode mne; a oni vás musí poslouchat jako mne. (»Jděte do celého světa a uče všechny lidi...«)

Potom tedy byli na zemi místo Pána Ježíše sv. apoštolové a ti měli také všechny lidi a zvláště malé nevinné děti rádi. Učili je všemu, co slyšeli od Pána Ježíše, a také kladli dětem ruce na hlavu a dávali jim požehnání. A hodné děti je měly také rády, chodili k nim a poslouchali je jako Pána Ježíše. Proč je měli rádi? Protože to byli hodní a svatí poslové, poslaní od Pána Ježíše, protože Pán Ježíš sám je k nim poslal. Ó, dobrý Pane Ježíši, my ti děkujeme za to, že jsi místo sebe poslal dětem tak hodné a svaté posly!

b) Děti, nyní vám to budu vypravovati ještě jednou.

c) Opakování oddílu B. s dětmi pomocí otázek.

III. VLOŽKA (PRAKTICKÉ CVIČENÍ.) —

Zde možno již nacvičiti znamení kříže. Nejprve se nacvičí úkon dělání kříže beze slov, potom se přidají slova. (To je provedeno v katechesi č. 4.) Úvodem k tomu

*) Ve spojené 1. a 2. tř. se může dodati: Jen jeden z nich ho potom přestal mít rád a na konec ho zradil — Jidáš.

**) Doslovně: „Kdo přijme jedno takové pachole ve jméno mém, mne přijímá.“ (Mat. 18, 5.)

cvičení možno zde říci: Děti, nyní vás naučím něčemu velmi svatému. Když se tomu dobře naučíte, uděláte Pánu Ježíši velikou radost; také já z vás budu mítí radost.

IV. NAUČENÍ.

a) *Věroučné.* — Děti! Kdyby ti hodní a svatí poslové (vyslanci) Páně (Pána Ježíše) — sv. apoštolové — byli zde u vás, měly byste je rády? A kdyby vás učili a vypravovali vám o Pánu Ježíši, poslouchaly byste je rády? Ó, to byste se radovaly a řekly byste jim: »Milí učedníci Páně, milí sv. apoštolové, vypravujte nám něco o dobrém Pánu Ježíši a dejte nám požehnání, aby z nás byly jeho hodné děti!« Ó, to byste je poslouchaly rády!

A hleďte, milé děti, Pán Ježíš vám skutečně posílá svoje posly (své vyslance místo sebe). Víte které? (= Víte, kdo to jsou?) Ti poslové (vyslanci a zástupci) Pána Ježíše, které k vám Pán Ježíš nyní posílá místo sebe, jsou papež, biskupové a kněží. (Někteří kněží se jmenují katecheté*). Kněží a katecheti jsou vyslanci Boží. Já jsem nyní u vás také vyslanec Pána Ježíše. Mě k vám posílá pan biskup místo Pána Ježíše. Já jsem u vás nyní také místo Pána Ježíše. Já vám budu vypravovat (jako sv. apoštolové) o Pánu Ježíši a budu vás učit tomu, čemu nás naučil Pán Ježíš, aby z vás byly hodné děti. A protože vás Pán Ježíš má rád, proto vás mám také rád a budu ho prosit, aby vám stále žehnal. — Ó, drahé děti, jak se z toho raduji, že jsem u vás místo Pána Ježíše!

Zopakování myšlenky: »Kdo jsou nyní vyslanci Pána Ježíše« — protože pochopení této myšlenky je velmi důležité: — Děti, kdo jsou vyslanci Pána Ježíše? Učedníci (apoštolové) ano; ale ti již zemřeli. Kdo jsou nyní vyslanci Pána Ježíše místo sv. apoštolů?

*) Laický katecheta řekne: Biskup nemůže všude jít sám, proto k vám posílá nás katechety (učitele náboženství).

Papež a biskupové. Koho k vám posílá biskup místo sebe? Ano, kněží a katecheté jsou nyní vyslanci Pána Ježíše.

b) Naučení mravoučné: Děti! Ale také vy musíte rády chodit k vyslanci Pána Ježíše! Také vy musíte rády chodit do školy na náboženství a rády vyslance Božího — katechetu — poslouchat a rády se náboženství učit, — protože to chce Pán Ježíš. Pán Ježíš mě k vám posílá. Proto musíte dávat pozor na to, co vám budu říkat, jako děti zde na obrázku dávaly pozor na každé slovo Pána Ježíše. A také musíte rády poslouchat, jako ty děti zde poslouchaly Pána Ježíše. Potom z vás bude mít váš božský Přítel — Pán Ježíš — radost a udělá z vás hodné a šťastné děti.

Opakování otázkami: Děti, jak by to bylo krásné, kdyby Pán Ježíš a jeho učedníci (sv. apoštolové) byli zde mezi námi! Co byste mu řekly? Ale, děti, myslíte, že vás Pán Ježíš nemá tak rád jako tyto děti zde na obrázku? On k vám sice nepřichází viditelně sám, ale posílá vám někoho místo sebe! Kdopak jsou vyslanci Pána Ježíše, které k vám místo sebe posílá? Kdo ještě? Ano, také já jsem vyslanec Pána Ježíše. Proto vám vypravuji o Pánu Ježíši a dělám to rád.

Ale, děti, když přijdete do kostela, také vám Pán Ježíš něco (tiše) říká. Copak? Vám zase říká: Kněze a katechetu musíš mít rád a poslouchat ho, protože já ho k tobě posílám. On je můj zástupce a vyslanec. Proto musíš dávat pozor na to, co ti říká, jej poslouchat a rád se tomu učit. Děti, budete to dělat?

Děti! Pán Ježíš řekl svým vyslancům, že mají dětem také žehnat. Proto vám nyní jeho jménem žehnám (katecheta — kněz rozepne a pozdvihne ruce a zase je spojí jako ve mši sv.): »Požehnání všemohoucího Boha Otce i Syna i Ducha Svatého sestup na vás a zůstávej s vámi. Amen.«

Poznámka: Vedoucí myšlenkou této katechese má býti: Pán Ježíš tak miluje děti, že jim po-

sílá zvláštní posly (kněze a katechety), aby je učili, jim žehnali a učinili je hodnými a šťastnými. Bližší výklad slova »vyslanci Boží« je pro malé děti těžký. Střídáním jiných podobných výrazů, jako učedník, vyslanec nebo zástupce Pána Ježíše, nabudou však i malé děti dostatečného poznání, že katechetu k nim posílá Pán Ježíš. I při opakování je nutno zdůrazňovati tuto myšlenku. Důležité myšlenky mají býti vůbec častěji opakovány.

Přechod k další katechesi: Jestliže bylo vyučování započato dvěma předchozími katechesemi, tedy by mohla třetí hodinu býti již vypravována zpráva o stvoření světa. V úvodu k ní by se předešlá myšlenka znova krátce zopakovala asi takto:

Děti! Víte ještě, kdo mě k vám poslal? (= odkoho jsem k vám poslán)? ... Dnes vám začnu vypravovati o svatých věcech, které mi Pán Ježíš uložil. — Musím vám říci mnoho (důležitého a krásného) o Pánu Bohu. Pán Ježíš sám je Bůh, protože je Syn Boží. Jako Syn Boží byl vždycky u Boha, už tehdá, když Pán Bůh stvořil svět. O tom vám budu dnes vypravovat...

KATECHESE ÚVODNÍ A ZE STARÉHO ZÁKONA

1. Otec nebeský.

Nacvičí se: spínání rukou při modlitbě a křesťanský pozdrav.

Pozn.: Katechese 1. až 16. a potom katechese 18. 32. byly psány hlavně pro 1. tř., ale většiny lze použít i ve 2. tř. nebo spojené 1. a 2. tř. U ostatních katechesí byl brán zřetel stále větší i na 2. tř. a některé z nich jsou výhradně pro 2. tř. Ve 2. tř. se vypravují biblické příběhy už více podle textu bible.

Úkolem úvodní katechese je první nejnutnější znalost o Bohu, našem nebeském Otci a nacvičení správného držení těla a spínání rukou při modlitbě — zatím bez kříže.

Mnoho na tom záleží, aby první hodina byla dětem milá a příjemná. Učitel ať proto hledí děti si získati a překonává jejich ostýchavost laskavou dobrotou a veselou tváří. Nejvhodnějším začátkem je krátká přátelská rozmluva s dětmi. Katecheta se táže vlídně a láskyplně každého dítěte na jméno, při čemž projevuje zájem o jejich rodiče a sourozence a povzbuzuje ostýchavé. Při tom učí děti odpovídat hlasitě a správně.

A tu již má hledět, aby si jména dětí dobře zapamatoval. Je-li to nesnadné pro mnoho dětí, napíše si zasedací pořádek a učí se z něho znáti jména dětí zpaměti, po skupinách (asi tří lavic). Dokud učitel neumí děti volati jménem, dotud vyučování poněkud vázne a nemá ráz důvěrné sdílnosti.

Protože mnohé děti se ještě správně modlit neumějí, možno začít první hodinu bez modlitby — pouze křesťanským pozdravem »Pochválen buď Ježíš Kristus« nebo »Chvála Kristu! — Na věky!«, který děti opakuji, a přidáme střelnou modlitbičku: »S Pánem Bohem začínáme«, kterou děti v stoje, se sepjatýma rukama rovněž opakuji po učiteli.

Milé děti! Víím, že všechny chodíte rády do školy!

Proč pak chodíte do školy? (Katecheta odpovídá sám.)
Abyste se něčemu naučily; jinak byste byly nevědomé. Ve škole se učíte číst, psát, počítat, kreslit... A všemu tomu se máte učit rády. A také se budete učit mnoho krásného o Pánu Bohu (o Pánu Ježíši, o Panně Marii, o andělu Strážném, o nebi a svatých...). Tomu učení říkáme náboženství.

Číst, psát a počítat... vás učí pan učitel (paní učitelka), náboženství — o Pánu Bohu — vás budu učit já. A doufám, že se budete pěkně chovat a učit se náboženství rády. Hodné děti se učí o Pánu Bohu rády a pozorně poslouchají, když se mluví o Pánu Bohu. A vy chcete býti hodnými dětmi!

PŘÍPRAVA:

O Pánu Bohu jste už něco slyšely... (Od koho pak? — Doma od maminky... od tatínka... od babičky... Ve škole.) Už jste o něm slyšely, že nás a všechno stvořil (udělal) a že se o nás a o všechno stará a že nás má rád. Že je v nebi a že se na nás s nebe dívá a že všechno vidí... My ho teď ještě nemůžeme vidět, ale kdo ho poslouchá, ten k němu jednou přijde do nebe a tam ho uvidí.

(Někdo z vás už také ví něco o jeho Synu, Pánu Ježíši, který se pro nás stal malým děťátkem a narodil se o vánocích v chudém chlévě v jesličkách; a potom, když byl velký, za nás umřel na kříži*).

A někdo z vás se už také umí k Pánu Bohu modlit. Kdo z vás již umí nějakou modlitbu?

(Nyní dá katecheta jednotlivým dětem, které se hlásí, některé modlitby odříkati a při tom jim hned ukazuje, jak mají při modlitbě uctivě státi, díváti se na kříž nebo na obraz a správně ruce spínáti. Dělání kříže ponechá až na pozdější hodinu. Potom je pochválí a povzbudí, aby se stále a rády modlily;

*) Odstavce v závorkách možno vynechati.

a ostatní vybídně, aby poprosily rodiče nebo starší sourozence, aby je také naučili nějaké modlitbě.)

Zvláště krásnou modlitbou je »Otče náš«. Tu se nyní někdo z vás pěkně pomodlí. (Katecheta vyvolá jednoho z nejčilejších žáků, aby se ji pomodlil.) Té modlitbě se musíte brzy naučit všechny. Dnes se naučíme aspoň začátek.

PODÁNÍ (Názorné cvičení):

< Ta modlitba začíná slovy: »Otče náš, jenž jsi na nebesích.«

Opakujte to všechny po mně — v sedě. (Nacvičí se.)

< Nyní vám ukážu, jak máte při modlitbě pěkně stát a jak máte držet ruce.

Vstaňte! (Katecheta ukáže dětem, jak mají zpříma slušně stát.)

Teď sepněte ruce pěkně na prsou (ne na ústech) — prsty vzhůru k nebi. (Takhle! Katecheta to zároveň ukazuje.) Při tom položíte pravý palec křížem přes levý. (Katecheta to ukáže a potom obejde lavice a každému upraví ruce ke správnému držení. — Tak nacvičí správné spínání rukou.)

Nyní říkejte všechny zbožně s rukama sepjatýma (děti stále ještě stojí): Otče náš, jenž jsi na nebesích.

Teď si zase sedněte! Položte ruce na lavici a dávejte pozor na to, co vám řeknu.

VÝKLAD:

Modlili jsme se: Otče náš, jenž jsi na nebesích. To znamená: Náš Otče, který jsi v nebi!

1. Kdo je ten náš Otec, (k němuž se modlíme: Otče náš)?

Ano, to je Pán Bůh — náš Otec nebeský. Řekněte všechny: To je Pán Bůh.

Ještě jednou: Kdo je ten Otec, ke kterému se modlíme: Otče náš, jenž jsi na nebesích?

Ano, to je Pán Bůh! To je náš veliký a dobrý nebeský Otec, který vás má víc rád než tatínek a maminka. On všechno udělal, on udělal (stvořil) celý svět. — On se o všechno stará a má nás všechny rád jako své děti. A nikdo vás nemá tak rád jako on. On vám všechno dal (život a zdraví, zdravé oči, uši, ruce, nohy . . .), on vám dal i tatínka a maminku a poručil jim, aby se o vás starali. Proto mu říkáme »náš Otec« nebo »náš nebeský Otec«. A proto se k němu modlíme: »Náš Otče« nebo »Otče náš«.

(Nyní se může dětem ukázati nějaký o b r a z B o h a O t c e. Děti se na obraz dívají. Kdyby se o něm chtěly vyjádřiti, katecheta je nechá, ale opravuje a vysvětluje, na př.: Pán Bůh byl už dávno a dávno, když ještě nic nebylo. Pán Bůh nás má rád. On se o nás stará. On se stará o celý svět. On je náš dobrý nebeský Otec. A potom pokračuje ve výkladu.)

2. *Kde je Pán Bůh?* — A kde pak je ten náš Otec? Kde je Pán Bůh? Kde pak bydlí? (Kde přebývá? — Katecheta odpoví sám:) »Pán Bůh je v nebi.« (Ukáže nahoru.) A s n e b e s e n a n á s s t á l e d í v á.

Ano, tam je Pán Bůh (jako) doma. Ó, tam je to krásné, Nebe je mnohem krásnější než nejkrásnější dům a nejkrásnější zahrada. Něco tak krásného zde na zemi ještě nikdo neviděl. A u Pána Boha v nebi je ještě mnoho a mnoho krásných andělů, kteří mu tam slouží, jej chválí a s ním se radují; a mnoho svatých.

Zopakovati otázkami: O kom jsem vám dnes vypravoval? Kde je Pán Bůh? Jak říkáme Pánu Bohu jinak? (Náš nebeský Otec.) Jak se k němu modlíme? — Co dělá Pán Bůh? O všechno se stará. Také o nás? Jaký je Pán Bůh — nebeský Otec — k nám? Má nás rád? Řekni mi, co pak ti dal Pán Bůh? Dal ti rodiče, dal ti zdraví, dal ti krásné oči, zdravé ruce a nohy . . . A co jednou udělá s hodnými lidmi a dětmi? Vezme je k sobě do nebe. Jaké je to v nebi?

NAUČENÍ:

Děti! I vy chcete také jednou přijít k Pánu Bohu do nebe! Ale dříve musíte Pána Boha poslouchat a nedělat

nic, co Pán Bůh nemá rád. Pán Bůh vás chce vzítí jednou všechny k sobě do nebe, ale kdo nebude hodný (— kdo ho nebude poslouchat), toho tam nevezme. Pán Bůh se na vás s nebe stále dívá a vidí vás, ať jste kdekoliv, a ví dobře, kdo ho poslouchá a kdo ne.

PŘÍKLAD K PROHLoubENÍ:

Dejte pozor! Budu vám o tom vypravovati krásný příklad:

Chlapeček Karel měl hodného tatínka, kterého měl velice rád. Každý večer, když se tatínek vracel domů z práce, mu přiběhl naproti, objal ho a zvolal: »Tatínku, to jsem rád, že jsi zase doma!« Jednou však se tatínek těžce roztónal a potom zemřel. Potom ho dali do rakve a donesli na hřbitov. Tam jej dali s rakví do hrobu a hrob zaházeli. Karlíček s maminkou a ostatními pro něho velice plakali a potom se vrátili domů bez tatínka. — Večer potom už tatínek nepřišel, jako jindy přicházel, a Karlíkovi bylo velmi smutno. Když se pomodlil a uleh do postýlky, dal se zase do pláče a pro pláč a zármutek nemohl dlouho usnouti.

Konečně přece usnul a měl krásný sen. Najednou viděl otevřené nebe a v něm mnoho krásných andělů, a všude plno světla a krásy. A daleko, až nahoře viděl Pána Boha a blízko u něho svého tatínka. Karlík na něj hned zavolal: »Tatínku, milý tatínku, pojď zase sem ke mně; hled, jak je mi smutno bez tebe!« Tu se tatínek podíval s nebe laskavě na Karlíka a řekl: »Milé dítě, já se k tobě už vrátit nemohu, ale neplač, máš přece ještě jiného, mnohem lepšího Otce!« A potom ukázal na Pána Boha a řekl: »Hled, mé dítě, Pán Bůh je tvůj nejlepší Otec, a on se na tebe s nebe stále dívá a o tebe se stará. Buď jen hodný, poslouchej ho a modli se rád, pak tě jednou také vezme k sobě do nebe a potom budeme oba spolu zde u Pána Boha.« Potom spatřil Karlík nad sebou mrak, který se stále zvětšoval, až všechno zakryl, takže už nic neviděl.

Když se ráno probudil, vypravoval všechno matince a řekl jí: »Nyní budu opravdu hodný, budu se rád modlit,

poslouchat a učit, abych jednou přišel k tatínkovi do nebe.« —)

Bylo to krásné! Kdo z vás si z toho něco pamatoval? (Katecheta příběh krátce vytazuje.)

Děti, chcete také jednou přijít k Pánu Bohu do nebe? Ale pak se musíte pěkně chovat, abyste se Pánu Bohu líbily; musíte doma a ve škole poslouchat, s druhými se snášet a mít je rády, nebýt líné a ráno a večer se zbožně modlit. Budete to dělat? — Tak dobře! Nyní však to musíte také Pánu Bohu slíbit: Náš nebeský Otče, my chceme být tvé hodné děti! A abyste to dovedly, musíte se rády k Pánu Bohu každý den modlit a stále jej za všechno chválit. A to začneme dělat hned nyní.

Vstaňte! Sepněte ruce!

(Katecheta vybere některé čiperné dítě, aby se modlilo hlasitě: Otče náš. Ostatní děti stojí se sepjatýma rukama a opakují to tiše pro sebe. Potom hned nebo místo toho se všechny děti pomodlí společně pouze slova:)

Otče náš, jenž jsi na nebesích!

Příští dvě hodiny začne vyučování touto modlitbou. Katecheta k tomu učiní nejprve kratičký úvod, asi takto: Milý Bože, Ty se díváš s nebe na nás sem do školy. Zde před Tebou stojí malé děti. Ty děti Tě mají rády, protože jsi tak veliký, krásný a dobrý. Proto s Tebou chtějí mluvit (a chtějí Tě chválit) a chtějí Ti říci: Otče náš, jenž jsi na nebesích! — A děti hned opakují: Otče náš, jenž jsi na nebesích. A přidají: Pochválen buď Ježíš Kristus, nebo: Chvála Kristu! Až na věky!

Když odcházíte, říkáte: S Pánem Bohem! (Řekněte všechny.)

Pozn.: Na konci této první hodiny u nejmenších doporučuji někteří podělití všechny děti vhodným obrázkem, čímž se získá větší zájem dětí i rodičů. Jsou-li to obrázky Pána Ježíše, Panny Marie nebo anděla strážného, může se na ně pak vhodně navázat při pozdějším výkladu o Pánu Ježíši, o Panně Marii nebo o andělu strážci.

Ve spojeném 1. a 2. šk. r. možno také použití dvou vzorných katechesí z úvodu o božském Příteli dítek.

Ve 2. tř. možno první hodinu začít po několika úvodních slovech nebo zakončit také otázkou: Děti, budete se rády učit náboženství? A když děti slíbí, řekneme: To můžete slíbiti takto:

Chcem' se rádi učit,
zlého varovat,
by nás Pán Bůh v nebi
mohl milovat.

(Fr. Doucha, Deklamovánky.)

2. Bůh je pouhý duch. — Je všudypřítomný a vševědoucí.

Kde je Pán Bůh, co vidí, co slyší, co ví?

Pozn.: 1. Na začátku každé hodiny se pokaždé nejprve zopakuje probraná látka předešlé katechese; někdy je radno stručně a přehledně zopakovat několik předešlých katechesí. Pak se teprve začne s výkladem novým.

Za modlitbu před vyučováním se zvolí zpravidla modlitbička nebo modlitba, nacvičená na konci předešlé katechese. Před touto modlitbou je však pokaždé radno nejprve přivést děti několika vhodnými slovy do patřičné zbožné nálady a ne začínati hned bez přípravy srdce.

Při opakování předešlé látky se již jednotlivé pravdy znova nevyvozují, nýbrž jen hlavní vyvoděné pravdy stručně a přehledně zopakují, při čemž se všecko vedlejší pomine. Při tomto opakování je však radno osvětliti známé pravdy novým způsobem (ukázati je s jiné strany a v novém světle) a doplniti je tu a tam něčím novým.

Při nacvičování modliteb, veršiků a j. vět pamětných dbej katecheta na správné přestávky a přízvuk, aby si děti nezvykaly zpívavému odříkání, které svádí k bezmyslenkovitosti.

2. Účelem této katechese o Boží všudypřítomnosti a vševědounosti jest, upozorniti děti na jejich nejdůležitější povinnosti ve světle Boží vševědounosti a spravedlnosti.

Látka zde probíraná je velmi praktická a rozsáhlá, proto se doporučuje tam, kde je dosti času, rozdělití ji na 2 katechese:

1. Bůh je duch, všudypřítomný a vševědoucí.
 2. Co Pán Bůh chce, a co nechce.
- Spíše však bude nutno katechesi zkrátiti.

OPAKOVÁNÍ:

V pondělí jsem vám vypravoval o Pánu Bohu. Kdo si z toho něco pamatoval? (Nebo: Co už víte o Pánu Bohu?) Kde pak je Pán Bůh? Kdo je u něho v nebi? (Tam je také Pán Ježíš. Tam s ním jsou andělé a Panna Maria, sv. Josef a mnoho svatých.) Jak mu říkáme jinak? Náš nebeský Otec. Proč mu říkáme: »n á š (n e b e s k ý) O t e c«? Protože nás má rád a protože se o nás stará. (Katecheta dodá: Všecko dobré máme od něho.) Má nás někdo tak rád jako on? Co s námi chce jednou udělat? Chce nás vzít k sobě do nebe. Je to v nebi krásné? Chtěly byste tam přijít? Co musíme dělat, aby nás měl Pán Bůh rád a abychom k němu jednou přišli? Musíme ho poslouchat a musíme se k němu modlit. Jak se k němu modlíme? — Jak při tom máme stát? Jak máme spínat ruce při modlitbě? Kterou modlitbičku již umíme?

Teď vstaňte, sepněte všechny pěkně ruce a všechny na jednu mu řekněte:

O t č e n á š, j e n ž j s i n a n e b e s í c h *).

PŘÍPRAVA:

Již tedy víte něco o Pánu Bohu. (Už víte, že Pán Bůh je v nebi.) Dnes vám o něm budu vypravovati ještě něco nového.

PODÁNÍ:

1. *Pán Bůh je všude (všudypřítomný).* — Řekněte mi ještě jednou: Kde bydlí Pán Bůh? Ano, Pán Bůh bydlí (přebývá) v nebi. Ale Pán Bůh není jen v nebi, on je také ve vzduchu, na zemi, v kostele, na poli, v lese, na louce, na ulici, u vás doma ve světnici, zde ve škole — on je všude. — Ať jdete kam chcete, všude je Pán Bůh. Kdyby někdo šel sám v noci lesem, nebyl by tam sám, ale byl by tam s ním Pán Bůh. A kdyby vyletěl do vzduchu aeroplánem, je tam Pán Bůh, a kdyby se potopil hluboko do moře (pod

*) V 1. tř. to je celá modlitba před vyučováním.

vodu), i tam je Pán Bůh; a kdyby se prokopal hluboko do země (nebo vlezl do studně nebo do sklepa), i tam je Pán Bůh; — Pán Bůh je všude. Proto se před ním nemůže nikdo uschovat a nikam před ním utéci. On je všude s námi. On je ve vzduchu, kde létají ptáci a aeroplány, on je ve slunci a na měsíci, on je na každé hvězdičce na nebi. On je v mraku a ve vzduchu; on je také ve vodě, v moři, ve studni, v zemi a pod zemí, — všude, — na každém místě. Pán Bůh je také ve vašem srdéčku. On je všude na nebi a všude na zemi.

Při opakování možno ještě dodat: Pán Bůh je všude, ale všude není stejně. Kde pak je Pán Bůh nejvíc? Nejvíc je v nebi. A kde je na zemi nejvíc? Na zemi je nejvíc v kostele; a od křtu sv. je také ve vašem srdéčku více než jinde, dokud máte srdéčko čisté a dokud ho posloucháte. — On je všude jako vzduch nebo jako světlo slunce. — (On všechno naplňuje a všechno proniká.) To je velmi podivné. Proto si budete pamatovat: Pán Bůh je všude na nebi a všude na zemi. (A všude je najednou a všude je celý.)

Kde je Pán Bůh? Pán Bůh je všude na nebi a všude na zemi. On je na každém místě a všude najednou. (Proto říkáme, že je všudypřítomný.)

Může ještě někdo být všude najednou? To nemůže nikdo, to může jen Pán Bůh.

2. Pán Bůh je neviditelný. — Pán Bůh je všude, on je také s námi zde ve škole, — ale viděl už někdo z vás Pána Boha? Pán Bůh je na poli, — ale viděly jste ho? Hleďte: Pán Bůh je všude, ale my ho nevidíme. Já ho nevidím, ani vy ho nevidíte; zde na zemi ho nikdo nemůže vidět. Až v nebi ho uvidíme. Proto říkáme: Pán Bůh je všude na nebi a všude na zemi, ale na zemi ho nevidíme. Až v nebi ho uvidíme. Protože ho zde na zemi nevidíme, říkáme, že je neviditelný.

Jaký je Pán Bůh zde na zemi? Zde na zemi je Pán Bůh neviditelný. (Zde na zemi ho nikdo nemůže vidět.) Kde ho teprv uvidíme? Pána Boha uvidíme až v nebi. Tam ho vidí andělé a svatí, tam ho uvidíme také

my, až přijdeme do nebe. Tam teprve uvidíme, jak je veliký, krásný a dobrý.

Protože Pána Boha můžeme viděti jen v nebi, říkáme, že Pán Bůh je v nebi. Proto se k němu modlíme: »Otče náš, jenž jsi na nebesích«, to znamená: Náš veliký Otče, který jsi v nebi.

Kdy (Kde) pak uvidíte Pána Boha? Co musíte dělat, abyste přišly do nebe? Jen kdo bude hodný a zbožný, uvidí jednou Pána Boha v nebi.

Také některé jiné věci nevidíme. Na př. vzduch. Vzduch je také skoro všude, a přece ho nevidíme. Také duši nevidíme.

OPAKOVÁNÍ:

Může někdo Pána Boha viděti? Zde na zemi Pána Boha viděti nemůžeme. Kde jen ho můžeme viděti? Jaký je Pán Bůh, protože ho nevidíme? (Neviditelný.) Co ještě je neviditelné?

3. *Bůh je pouhý duch.* — Proč pak nemůžeme Pána Boha viděti? (Proč vidíte mě? Protože mám tělo. A já vidím vás, protože máte tělo.) Pána Boha nemůžeme viděti, protože nemá těla. On nevypadá tak jako my. My máme hlavu, ruce, prsa, nohy, — tomu dohromady říkáme tělo. Ale Pán Bůh nemá hlavu, nemá ruce, nemá nohy, Pán Bůh nemá tělo jako my. Pán Bůh se jen maluje jako člověk, s hlavou a s tělem, ale doopravdy nemá tělo. — Vidíte, jak je Pán Bůh podivný!

Pán Bůh tedy nemá hlavu, ruce, nohy a tělo jako my; — Pán Bůh je podobný jako naše duše; Pán Bůh je jen duch. Opakuj: Co (Kdo) je Pán Bůh? (Jak vypadá Pán Bůh?) Pán Bůh je pouhý duch. Pán Bůh je podobný duch jako naše duše, jenže naše duše je malý duch, ale Pán Bůh je veliký (velikánský a nesmírný) duch. Pán Bůh je tak veliký duch, že naplňuje celý svět — a přece může býti i na každém maličkém místěčku.

Řekněte mi ještě jednou: Můžeme Pána Boha viděti? Proč ho nemůžeme viděti? Protože nemá tělo, protože je jenom duch. Ve 2. tř.: Proto říkáme o Pánu Bohu:

Nevidím ho, neb jest pouhý duch:
ale vím, že jest můj Pán a Bůh.

Opakujte všechny: Pán Bůh je jen Duch.

4. *Bůh je vševědoucí: — Všecko vidí, slyší a ví.* — Pán Bůh tedy nemá tělo. Nemá hlavu, nemá také oči — a přece všecko vidí. Nemá uši — a přece všecko slyší. Hled'te, jak podivný je Pán Bůh! On vidí bez očí, a slyší bez uší. Můžeme také my viděti bez očí? Obyčejně ne, ale někdy také — na př. ve spaní. Když jste spaly, měly jste oči zavřené, a přece jste viděly krásné věci. Čím pak jste to viděly? To viděla vaše duše. Vidíte, i naše duše může vidět bez očí. Pán Bůh je veliký duch, on nepotřebuje očí, a přece vidí mnohem víc a mnohem lépe než my: Pán Bůh vidí všecko.

a) *Pán Bůh vidí všecko.* Vidíš ty, co dělají nyní tatínek a maminka? Ale vidí to Pán Bůh? Vy teď vidíte jen, co se děje zde ve škole. Ale vidíte také, co se děje doma, co dělají lidé na ulici, — vidíte, co se nyní děje ve městě, vidíte až odtud běhat veverky a zajíce v lese, vidíte, kde v lese leze po zemi nějaký červíček nebo kudy letí aeroplán? — Ale vidí to Pán Bůh? — Pán Bůh vidí všecko, co se děje na celém světě: On vidí každého člověka, co dělá, a jak se chová, ať je blízko nebo daleko; on vidí každého ptáčka, každou rybičku ve vodě, každou veverku schovanou na stromě, každou myšičku v díře i každého červíčka ve stromě, on vidí přes celý svět, on vidí daleko jako blízko, on vidí i skrz zeď i skrz zem, i potmě. Pán Bůh vidí i co je v zavřené truhle nebo v almaře, Pán Bůh vidí každému do srdce. On také vidí, když někdo neposlouchá, když se zlobí nebo když krade, on vidí, i co nikdo nevidí. Pán Bůh vidí všecko.

Pamatujte si: Pán Bůh vidí všecko. Co vidí Pán Bůh? Pán Bůh vidí všecko. (Opakujte všechny.)

b) *Pán Bůh slyší všecko.* — Pán Bůh také nemá uši a přece všecko slyší. Vy máte uši a přece všecko neslyšíte.

Slyšíte na př. co teď říká maminka doma nebo co si říkají děti, které si hrají venku? A slyšíte zde ve škole zpívat ptáky v lese? Ale Pán Bůh to všechno slyší: Pán Bůh slyší, co mluví děti ve škole, on slyší, co si dvě děti tajně šeptají, co mluví rodiče doma, co říkají lidé na ulici a v krámě, on slyší všechny lidi na celém světě, on slyší ptáky zpívat, on slyší všechno, co lidé mluví, i když mluví šeptem docela tiše. Pamatujte si: **P á n B ů h s l y š í v š e c k o**. Co slyší Pán Bůh? Pán Bůh slyší všechno.

c) *Pán Bůh ví všechno.* — Pán Bůh tedy všechno vidí a všechno slyší. Pán Bůh také všechno ví. Víte, kolik je na nebi hvězdiček? Těch je miliony, my je všechny nevidíme a žádný člověk by je nespočítal. Ale Pán Bůh to ví a nemusí je ani počítat. A ví někdo, kolik je v moři rybiček a v úle včeliček a v lese ptáčků a červíků a kolik je stromů a květin na celém světě? Ale Pán Bůh to ví. A víš, kolik máš na hlavě vlásků? Ale Pán Bůh je nemusí ani počítat a ví to. A někdy ti spadne jeden vlas s hlavy, ty o tom ani nevíš, ale Pán Bůh to ví. Pán Bůh ví o každém zvířátku, o každém broučku a červíčku, Pán Bůh ví všechno.

Pán Bůh zná všechny květiny na světě, všechny stromy, všechny ptáky, všechny rybičky ve vodě, všechna zvířata — a ví o všech, jak se jmenují, co dělají a jaké jsou. Zná někdo z vás všechny květiny a všechna zvířata? Zná je pan učitel? Ani pan učitel je nezná. Pán Bůh zná také všechny lidi na celém světě. On ví o každém člověku a o každém dítěti, jak se jmenuje a jaké je. Znáte vy všechny lidi? Zná je pan učitel? Jen Pán Bůh nás všechny zná. On nás zná lépe než my samy sebe.

A ví někdo z nás co bylo před mnoha tisíci lety? Ale Pán Bůh to ví.

A ví někdo z nás, co bude za rok, za 100 roků nebo za 1000 let? To všechno ví Pán Bůh. Víš, kdy umřeš? Víš, kdo z nás přijde do nebe a kdo ne? To všechno ví Pán Bůh.

A víš, co já si teď myslím? Ale Pán Bůh ví i to, co nikdo nikomu neřekne a co si jen tajně myslí.

Pán Bůh ví všechno, co bylo (všecko minulé), všechno, co jest (všecko přítomné) a všechno, co bude

(všecko budoucí); Pán Bůh zná i naše nejtajnější myšlenky.

Co ví Pán Bůh?

Pán Bůh ví všecko. Co všecko? Všecko, co bylo, všecko, co jest, a všecko, co bude; on ví i to, co si kdo tajně myslí.

Před Pánem Bohem se proto nedá nic utajit.

Protože Pán Bůh všecko ví, říkáme, že je vševědoucí.

Jaký je Pán Bůh, protože všecko ví?

Pán Bůh je vševědoucí. (Opakuj N.! Opakujte všechny!)

OPAKOVÁNÍ A SHRNU TÍ.

Pán Bůh tedy je všude a všecko vidí, všecko slyší a všecko ví. (Může se před ním někdo ukrýti?)

Proč pak Pán Bůh všecko vidí? Protože je všude. My nevidíme všecko, protože nejsme všude. Co nevidíme na př.? Ale co vidí Pán Bůh? On vidí každému až do srdce.

Pán Bůh také všecko slyší. Co vy slyšíte nyní? Ale co neslyšíte?

Pán Bůh také všecko ví. Co všecko ví Pán Bůh? Pán Bůh ví, kolik je na nebi hvězdíček, kolik je ve vodě rybiček, kolik je na louce květiněk, kolik je na poli klasů, kolik máš na hlavě vlasů — Pán Bůh ví všecko, co bylo, co jest a všecko, co bude. On ví, kdy každý z nás umře, kdy bude konec světa a kdo z nás přijde do nebe. On ví i to, co si kdo tajně myslí.

Ve 2. třídě:

PÁN BŮH VÍ VŠECKO.

Kolik je na zemi zvířátek,
kolik pod oblohou ptáčátek? —
kdož pak mi to poví z lidí,
co mé oko sotva vidí? —

Kdo zvířátka všechna zná?
kdo na zemi spočítá
všecky broučky a červíčky,
všecky ve vodách rybičky? —
Marně já se lidí ptám,
jediný Bůh to ví sám;
on jim denně pokrm dává,
i mně život zachovává.

Vinařický.

5. Pán Bůh má rád jen dobré, a nemá rád zlé.

Tento bod možno oddělit a probrati ve zvláštní katechesi. Katechesi na thema: Co Pán Bůh chce a co nechce. Tato katechese by mohla začít vypravováním: Budu vám vypravovat o malém děvčátku, které ještě nechodilo do školy. To jednou vidělo, jak maminka uložila ve světnici do skříně krabici (schránku) s kostkami cukru. Tu si myslelo: Až ve světnici nikdo nebude, půjdu a vezmu si nějakou kostku. Bylo to správné? Ovšem, že ne. Pamatujte si: Krásti a mlsati nesmíte. To je hřích. — Ale malá dívka se jednou přece vloudila (vplížila) do světnice a sahala po krabici s cukrem. Ale vtom se otevřely dveře a v nich stála maminka a napomínala maličkou: „Pán Bůh vidí všechno...“ Tu se dívka lekla. Pročpak? (Že bude bita.) Ano, dívka se bála maminky, ale ještě více se bála proto, že to viděl Pán Bůh, který mlsání a krádež zakázal. A od té doby nikdy nemlsala a rodičům nic nebrala. Když se jí chtělo mlsat, hned si pomyslila: „Pán Bůh mne vidí“ a už nic nevzala. Také jindy stále myslela na to, že ji Pán Bůh vidí, a proto nic zlého nedělala a stala se z ní hodná a zbožná dívka.

Příběh se zopakuje a na to se naváže výklad: Malá dívka ve světnici, kde byla schránka s cukrem, nikoho neviděla, a proto myslela, že tam nikdo není. A přece tam někdo byl. Kdopak? Pán Bůh, a díval se, jak se dívka plížila k polici, aby kradla a mlsala...

Pán Bůh všechno vidí, všechno slyší a všechno ví, On se ustavičně dívá s nebe na nás a vidí všechno, co děláte a slyší všechno, co mluvíte a ví všechno, co si myslíte. On vás vidí, když jste doma, vidí vás ve škole, vidí vás v kostele, vidí vás venku na ulici, na poli i v lese, vidí vás i když se schováte do sklepa, vidí vás všude. On vidí a ví, které děti jsou hodné a které jsou ne-

hodné. Z hodných dětí má radost, ale zlé děti se mu nelíbí. On vidí, které děti ráno hned vstávají a které jsou líné, — které se ráno a večer modlí a které ne, on vidí, kdo rodiče poslouchá a kdo je zlobí, on vás slyší, když si nadáváte, on vás vidí, když se perete, on vidí, když se někdo zlobí, on vidí, když někdo rodičům nebo jinde něco kradе, on vidí, jak se každý z vás chová, kdo se dobře chová a kdo špatně. On nic neříká, ale on to ví a nezapomene a jednou, až umřeme a přijdeme k němu, potom vezme hodné děti k sobě do nebe, ale zlé u něho v nebi zůstat nesmějí.

Proto se chovejte tak, aby z vás měl Pán Bůh vždycky radost. On je tak dobrý a má vás rád. Ale nemá rád, když děláte něco zlého. Mnohé děti dělaly dnes ráno Pánu Bohu radost, hned jak vstaly. Co pak udělaly? Udělaly kříž a potom se zbožně pomodlily. Dělejte to také tak! Hned jak se probudíte, udělejte křížek a potom si vzpomeňte na Pána Boha, že vás vidí, a poděkujte mu zbožnou modlitbou. Brzy vás ji naučím. Tím mu uděláte radost. — A co ještě od vás chce Pán Bůh? Abyste rodičů poslouchaly. Někomu řekne maminka: »Dojdi pro vodu.« Co hned uděláte? Ano, hned poslechnete. To má Pán Bůh rád. A když si spolu hrajete, musíte se mít rádi a spolu se snášet a ne se hádat a prát. Pak se na vás bude Pán Bůh dívat s radostí a bude vás mít rád.

Pamatujte si tedy: Pán Bůh má rád jen dobré a nemá rád zlé. (Opakujte všechny). Co má rád (miluje) Pán Bůh? A co nemá rád?

Proto se musíte chovat vždycky tak, aby z vás Pán Bůh měl radost. Nesmíte nic zlého dělat, ani mluvit, ani myslit, protože Pán Bůh všechno vidí, všechno slyší a všechno ví a stále se na vás s nebe dívá.

PŘÍKLAD A NAUČENÍ:

Budu vám vypravovati pěkný příběh o dvou dětech:

Dvě děti, bratr a sestra, byly jednou samy doma. Bratříček se jmenoval Jakub a sestra Anna. Jakoubkovi bylo teprve 7 roků, sestra byla starší a rozuměj-

ši. Když byly samy, dostal bratříček chuť na něco dobrého (chtělo se bratříčkovi mlsat) a řekl sestře: »Pojď, budeme hledat, kde je něco dobrého k jídlu, a pochutnáme si na tom.« Sestra na to řekla: »Řekneš-li mi, kde nás nikdo neuvidí, půjdu s tebou.« — »Tak pojď do kuchyně,« řekl bratr; »tam stojí na polici hrnec plný medu!« Ale sestra řekla: »Tam by nás viděla sousedka, která sedí naproti u okna a šije.« (A řekla by to na nás.) »Tak pojď do komory,« řekl zase Jakub, »tam si pochutnáme na sladké smetaně.« (Tam si nabereme trochu smetany.) Ale sestra řekla: »Tam by nás mohl vidět soused, který štípe dříví vedle na dvoře.« »Tedy pojďme do sklepa,« pravil Jakub, »tam jsou dobrá jablíčka a ve sklepě je tma, tam nás jistě nikdo neuvidí...« Ale hodná a rozumná sestra mu řekla: »Milý bratříčku, myslíš opravdu, že nás tam nikdo neuvidí? Což nevíš, že Pán Bůh vidí všechno, i co se děje ve tmě a v noci?« Tu se bratříček ulekl a řekl: »Máš pravdu, milá sestro, Pán Bůh vidí všechno. Proto nesmíme dělat nic zlého.« Potom dala Anna Jakubovi obrázek, — na něm bylo nakresleno Boží oko a kolem paprsky (záře) a dole pod tím nápis: Jest jedno oko, které vidí všechno. Čí oko je to? To je oko Boží. Proto říkáme: Oko Boží všechno vidí.

Příběh se s dětmi zopakuje: 1. O kterých dvou dětech jsem vám vypravoval? Jak se jmenovaly? Kde byly jednou samy? (Byly samy doma.) Kdo nebyl doma? (Rodiče.) Na co dostal chuť Jakub? (Na něco dobrého.) Chtěl tedy mlsat. Co chtěl udělat? (Chtěl vzít rodičům něco dobrého k jídlu.) Smí se to dělat? Proč se to nesmí dělat? (Protože to Pán Bůh nechce — je to hřích.) Ale co mu řekla rozumná sestra?

2. Kam chtěl jít bratr nejprve? Co chtěl vzít v kuchyni? Ale co mu řekla sestra? Že by ho viděla sousedka. — Kam chtěl jít potom? Co chtěl vzít v komoře? Co zas řekla sestra? Kdo by je tam viděl?

3. Když sestra nechtěla jít ani do kuchyně, ani do komory, kam ji chtěl vést bratříček? Co chtěl vzít ve sklepě?

Co jí řekl? Že je nikdo neuvidí, protože tam je tma. Ale co zas řekla sestra? Kdo by je viděl ve sklepě? Když to Anna řekla, tu se Jakub ulekl. Proč se ulekl? Protože chtěl dělat něco zlého, co Pán Bůh zakázal. Chtěl potom ještě krást a mlsat? Proč ne? Co mu potom darovala Anna? Co bylo nakresleno na tom obrázku? To oko mu říkalo, že Pán Bůh všechno vidí. Proto tam bylo napsáno: Jest jedno oko, které všechno vidí.

Co tam bylo napsáno? Opakujte všechny: Jest jedno oko, které všechno vidí. Či oko vidí všechno? To oko se na nás stále a všude dívá. Pán Bůh je jako veliké oko, které se na nás stále dívá a všechno vidí.

Proto si budeme pamatovati:

Bůh je všady, všechno vidí,
všecky věci, všechny lidi.

Nebo: Třeba by nás oko lidské nevidělo,
nedělejme nikdy, co by špatné bylo!

Jest jedno oko, které všechno vidí.

(Katecheta nakreslí na tabuli trojúhelník s paprsky a do něho veliké oko Boží.)

NAUČENÍ:

Děti, nyní víte, že Pán Bůh je všude a že všechno vidí, všechno slyší a všechno ví. A také víte, že Pán Bůh má rád jen dobré a nemá rád zlé. Proto na to stále myslíte a nikdy nedělejte ani nemluvte nic zlého!

Vždycky, když se vám chce dělat nebo mluvit něco zlého (mlsat, krást, lenošit, vzdorovat, odmlouvat, zlobit se, hádat nebo prát), si tiše řekněte: P á n B ů h m ě v i d í !

Pozn.: Tato pravda má zůstat dětem vodítkem pro život. Ale bez stálého připomínání by na to zapomněly. Proto je nutno při každé příležitosti jim to stále připomínati: před modlitbou — při vyučování — když jsou nepozorné a dáti jim tuto větu často opakovati. Také, když je řeč o svádění ke hříchu, se často tážeme: Co si měl(a) pomyslet? (Že ho Pán Bůh vidí.) Dívka z 2. tř., která si na to zvykla, se potom přiznala: „Chtěla jsem bít sestřičku, ale tu jsem si vzpomněla: Pán Bůh mě vidí. A už jsem ji nebila.“

3. Bůh Otec, Syn a Duch Svatý.

Nacvičí se: 1. a 3. základní pravda a „Sláva Bohu Otci i Synu i Duchu svatému“.

Začneme zase modlitbou: „Otče náš, jenž jsi na nebesích“ a přidáme: „Pán Bůh mě vidí.“

P Ř Í P R A V A:

Děti, už jste se učily o Pánu Bohu mnoho krásného: Už víte, že Pán Bůh není (nevypadá) jako my; že nemá tělo jako my, že je jen duch; a že je všude na nebi i na zemi, ale že ho můžeme vidět jen v nebi; a že nemá oči a uši, a přece všechno vidí, všechno slyší a všechno ví. Hled'te, jak podivný je Pán Bůh. Takový není nikdo jako je Pán Bůh.

Ale dnes vám povím o Pánu Bohu něco ještě podivnějšího. (To je ze všeho nejpodivnější.)

P O D Á N Í:

1. *Jest jeden Bůh.* — Už víte, že je jenom jeden Bůh. Není žádný jiný Pán Bůh než ten, ke kterému se modlíme: Otče náš, jenž jsi na nebesích.

Pamatujte si tedy: Pán Bůh je jen jeden. (Opakujte všechny! — Katecheta ukáže dětem jeden prst a děti při opakování to napodobují.) Kolik je Pánů Bohů? Je jen jeden Pán Bůh.

2. *V Bohu jsou tři osoby.* — Dobře! Pán Bůh je jen jeden. Ale to je u něho podivné, že v něm jsou tři osoby. Jest jen jeden Bůh, ale v něm jsou tři osoby.

Dejte pozor! Zde ve třídě je vás 30 žáků (dětí) a každý z vás je jedna osoba. Ty jsi jedna osoba, ty jsi jedna

osoba, také ty jsi jedna osoba — dohromady je vás 30 osob. Také já jsem jedna osoba. Každý člověk je jedna osoba. (Opakujte všechny: každý člověk je jedna osoba.) Každý z nás je tedy jeden člověk a jedna osoba.

Ale Pán Bůh není jen jedna osoba jako my. Pán Bůh je jeden Bůh a tři osoby.

Katecheta může opakovati a při tom ukazuje čísla 1 a 3 na prstech: Každý člověk je jen jedna osoba a jeden člověk. Ale Pán Bůh je jeden Bůh a tři osoby.

Proto si budeme pamatovati:

Jest jeden Bůh, ale v něm jsou tři osoby. (Opakujte.)

Kolik jest osob v Bohu?

V Bohu jsou tři osoby.

A každá z těchto tří osob jest Bůh: proto jim říkáme božské osoby. Každý z nás jest lidská osoba. (My lidé jsme lidské osoby), ale v Bohu jsou tři božské osoby.

Kolik je tedy božských osob? Jsou tři božské osoby.

Ó, jak podivný je Pán Bůh. On je jen jeden, ale v něm jsou tři osoby. Tomu nemůžeme rozuměti.

Může se znázorniti na tabuli jetelovým trojlístkem a ještě lépe třemi rozsvícenými svícemi, jež se nahoře stýkají, takže jejich tři plameny se slévají v jeden, — a učiníme srovnání:

Tři svíce a jeden plamen —
Tři světla a přece jedno světlo —
Tři osoby a přece jen jeden Bůh.

(Více se v 1. třídě nevysvětluje.)

3. *Jak se jmenují tři božské osoby?* A nyní vám ještě řeknu, jak se ty tři božské osoby jmenují. Některé z vás to už vědí.

a) *Bůh Otec*. — První božská osoba se jmenuje Bůh Otec. To je náš nebeský Otec, ke kterému se modlíme: Otče náš, jenž jsi na nebesích. Ten nás stvořil a má nás rád a stará se o nás jako nejlepší otec. (U nadanějších dětí

možno ještě přidati: Proto mu říkáme: **Náš Stvořitel.**)

Jak se jmenuje první božská osoba? První božská osoba se jmenuje **Bůh Otec.** (Opakujte všechny! Ještě jednou! Ještě ty!) Co zvláštního učinil **Pán Bůh Otec?** **Bůh Otec nás stvořil.** (Proč nás stvořil? Potřeboval nás? On nás nepotřeboval, — **Pán Bůh** nepotřeboje nikoho. On nás stvořil, protože nás chtěl učiniti šťastnými.)

b) *Bůh Syn — Ježíš Kristus.* — **Bůh Otec** má Syna, a to je druhá božská osoba. Druhá božská osoba je tedy **Bůh Syn.**

Jak se jmenuje druhá božská osoba? Druhá božská osoba se jmenuje: **Bůh Syn.** (Opakujte...) Kdo pak je to **Bůh Syn?** To je **Pán Ježíš.** (**Bůh Syn** se také jmenuje **Pán Ježíš** nebo **Ježíš Kristus.**)

Kdo je to **Bůh Syn?** (Jak se jmenuje **Bůh Syn?**)

Ten **Bůh Syn — Pán Ježíš** — pro nás učinil něco zvláštního a velmi krásného: On přišel kvůli nám s nebe na svět a stal se pro nás malým, chudým děťátkem a narodil se o vánocích v chudých jesličkách. Tomu svatému děťátku říkáme **Jezulátko** nebo **Ježíšek.** Malý **Ježíšek** potom rostl a když byl velký, chodil po světě, učil lidi a všem pomáhal a dělal veliké zázraky, a potom se dal za nás přibít na kříž a umřel za nás v pátek ve 3 hodiny (odpoledne) na kříži, a tak nás vykoupil, abychom mohli přijít do nebe. Proto mu říkáme náš **Vykupitel** a **Spasitel.** Jak ještě říkáme **Pánu Ježíši?** Hleďte, to je druhá božská osoba — **Pán Ježíš.** (Katecheta ukáže na kříž.) **Pán Ježíš** nás má zvláště rád. Proto ho za to chválíme a pozdravujeme, když říkáme: **Pochválen buď Ježíš Kristus!** Nebo: **Chvála Kristu!**

c) *Duch Svatý.* — **Bůh Syn, Pán Ježíš,** je nyní zase v nebi u Boha Otce. Ale v nebi s Bohem Otcem a Synem Božím je ještě někdo; to je třetí božská osoba, **Duch Svatý.** **Duch Svatý** je také **Bůh,** jako **Bůh Otec** a **Bůh Syn.** On je také tak dobrý a krásný jako **Bůh Otec.** A také nás velice miluje.

Co pak nám učinil Duch Svatý? Přišel k nám na křtu sv. — do našeho srdce, a tak n á s p o s v ě t i l, čili učinil naši duši čistou a svatou. (Proto mu říkáme n á š P o s v ě t i t e l.) Více se o něm budete učit, až budete větší.

Nyní možno ukázati vhodný o b r a z N e j s v ě t ě j š í T r o j i c e. Nejlépe horní část Schumacherova obrazu: První lidé v ráji nebo obrazy jednotlivých božských osob a opakovati stať 3. rozhovorem.

Nejprve se ukáže obraz Boha Otce (Mate Mink-Born, Stvoření — nebo z Herderovy bible: Stvoření — nebo první obraz Schumacherův: První den stvoření) a vyloží. Potom obraz Boha Syna — Pána Ježíše, jak umírá na kříži (nebo ještě lépe 2 až 3 jeho obrazy: jak se mu klaní pastýři v jesličkách a potom jak za nás umírá na kříži). A konečně obraz Ducha sv., a to nejlépe seslání Ducha sv., kde je vyobrazen i jako holubička, i jako oheň. A na konec obraz všech 3 božských osob na obraze Schumacherově: První lidé v ráji. Stačil by však pouze tento obraz.

ROZHOVOR:

Kdo je to zde na obraze? To je B ů h O t e c. Tak ovšem nevypadá, tak se jen maluje. Proč má bílé vousy? Protože je starší než všichni lidé. Jak dlouho už trvá? Také má krásný plášť. To znamená, že je veliký Pán — největší Pán nebe a země a že je velmi krásný. Co drží v ruce? Ta koule znamená celý svět. On má v moci celý svět. A hůl (žezlo) v ruce a koruna na hlavě znamená, že má právo rozkazovati celému světu a že ho všechno musí poslouchat. — A kdo je to zde? B ů h S y n, P á n J e ž í š. Co má v ruce? Kříž. Podle toho se pozná. Proč se maluje s křížem? Protože se za nás dal ukřižovat a tak nás vykoupil. Proto ho máme rádi. A také kříž máme rádi. Kdo má rád Pána Ježíše, ten dělá kříž rád a zbožně. — A zde je ještě někdo? T a h o l u b i č k a znamená D u c h a s v a t é h o. Duch sv. tak nevypadá, ale maluje se tak, protože se tak jednou ukázal. O tom se budete ještě učit. Co učinil Duch sv.? Kdy přišel do vaší duše?

Tři božské osoby se tedy jmenují: Říkejte nyní všechny se mnou: Tři božské osoby se jmenují:

První — Bůh Otec. (Nacvičit.)

Druhá — Bůh Syn — nebo: Pán Ježíš. (Nacvičit.)

Třetí — Duch Svatý. (Nacvičit.)

Nyní opakujte všecko: Tři božské osoby se jmenují: První Bůh Otec, druhá Bůh Syn, třetí Duch Svatý. Nebo krátce: Otec, Syn a Duch Svatý! — Co učinil Bůh Otec? Bůh Otec nás stvořil. Co pro nás učinil Bůh Syn — Pán Ježíš? Bůh Syn za nás umřel na kříži a tak nás vykoupil. Co učinil Duch sv.? Duch sv. nás na křtu sv. posvětil. (Jiné otázky: Kdo tě stvořil? Kdo tě vykoupil? Kdo tě posvětil?)

Za to je všechny tři chválíme modlitbičkou: Sláva Otci, i Synu, i Duchu Svatému. (Nacvičí se zatím jen tato část a bez znamení kříže. A potom):

Sláva Bohu Otci, který mě stvořil,
sláva Bohu Synu, který mě svou smrtí
na kříži vykoupil,
sláva Duchu Svatému, který mě na
křtu sv. posvětil.

Ještě jednou: Jak se jmenují tři božské osoby? Každá božská osoba je Bůh. Bůh Otec je Bůh, Bůh Syn — Pán Ježíš je Bůh, Duch Svatý je Bůh, ale všechny dohromady jsou jeden Bůh. (U nadanějších a ve 2. tř. se připojí: Všecky dohromady se také jmenují: Nejsvětější Trojice Boží. A protože Pán Bůh je jeden ve třech osobách, říkáme mu: Trojjediný Bůh.)

Pozn.: Je-li čas, možno ve 2. tř. ještě vypravovati příběh, jak sv. Augustin chtěl pochopiti, jak jsou v Bohu tři osoby, a jak ho anděl v podobě chlapečka poučil, že to nikdy nevyzkoumá. (Viz moje Katechese, díl I., str. 44.)

SOUHRN:

Kolik je Pánů Bohů? Jest jen jeden Pán Bůh. Proto říkáme:

Jediný jest Bůh a Pán,
budiž ctěn a milován. (Nacvičí se.)

Ale v něm jsou tři osoby a ty se jmenují: Otec, Syn a Duch Svatý nebo Svatý Duch. Proto říkáme:

Ve třech osobách je Bůh,
Otec, Syn a Svatý Duch. (Nacvičit!)

(Tím jsou zároveň nacvičeny 2 ze 6 základních pravd. První verš je pro začátečníky v 1. tř. sice trochu těžší — proto u nich může být zatím vynechán, ale druhý je velmi snadný.)

NAUČENÍ:

Hleďte, jak podivný je Pán Bůh: My nemůžeme pochopiti, jak je to možné, že Pán Bůh je jeden a přece v něm jsou tři osoby: Bůh Otec, Syn a Duch sv. A všechny tři nás velice milují.

Myslete často (stále) na Boha Otce a děkujte mu za to, že vás stvořil; a na Pána Ježíše a děkujte mu, že nás vykoupil; a na Ducha sv., a děkujte mu, že k vám přišel na křtu sv. a že vás posvětil.

A nyní vstaňte, sepněte ruce a pozdravte pěkně všechny tři božské osoby:

Sláva Otci, i Synu, i Duchu Svatému. (Touto modlitbičkou se začne příští hodina.) U nadanějších možno ještě připojiti:

Sláva Bohu Otci, který mě stvořil;
sláva Bohu Synu, který mě svou smrtí na kříži vykoupil;
sláva Duchu Svatému, který mě na křtu svatém posvětil.

(Více o dobrotě tří božských osob bude vyloženo v katechesi 53. Zač děkujeme Bohu trojedinému.)

4. Pán Ježíš a znamení kříže.

Nacvičí se: znamení kříže a příslušná slova.

Pozn.: 1. Zde by mohlo býti nápadné, že při nacvičování znamení kříže se věnuje větší pozornost zevnějším úkonům než vnitřní zbožnosti. Ale je nutné, aby si děti zvykly dělati znamení kříže správně, protože to je podmínkou vnitřní zbožnosti. Na zbožný úmysl a vnitřní zbožnost se upozorní děti ke konci katechese, až budou kříž umět a potom ještě častěji během školního roku.

2. V následujících hodinách ke konci vyučování se pak katecheta přesvědčuje postupně u všech jednotlivých dětí, zdali již umějí dělati kříž správně. (V seznamu dětí si může pokadě zaškrtnouti ty, které to již umí.) Podobně činí později při nacvičování Otčenáše.

3. Dokud děti nejsou při dělání kříže dost jisty, používá katecheta — obrácený proti nim — levé ruky. Potom mohou několik hodin za sebou dělati znamení kříže děti samy a katecheta při tom má pouze ruce sepjaté a potom teprve, když si děti jsou již jisty, dělá kříž pravou rukou. Dokud katecheta dělá kříž levou rukou, dívají se děti při znamení kříže na něho; teprve, když při kříži děti má ruce sepjaté a pak, když dělá kříž pravou rukou, ať se děti hned od počátku dívají na kříž a hledí více na vnitřní zbožnost.

PŘÍPRAVA:

(Hodina se začne modlitbičkou chvály: Sláva Otci ... a stručným opakováním.)

Už víte, jak se jmenují tři božské osoby. (V Bohu jsou tři osoby a ty se jmenují: Bůh Otec, Bůh Syn a Duch svatý. Proto říkáme: Ve třech osobách je Bůh: — Otec, Syn a Svatý Duch.)

Dnes se naučíme krátké modlitbičce, při které ty tři božské osoby jmenujeme. (Tři božské osoby jmenujeme, když děláme kříž.)

Dříve však vám řeknu něco o Pánu Ježíši.

JINÁ PŘÍPRAVA (ve 2. tř. a spojené 1. a 2. tř. pro případ, že by tato katechese byla katechesí úvodní.)

Všecko důležité začínáme s Pánem Bohem a křížem. Také my ve škole začneme vyučování s Pánem Bohem. Proto napřed uděláme kříž. Kdo z vás už umí dělat kříž? ... Ukaž! Ukaž to ty! Vidím, že některé z vás už umějí dělati kříž, ale některé to nedělají docela správně. Proto se dnes budeme učit, jak se dělá kříž. Ale nejprve vám řeknu, proč děláme kříž.

Kříž děláme proto, že na něm za nás umřel Pán Ježíš.

A

Na kříži za nás umřel Pán Ježíš.

PODÁNÍ:

1. *Na kříži za nás umřel Pán Ježíš.* — Tamhle na stěně visí kříž*). Kdo pak je to na něm? Ano, to je Pán Ježíš nebo Ježíš Kristus, to je náš Spasitel, to je Syn Boží. (Boží Syn; to je Pán Bůh jako Bůh Otec; to je jeho Syn.) To je druhá božská osoba.

Ten Boží Syn, Pán Ježíš, byl nejprve u svého nebeského Otce v nebi. Ale lidé na zemi udělali hřích a potom dělali mnoho hříchů a byli proto nešťastni a už nemohli přijít do nebe. Proto se Syn Boží, Pán Ježíš, nad nimi smíloval a řekl: Lidé už nemohou přijít do nebe a jsou nešťastni. Já půjdu k nim na zem a pomohu jim (aby se zas mohli dostat do nebe). A nebeský Otec řekl: Ano, jdi a pomoz jim! A tak přišel Boží Syn — Pán Ježíš — s nebe na svět.

Ale on nepřišel tak, jak byl. Napřed se stal kvůli nám malým chudým děťátkem — Ježíškem — a vybral si hodnou svatou Matku, Pannu Marii a narodil se v noci (o vánocích) v chudých jesličkách. (To je velmi krásné, ale to si budeme vypravovat jindy.) A po-

*) Není-li na stěně, řekneme: Zde na tabuli, nebo: Na stěně doma.

tom rostl na zemi mezi lidmi a lidé nevěděli, že to je Pán Bůh — Boží Syn. A když byl velký, učil lidi, aby měli dělat, aby zas přišli do nebe a dělal veliké zázraky. (To všechno vám budu vypravovat jindy.) A potom se dal za nás od zlých lidí zmučiti a ukřižovati. Zlí lidé ho přibili hroznými hřeby na kříž, a on to všechno trpěl za lidi a za nás všechny a potom za nás v pátek ve 3 hodiny na kříži umřel. On byl silnější a mocnější než oni a nemusel si to dát líbit, ale on to trpěl k vůli nám. Proč pak? Abychom my nemuseli na věky umřít. Tak svou krví smyl hříchy, které měli lidé na duši. Tak nás svou smrtí na kříži vysvobodil od hříchů a od pekla, čili vykoupil.

Vidíte, tak rád nás neměl nikdo jako Pán Ježíš!

Co velikého pro nás udělal Pán Ježíš? Pán Ježíš za nás umřel na kříži (a tak nás vykoupil).

Kde pak byl Pán Ježíš nejprve? U svého nebeského Otce v nebi. A co potom udělal? Přišel s nebe k nám na svět. Proč to udělal? Protože lidé by měli hříchy, byli nešťastní a nemohli přijít do nebe. (— Aby lidem pomohl do nebe. Aby lidi vysvobodil — vykoupil od pekla.) A jak podivně to udělal? Čím se stal nejprve? Nejprve se stal malým chudým děťátkem. A kde se narodil? Koho si zvolil za matku? Dal se hned lidem poznat? Teprve, když byl velký. Co dělal, když byl velký? (Učil lidi, pomáhal jim a dělal zázraky.) Co udělal na konec? Dal se za nás přibít na kříž (ukřižovat). Kdy pak se to stalo? V pátek ve 3 hodiny odpoledne. Proto se v pátek ve 3 hodiny zvoní, abychom si na to vzpomněli; a proto v pátek nemáme jíst maso, protože Pán Ježíš za nás v pátek umřel. Proč to udělal? Protože nás měl nemírně rád.

Nyní je Pán Ježíš zase v nebi a má nás stále velmi rád. Proto ho za to chválíme a pozdravujeme, a proto musíme mít rádi kříž, protože na něm za nás umřel Pán Ježíš.

2. *Kříž a křesťanský pozdrav.* — Mnozí křesťané proto mají doma na stěně také takový kříž s Pánem Ježíšem jako zde ve škole. Kdo pak má doma takový kříž (nebo aspoň malý křížek)? Kde pak ještě jste viděly takový kříž, jenže větší? (V kostele, před kostelem, v kapli, na hřbitově, u silnice do ... u cesty v poli, u lesa ...) Mnozí křesťané nosí také takový křížek na krku. Když jdete

vedle takového kříže, máte se podívat na Pána Ježíše, který na něm visí, a pomysli si: »Milý Pane Ježíši, ty jsi za mě na kříži umřel, já tě mám za to rád.« A máte Pána Ježíše na kříži tiše pozdraviti slovy: Pochválen buď Ježíš Kristus! nebo Chvála Kristu! (Ve 2. tř.: Pochválen buď svatý kříž, na němž umřel Pán Ježíš!) Jak pozdravíte, když jdete vedle kříže? (Opakujte všechny!) A chlapci při tom smeknou a při slovech: »Ježíš Kristus« skloní hlavu, dívky jen ukloní hlavu. (Pán Ježíš má dvě jména, jako vy. Jmenuje se: Ježíš a Kristus.) Na ten pozdrav se odpovídá: »Na věky«.

Také když přijdete do školy před náboženstvím, nebo když přijdete ke mně do pokoje, nebo když potkáte mě nebo jiného kněze, máte pozdravovat: Pochválen buď Ježíš Kristus! nebo Chvála Kristu! To je krásný křesťanský pozdrav. Tím ukazujeme, že máme rádi Pána Ježíše.

Když potkáte mě nebo jiného kněze, můžete místo toho také pozdravit kratěji: Chvála Kristu! nebo Ježíš kraluje!; protože Pán Ježíš je nejvyšším pánem a králem celého světa a my se z toho radujeme, že On je naším králem.

A nyní tak hned Pána Ježíše pozdravíme, abychom mu ukázali, jak ho máme rádi. Vstaňte pěkně! Sepněte ruce, dívejte se na kříž a pozdravte zbožně Pána Ježíše: Pochválen buď Ježíš Kristus! Na věky! (Nebo: Chvála Kristu! Na věky!)

B

Znamení kříže.

PŘÍPRAVA:

Už tedy víte, proč máme kříž rádi a proč děláme kříž. Kříž máme rádi, protože na něm za nás umřel Pán Ježíš. A nyní vás naučím, jak se má kříž správně dělati. Někdo to už umí, ale všechny to ještě neumíte dobře. Proto vám to nyní ukáži.

1. *Znamení kříže na tabuli.* — Podívejte se sem! (Katecheta ukáže na školní kříž.) Co je to? To je kříž. Na takovém kříži, jenže velikém, ukřižovali zlí lidé Pána Ježíše. Nejprve vzali dlouhou kládu, dlouhé (vysoké) dřevo (katecheta nakreslí na tabuli kolmou čáru), a potom přes to položili jiné dřevo (kratší) a pevně přidělali (nakreslí se čára příčná) a kříž byl hotový. To je jeden velký kříž. A vedle něho nakreslím tři malé křížky:

2. *Znamení kříže na čele, na ústech a na prsou.* — Nyní uděláme všichni ještě jednou takové křížky; ale ty nebudeme dělat křídou na tabuli, nýbrž rukou (prstem — palcem) na čele, na ústech a na prsou. (Katecheta ukazuje) a potom kříž předvede.

Kříž děláme pravou rukou; tou, kterou píšeme.

Kterou rukou děláme kříž? (Odpovězte všechny.)

a) *Rukou správně dělají.* — Nyní vstaňte a zdvihněte všechny pravou ruku! Teď řekněte: To je pravá ruka. (Katecheta obrácený k dětem při tom zdvihne levou ruku, která je na pravé jejich straně. — Nacvičí se.) Nyní zdvihněte levou ruku a řekněte: To je levá ruka. (Ještě jednou: Zdvihněte pravou ruku! Zdvihněte levou ruku!)

Položte nyní levou ruku na prsa — takto! Pravou ruku všechny zdvihněte — (ale nezatínejte pěst — kříž neděláme pěstí) — prsty natáhneme a 4 prsty držte pohromadě, jen palec zvlášť — takto!

A teď uděláme palcem (pravé ruky) křížek na čele. Katecheta ukazuje čáru dolů | a přes to (od leva napravo) —. Všecky to dělají se mnou a říkají: »Čáru dolů« (opakuje se několikrát). A nyní: »Čáru přes ni« (opakuje se). A nyní celý křížek: »Čáru dolů — a čáru přes to.« (Všecky děti společně několikrát.) A neříkejte při tom nic . . (Ty sám.)

b) *Ústy správně říkají.* — Ale při tom nebudeme říkat: »Čáru dolů a čáru přes ni!« — při tom budeme říkat pěknou krátkou modlitbu: »V e j m é n u | O t c e —« (Opakujte všechny.) To je první křížek.

Druhý křížek děláme na ústech. Zas tak. (Katecheta ukáže a nacvičí nejprve beze slov.)

A při tom zas říkáme:

»i | Syna —« (Nacvičí se! Nyní udělejte oba křížky najednou! Ještě ty sám...)

Třetí křížek děláme na prsou. Zase uděláme nejprve čáru dolů a potom čáru přes to. (Ukázati. Ukažte všechny!)

A při tom říkáme:

»i | Ducha Svatého —« (Opakujte! Nyní udělejte všechny tři křížky.)

A na konec přidáme: »Amen.« A při tom zas ruce sepneme. To je celý kříž.

Nyní se dívejte všechny na mě; uděláme pomalu a pěkně celý kříž všichni najednou. Nejprve se pěkně postavte a sepněte ruce! Teď položte levou ruku na prsa a pravou zdvihněte k čelu jako já. A nyní se mnou udělejte tři křížky — na čelo, na ústech a na prsou — a při tom říkejte se mnou: »Ve jménu | (Boha) Otce —, i | Syna —, i | Ducha Svatého — Amen.«

(Nacvičí se společně — i s jednotlivci. Neobratným dětem to katecheta zvláště ukáže, po případě jim z počátku vede ruku.)

3. *Srdcem zbožně mysliti**). Kříž tedy musíme rukou správně dělati a ústy při tom správně říkati modlitbičku: »Ve jménu Otce, i Syna, i Ducha Svatého. Amen.« Ale při tom máme také srdcem na něco zbožného mysliti. Na co pak při tom máme mysliti?

a) *Bůh Otec*. — Když děláme kříž na čele, máme mysliti na Boha Otce. Kdo pak je to? To je první božská osoba. To je náš nebeský Otec, který nás stvořil a má nás rád a stará se o nás lépe než nejlepší otec. On je náš veliký (nejvyšší) Otec a my jsme jeho děti.

b) *Bůh Syn*. — Při druhém křížku říkáme: »I Syna.« A kdo je ten Syn? To je Syn nebeského Otce, to je druhá božská osoba — Syn Boží. To je Pán Ježíš. To je Ježíšek,

*) Je-li málo času, zakončí se katechese hned příkladem v naučení a tento bod se připojí až příští hodinu při opakování.

který přišel o vánocích s nebe na svět a potom vyrostl a když byl velký, dal se pro nás přibít na kříž a umřel za nás a tak nás vykoupil. To je náš Vykupitel, který je nyní v nebi a také ve sv. Hostii na oltáři. Na něho máme mysliti, když děláme křížek na ústech a říkáme: »... i Syna.«

c) *Duch Svatý.* — A kdo je to Duch Svatý? To je třetí božská osoba, ale to není zas nový Pán Bůh, to je pořád jeden Pán Bůh; to je zrovna ten Pán Bůh jako Bůh Otec a Bůh Syn. Duch sv. přišel při křtu sv. do vaší dušičky a udělal ji krásnou, svatou. Proto říkáme, že nás posvětil. Co udělal Duch sv.? A jednou se také ukázal v podobě čisté bílé holubičky a jednou v podobě ohně. Na něho myslíme, když děláme křížek na prsou a říkáme: »i Ducha Svatého.«

Na koho tedy máme mysliti, když děláme kříž? Když děláme kříž, máme mysliti na Pána Boha — na tři božské osoby: na čele, na Boha Otce, který nás stvořil a o nás se stará; na ústech, na Boha Syna, to jest na Pána Ježíše, který za nás umřel na kříži a tak nás vykoupil; a na prsou, na Ducha Svatého, který naši duši posvětil na křtu sv.

4. *Kdy máme dělati kříž?*)* Nyní již umíte dělati kříž. Proto budeme dělati kříž vždycky před učením, aby vám Bůh Otec, Syn a Duch sv. požehnal a pomáhal v učení; a také po vyučování, aby vás chránil. Také ráno, když vstáváte, máte hned udělat křížek a večer, když jdete spát, aby vás Pán Bůh chránil a pomáhal vám. Také před jídlem a po jídle se zbožní křesťané žehnají křížem; a pokaždé, když začínají nějakou práci, nebo delší cestu. Proč? Aby jim Pán Bůh požehnal, aby je chránil a pomáhal jim. Dělejte to každý den ráno a večer! Tak vás bude Pán Bůh chránit a vám žehnat.

(Při opakování příští hodinu možno ještě připojit: Někdy bude někdo z vás sám doma a bude se bát. Nebo se

*) Také tento bod možno vynechat, protože je stručněji obsažen také na konci v naučení.

bude bát, když bude tma. Nebo se bude bát, až bude hřmít. Tu si můžete lehce pomoci. Kdo se bojí, má zbožně udělat kříž a prosit Pána Boha, aby ho chránil. Pak vás bude Pán Bůh chránit a nic zlého se vám nestane.)

NAUČENÍ:

Kdo dělá zbožně kříž, tomu Bůh žehná. — Děti! Dělejte kříž vždycky pěkně zbožně a rády; a při tom si myslte: »Já chci křížem chválit tři božské osoby: Boha Otce (za to, že mě stvořil), Boha Syna — Pána Ježíše (za to, že mě vykoupil) a Ducha sv. (za to, že mě na křtu sv. posvětil). Když budete kříž zbožně dělat, bude vás Pán Bůh chránit a bude vám žehnat.

Proto zbožní rodiče dělají někdy dětem na čelo kříž, zvláště večer, když jdou spát, nebo když jdou do školy, nebo když je posílají daleko z domu, aby je Pán Bůh ochránil a nic se jim nestalo. (Kdo pak to už viděl?) Při tom se maminka modlí: »Trojjediný Bože, chraň mé dítě, aby se mu nestalo nic zlého a aby se nezkazilo, a pomáhej mu, aby bylo hodné a zbožné a dostalo se do nebe!« Také kněz v kostele dělá často nad vámi a nade všemi lidmi kříž — žehná vás křížem (dává vám požehnání) a svolává na vás požehnání Boží a při tom se modlí: »Pane Bože, chraň ty lidi od zlého a pomáhej jim, aby se dostali do nebe.«

PŘÍKLAD K PROHLOUBENÍ.

Před mnoha lety žil svatý muž, ten se jmenoval Benedikt. Nyní je už v nebi. To je svatý Benedikt. (Opakuj!) Zlí lidé ho chtěli jednou otrávit. Proto mu dali před jídlem do vína (do poháru s vínem) jed. A to už víte, že kdo vypije jed, ten se otráví a musí umřít. Sv. Benedikt nevěděl, že ve sklenici s vínem je jed, a chtěl se toho vína napít a tak by se byl otrávil. Ale sv. Benedikt měl zbožný zvyk, že před každým jídlem se pomodlil a že všechno, co jedl nebo pil, napřed požehnal křížem. A tak to učinil také nyní. Udělal nad pohárem vína zbožně kříž a chtěl se napít. Ale jak udělal kříž, pohár sám od sebe praskl (= se

roztrhl) a víno s jedem se vylilo. Tak už nemohl pít a byl zachráněn.

Kdo ho zachránil? Tak ho zachránil Pán Bůh proto, že zbožně udělal kříž. Proto se sv. Benedikt vyobrazuje s rozbitým pohárem na knize.

Děti! Zvykněte si dělat vždycky před jídlem a po jídle nábožně kříž!

(Je-li po ruce obrázek sv. Benedikta, ukáže se a vypravování se zopakuje.)

Hodina se zakončí znamením kříže a modlitbou: »Sláva Bohu Otci, i Synu, i Duchu Svatému,« a slovy: Pán Bůh mě vidí. Ve 2. tř. písní:

Bohu Otci chválu vzdejme,

svatým křížem se žehnejme:

Ve jménu † Otce, i † Syna jeho, i † Ducha Svatého.

Kriste eleison! (Kriste smiluj se.)

Pozn.: Ve 2. tř. se nacvičí ještě kříž velký, čili latinský: Místo 3 křížků na čele, na ústech a na prsou děláme někdy jeden kříž veliký. Ten děláme celou rukou; nejprve čáru ve vzduchu od čela na prsa („Ve jménu Otce“); a pak přes ni od levého ramene („i Syna“) k pravému („i Ducha Svatého“) — a při „Amen“ ruce zas sepneme.. Levou ruku při tom dáme na prsa.

5. Bůh učinil nebe a zemi.

Je věčný a všemohoucí.

Po katechesi možno nacvičiti: jak před velikým Bohem klekáme.

Pozn.: Začneme znamením kříže (po případě ještě začátkem Otčenáše) a chvalořečí: Sláva Bohu Otci... A přidáme: Pán Bůh mě vidí.

Ke konci katechese se nacvičí první článek víry, který se pak bude nějakou dobu přidávat k modlitbě Otčenáš na počátku každé hodiny. Katecheta ať stále vybízí děti, aby se ráno a večer modlily aspoň Otčenáš.

PŘÍPRAVA:

Co pak už víte o Pánu Bohu? Už víte, že Pán Bůh je všude, že všechno vidí a slyší a že všechno ví; a že je neviditelný, protože nemá těla a je jenom duch; a že je jeden (ukážeme 1 prst), ale že v něm jsou tři osoby (ukážeme 3 prsty). A také už víte, že je nesmírně veliký, moudrý, krásný a dobrý, a že všechno udělal (čili stvořil). A dnes vám ještě řeknu, jak dlouho už je Pán Bůh a jak všechno učinil.

PODÁNÍ A VÝKLAD:

1. *Bůh je věčný (Pán Bůh trvá věčně).* — Co myslíš, N., byl jsi vždycky na světě? Ne, před šesti roky jsi ještě nebyl. Také ty ne... My všichni jsme tu jednou nebyli. Před mnoha a mnoha lety nebyl na zemi žádný člověk. Také zvířata tu vždycky nebyla. Před mnoha a mnoha lety nebyli na zemi žádní ptáci a žádná zvířata; ani stromy a lesy, ani květiny, ani hory (vrchy), ani potoky a řeky. A také žádné slunce nesvítilo, ani měsíc a hvězdy.

Také země, na které bydlíme, vždycky nebyla. Jednou nebylo nic — byl jenom Pán Bůh.

OPAKOVÁNÍ A SHRNUTÍ:

Byli vždycky lidé na zemi? A zvířata, A stromy a květiny? A hory a potoky? A bylo slunce vždycky? A byl měsíc vždycky? A hvězdy? A byla země vždycky?

Pamatujte si tedy: Jednou, dávno a dávno, nebyli žádní lidé, žádná zvířata, žádné stromy a květiny, žádné slunce, žádný měsíc a žádná země, nebyl žádný svět, nebylo nic, byl jen Pán Bůh sám. Pán Bůh byl vždycky. Když ještě nic nebylo, byl už Pán Bůh.

Jen kdo byl vždycky (pořád a pořád)? Jen Pán Bůh byl vždycky. Pán Bůh trvá už dlouho a dlouho; Pán Bůh trvá věčně. Pán Bůh byl vždycky a vždycky bude. Pán Bůh nikdy nezačal a nikdy nepřestane (nikdy neumře). Proto říkáme,

že trvá věčně nebo že je věčný. Trvá ještě něco věčně? Nic netrvá věčně, jenom Pán Bůh.

Jak dlouho trvá Pán Bůh? Věčně. Jaký je Pán Bůh, protože trvá věčně? (Protože vždycky byl a vždycky bude?) Pán Bůh je věčný.

2. Pán Bůh všechno učinil. (Co všechno Pán Bůh udělal.)

— Už tedy víte, že slunce, měsíc a hvězdy a země a na ní hory, potoky a lesy, zvířata a lidé nebyli vždycky. Kdo pak je tedy udělal? Kdo pak byl dřív než oni, když ještě nic nebylo? Kdo pak byl vždycky? Vždycky byl jen Pán Bůh, — a Pán Bůh všechno udělal. (Pán Bůh udělal všechno, ale Pána Boha nikdo neudělal.) Pán Bůh udělal krásné slunce, které svítí a hřeje, Pán Bůh udělal měsíc a hvězdy; Pán Bůh udělal nebe a zem a celý svět; a na zemi udělal hory, vodu, rybníky a řeky, lesy a stromy, květinčky a zvířata a lidi. Také mě a vaše rodiče udělal (stvořil) Pán Bůh, také vás a vaše bratříčky a sestřičky dal rodičům Pán Bůh.

Ale Pán Bůh neudělal všechno najednou.

Nejprve nebylo nic — než Pán Bůh. Nebyl žádný svět, nebyla žádná země a žádní lidé. Byl jen Pán Bůh sám. A dlouho a dlouho byl Pán Bůh sám. — Ale potom chtěl, aby byli také andělé. A učinil nebe a v nebi mnoho krásných andělů. (Kdo že udělal nebe? A kdo udělal anděly?)

Potom chtěl Pán Bůh, aby byli také lidé. Proto pro ně udělal velkou, krásnou zemi a kolem země udělal svět. A potom udělal všechno ostatní, co je na světě a na zemi. A na zemi všechno pěkně připravil, aby se tam lidem líbilo (aby tam mohli bydlet). Na zemi byla z počátku tma, proto udělal Pán Bůh světlo. Udělal velké slunce na obloze, aby lidem a zvířátkům a květinám svítilo a aby nás hřálo; a také udělal měsíc a miliony hvězd, které v noci svítí jako malá světélka nebo lampičky na obloze. A na zemi udělal vodu, moře, rybníky, potoky a řeky a poručil, aby rostla tráva, krásné květinčky, obilí a všelijaká zelenina a křoví a

stromy, aby nám dávaly dříví a ovoce. A potom stvořil ve vodách ryby a ve vzduchu mnoho krásných ptáků. A potom udělal ještě mnoho jiných zvířat, malých i velkých, jako: zajíce, králíky, veverky, srnky, jeleny, kteří běhají v lesích, a psy, kočky, ovečky, krávy a koně... a veliké velbloudy, slony a žirafy... a také divoké tygry, lvy a medvědy... A naposledy stvořil na zemi lidi.

OPAKOVÁNÍ ROZHOVOREM:

Kdo udělal celý svět? A kdo udělal všechno, co je na světě? Kdo udělal celou zemi? A kdo udělal slunce?*) Udělal je krásně? Jak vypadá slunce? (To je velikánská koule, větší než naše země, a v ní je veliký oheň...) Co dělá slunce? Bez slunce bychom nemohli být živi; také zvířátka, rostliny, stromy a květinčky by nerostly a nekvetly, — bez slunce by všechno na zemi umřelo. A kdo udělal měsíc a hvězdy? Hvězdičky jsou jako malá světélka na nebi, ale to nejsou malá světélka, malé hvězdičky, to jsou velikánské koule, jenže jsou hrozně daleko, proto se zdají maličké. A kdo udělal oblohu, vzduch, a mračna? (Zase možno připomenouti, jak důležitý je vzduch.) A kdo udělal vodu? Také bez vody bychom nemohli býti živi, ani my, ani zvířátka a květinčky. A kdo udělal trávu, květinčky, obilí, stromy? A jak divně je udělal! Pán Bůh jim dal seménka a zrníčka a z těch semének a zrníček nyní pořád rostou nové květinčky a nové stromy a tak se stále množí, aby zvířátka a lidi měli co jíst. A kdo udělal rybičky, ptáky a všechna ostatní zvířata?

Udělal je pěkně? Uměl by to někdo? Uměl by někdo udělat jen jednu živou květinčku, nebo živého ptáčka, aby lital a zpíval, nebo živé kuřátko, nebo jen malé zrníčko žita nebo pšenice, aby rostlo?

*) Při těchto otázkách možno jednotlivé věci stvořené stručně popisovati (asi jako zde o slunci), aby dětem zároveň vysvětlilo, jak krásně, dobře a moudře Pán Bůh všechno udělal a jakou dobrotu a lásku nám tím prokázal, protože to všechno stvořil pro nás nebo aspoň také pro nás.

A pro koho to všechno Pán Bůh udělal?
Proto když to všechno krásně připravil, udělal naposled krásné lidi (Adama a Evu). A jim potom dával děti a tak bylo časem na zemi mnoho lidí. Také vaše rodiče a vás stvořil Pán Bůh.

Vidíte, celý svět a všechno co je na světě udělal Pán Bůh. Všecko, co vidíme, nám říká: **Nás udělal Pán Bůh! Všecko nám hlásá, jak je Pán Bůh veliký a slavný (jeho velikost a slávu).** Proto říkáme:

Vše, co vidíš ve dne v noci,
stalo se jen Boží mocí.*)
Mocný jest Bůh, to ti poví
malé kvítko, brouček v křoví.

A proto zpíváme v kostele Pánu Bohu:

Veliký a mocný Bože!
Všecko slávu Tvoji hlásá,
všecko zvěstuje Tvou moc.

Ó, jak veliký, silný a mocný je Pán Bůh, když udělal celý svět!

Všecko je od Pána Boha.

1. Jednou se Jeníček
otce na to ptal,
kdo to na tom světě
všechno udělal.
2. „Udělal to všechno
jeden velký Pán,
který tam na nebi
má svůj krásný stan.
3. Velký Pán ten v nebi
to je Pánbíček
a celého světa
dobrý tatiček.

Nebo: 3a. Velký Pán ten v nebi
to je milý Bůh,

*) V 1. tř. stačí jen tento verš, další se může přidati až ve 2. třídě.

dobrý světa Otec,
věčný, pouhý duch.)

4. Jeho moc je všude,
kam se podíváš,
všechno je od něho,
co dobrého máš."

Fr. Doucha.

3. *Jak to Pán Bůh udělal? Bůh udělal všechno z ničeho. — A z čeho udělal Pán Bůh celý svět? (Z hlíny a z kamení? ...) Pán Bůh udělal celý svět z ničeho. — Z čeho udělal Pán Bůh celý svět?*

Pán Bůh k tomu nic neměl, protože ještě nic nebylo. Ale Pán Bůh k tomu nic ani nepotřeboval. Pán Bůh je tak mocný, že může udělati všechno, i když k tomu nemá nic. Může to někdo jiný?

VYSVĚTLENÍ:

a) *Člověk potřebuje material (látku, hmotu).* — Představte si, že by sem přišel truhlář a já bych mu řekl: Udělejte mi stůl (nebo lavici). Co by k tomu musel nejdříve mít? Dříví. (Prkna.) Nebo bych řekl zedníkovi: Vystavte mi dům. Co by k tomu potřeboval? (Děti samy jmenují.) Mohl by postavit dům bez cihel, bez kamení, bez dříví, bez písku a bez malty? Vidíte, když lidé chtějí něco udělat, musí napřed mít něco, z čeho to udělají, čili nějaký materiál (látku, hmotu.) Ale když Pán Bůh chce něco udělat, potřebuje také hlínu, písek, cihly, kamení, dříví a podobný materiál? Pán Bůh nepotřebuje nic a může přece udělat všechno, co chce.

b) *Člověk potřebuje nástroje.* — Ale i když truhlář má dříví (prkna), může z něho (z nich) udělat stůl jen tak, holýma rukama? Co ještě potřebuje? Ještě k tomu musí mít všelijaké nástroje a nářadí: pilu, sekeru, hoblík, kladivo... Potřebuje Pán Bůh také nějaké nástroje? Pán Bůh nepotřebuje ani žádné nástroje.

c) *Člověka to stojí práci a námahu.* Ale bude už stůl hotov, když dám truhláři dříví a nástroje? I když má

truhlář dříví a všechny nástroje, ještě nebude stůl jen tak hotový; ještě se truhlář musí namáhat a pracovat. Ale musí se také Pán Bůh namáhat, když chce něco udělat? Ne, Pán Bůh může jen říci, nebo jen chtít a hned se všechno stane.

4. Bůh je všemohoucí. — Vidíte, Pán Bůh nepotřebuje nic — žádný materiál, žádné nástroje, ani se nemusí namáhat, a přece udělá všechno, co chce. Jak to udělá? Pán Bůh chce (nebo řekne), a už se všechno stane.

A tak udělal Pán Bůh celý svět. On jen řekl: »Ať je nebe! A bylo nebe.*) A potom řekl: Ať je slunce! A bylo slunce. Ať jsou hvězdy! A byly hvězdy. Ať je země! A byla země. — A potom řekl: Ať na zemi vyrostou tráva, květiny a stromy! A na zemi začala růst tráva, květiny a stromy. A potom řekl: Ať jsou ve vodě ryby a ve vzduchu ptáci! A ve vodě se začaly dělat a hemžit ryby a ve vzduchu lítali ptáci a zpívali. A podobně udělal ostatní zvířata a na konec udělal člověka (lidi). Nejprve udělal muže Adama a potom ženu Evu. A potom jim dával děti, a když vyrostli, zas jim dával děti, až bylo mnoho lidí na zemi. A tak to činí ještě stále.

Tak udělal Pán Bůh nebe a zemi a celý svět a všechno, co je v něm, z ničeho. Z čeho udělal Pán Bůh celý svět? Místo »udělal z ničeho« říkáme, že Pán Bůh celý svět a všechno stvořil. — Jak říkáme?**)

SHRNUTÍ. (V ý t ě ž k y.)

a) Kdo tedy udělal nebo stvořil celý svět? Kdo stvořil nebe a zemi a všechno, co je v nich? Pán Bůh udělal, Pán Bůh všechno stvořil. Pán Bůh může (udělat) ještě více než udělal, Pán Bůh může všechno, Pán Bůh může všechno, co chce. —

*) Není správné říkat: A hned bylo..., protože Pán Bůh nechtěl, aby všechno bylo hned, ale tvořil svět postupně, jako by si s tím dílem hrál.

**) V I. tř. se ještě neptáme: Co to znamená „stvořiti“. Tu se prostě užívá střídavě nebo vedle sebe všech tří slov: „udělal, učinil, stvořil“ bez zbytečných výkladů.

Co může Pán Bůh? Pán Bůh může všechno.
Protože Pán Bůh všechno může, říkáme, že je všemohoucí.

Opakuj! Jaký je Pán Bůh, protože všechno může? — Může někdo tolik jako on? Má ještě někdo takovou moc jako on? Je ještě někdo všemohoucí? (žádný člověk, ani anděl, ani ďábel.) Nikdo nemá takovou moc jako Pán Bůh. Nikdo nemůže udělat všechno, jako Pán Bůh. (Ani všichni lidé dohromady nemohou učinit, aby přšelo, když chtějí, nebo aby svítilo slunce... to může jen Pán Bůh.)

b) Protože Pán Bůh všechno stvořil, říkáme mu také Stvořitel, nebo Tvůrce. Řekněte všechny: Stvořitel. Jak mu říkáme?...

A protože stvořil nebe i zemi, říkáme mu: Stvořitel nebe i země. Řekněte všechny: Pán Bůh je Stvořitel nebe i země! (Nacvičit.) Jak se jmenuje Pán Bůh, protože stvořil nebe i zemi?

A protože je všemohoucí, říkáme mu: Všemohoucí Stvořitel nebe i země. Opakujte všechny: jak říkáme Pánu Bohu? (Nacvičí se!)

Kdo je tedy Pán Bůh? Řekněte: Pán Bůh je všemohoucí Stvořitel nebe i země. (Nacvič!)

Proto se modlíme:

Věřím v Boha Otce,

Všemohoucího Stvořitele nebe i země.
(Nacvičit!)

1. NAUČENÍ:

Ó, jak nesmírně veliký, silný a mocný je Pán Bůh. On udělal nebe, on udělal velké slunce, on udělal zemi, on udělal celý svět. A on celý krásný a veliký svět udělal z ničeho. A on se o celý svět a o všechno stará a o všem na světě ví. On může všechno a má hroznou moc a sílu. On může také hrozně trestat, když ho někdo neposlouchá a dělá něco zlého. Proto se musíme bát dělat něco zlého, co on zakázal. Ale kdo ho poslouchá, ten se ho bát nemusí. Toho má Pán Bůh rád.

Proto máme velikého Pána Boha chválit a říkat:

**Sláva Tobě, velký Bože,
jenž jsi stvořil tento svět.**

(Z písně: Pozdvihni se duše z prachu.)

**Nebo: Bože, kdo se Ti vyrovná?
Sláva Tvá jest nevýslovná!**

(Vinařický.)

Protože Pán Bůh je tak veliký a mocný, proto se mu máme klaněti, před ním se pokořovati a uctivě klekat. (Nacvičí se slušné klekání.) Hodina se zakončí naučeným prvním článkem víry a některým z uvedených veršů.

2. NAUČENÍ:

Místo předchozího naučení o Bázni Boží pro Jeho moc a velikost možno už nyní připomenouti Boží dobrotu, která však bude ještě vhodněji zdůrazněna až v katechesi o prvních lidech. Toto naučení by se dalo provést asi takto:

Ó, jak mocný a dobrý je Pán Bůh! Jak se z toho máme radovati, že Pán Bůh je tak mocný a dobrý, a že všechno stvořil! Že stvořil mě i vás a vaše rodiče a udělal všechno, co máme! Když si vzpomeneš: Pán Bůh mě stvořil a všechno mi dal — nebudeš ho za to mít rád? A když si vzpomeneš: Pán Bůh mi dal rodiče, nemáš z toho radost? A když se podíváš na krásné slunce, které ti dává světlo a teplo, na co si vzpomeneš? »To udělal Pán Bůh. A to udělal pro nás!« A když máš žízeň a piješ čistou vodu, která tě pěkně občerství, na co si vzpomeneš? »Tu vodičku mi dal Pán Bůh« atd. Za to musíme mít Pána Boha rádi a za to ho máme stále chválit a k němu se modlit.

Také možno vyložití první prosbu Otčenáše: Za to, co Pán Bůh učinil, si zaslouží, abychom ho chválili a jeho veliké a svaté jméno ctili a velebili. Proto se modlíme: »Posvěť se jméno Tvé.« To znamená:

Velký Bože, ať každý světí a ctí Tvé veliké jméno! To jest: Ať Tě každý ctí a chválí pro Tvou velikost a dobrotu!

Pozn.: Tuto katechesi možno také podat stručněji a více se zdržeti jen u jmenování jednotlivých věcí stvořených a u každé se tázati, kdo ji udělal. — V 1. tř. není ještě na místě uváděti biblické šestidenní a vykládati je. Tu možno užiti nejvýš způsobu asi podobného, jako v mých Katechesích pro málotřídky č. 14, str. 136 a 137.

6. Bůh stvořil anděly.

(Nacvičí a vyloží se: První tři prosby Otčenáše.)

Pozn.: Doporučuje se ukázati dětem vhodný obraz anděla — nejlépe Zvěstování Panny Marie, — ale teprve potom, když jim bylo řečeno, že andělé jsou pouzí duchové a tedy neviditelní, aby snad předčasným ukázáním obrazu v nich nebyl utvrzen nesprávný názor.

PŘÍPRAVA:

Děti! Už toho víte hodně o Pánu Bohu. Řekněte mi ještě jednou: Kde bydlí Pán Bůh? — Ano, Pán Bůh bydlí v nebi. Ale Pán Bůh není v nebi sám, u Pána Boha v nebi je mnoho andělů. O těch vám budu dnes vypravovat.

PODÁNÍ:

1. *Pán Bůh stvořil v nebi mnoho andělů.* — Nejdříve stvořil Pán Bůh nebe a v nebi stvořil množství andělů. Pán Bůh si řekl: Nechci býti sám; chci, aby se mnou v nebi se ještě jiní radovali; ať je v nebi mnoho andělů. A jak chtěl, tak se stalo. V nebi bylo tisíce a miliony krásných nebeských duchů, kterým říkáme andělé.

A hned začali Pána Boha chválit a jemu sloužit a radovali se z toho, že jsou u něho a že je Pán Bůh učinil tak krásnými, rozumnými a mocnými; a byli z toho nevýslovně šťastni. A také Pán Bůh z nich měl velikou radost. — Pamatujte si tedy: V nebi stvořil Pán Bůh mnoho krásných andělů....

Koho stvořil Pán Bůh v nebi?

2. *Co jsou andělé a jací jsou?* Andělé jsou velmi krásní, ale my je nemůžeme vidět, protože jsou jen duchové (jako Pán Bůh) a nemají těla.

Už víte, že Pán Bůh je pouhý duch a nemá těla; také andělé nemají těla a jsou jen duchové (podobní jako Pán Bůh a jako naše duše).

Co jsou andělé? Andělé jsou pouze (jenom) duchové. Komu se podobají? (Pánu Bohu.) Pán Bůh nemá těla; andělé také nemají těla.

Můžeme je vidět? (Viděl už někdo z vás anděla?) Nemůžeme. Proč je nemůžeme vidět? Protože nemají tělo, protože jsou jen duchové.

a) *Co nemají.* — Andělé tedy nemají tělo; nemají hlavu, — nemají ruce, nemají nohy, nemají ani křídla.

Skoro všichni jste už viděli namalovaného anděla. Jak vypadal? Byl jako krásný člověk (krásný mládenec) a měl křídla. Zde vidíte takového anděla. (Katecheta ukáže vhodný obraz anděla, nejlépe obraz Zvěstování.) Vypadá tak opravdu? Ne, anděl je jen duch, a ducha nemůžeme namalovat. Ale často se stalo, že Pán Bůh poslal anděla na zemi k lidem a chtěl, aby ho lidé viděli. A tu mu dal podobu člověka. Proto se anděl maluje jako krásný člověk.

A pak se maluje s křídly. Proč pak? Kdo pak má opravdu křídla? Ano, ptáci. Proto mohou rychle létat. Ale andělé jsou ještě rychlejší než ptáci a rychle Pána Boha poslouchají. A protože jsou tak rychlí a rychle a hned Pána Boha poslouchají, proto se malují s křídly.

Mají andělé skutečně křídla? Proč se malují s křídly?

c) *Co mají.* — Nyní už víte, co andělé nemají. (Nemají ani hlavu, ani prsa, ani ruce, ani nohy, ani tělo, ani

krídla.) Co tedy mají? Andělé mají rozum. (Co mají andělé?) To znamená: andělé mohou myslet. Rozumem myslíme. Můžeš ty také myslet? Mohu já myslet? ... Mohou lidé myslet? Proč? Lidé mají rozum, proto mohou myslet. Andělé mají také rozum, proto také mohou mysliti; proto hned rozumějí, co jim Pán Bůh poroučí a proto také mnoho vědí. Andělé rozumějí a vědí mnohem více než lidé; ale všemu také nerozumějí a všechno také nevědí; všechno ví jen Pán Bůh. (Andělé nejsou vševědoucí jako Pán Bůh.)

Co mají andělé? Co dělají rozumem? Rozumem rozumějí, vědí a myslí. Vědí andělé mnoho? Více než lidé? Ano. Ale vědí všechno? Jen kdo ví všechno?

Andělé mají také svobodnou vůli. Když něco chtějí, mohou to učiniti. Mohou si vyvolit čili vybrat, co chtějí.

Také vy máte svobodnou vůli; když chcete zdvihnout ruku, můžete ji zdvihnout, když chcete mluvit, můžete mluvit, když chcete pěkně sedět a mlčet, můžete. Andělé také mohou něco chtít a mohou to udělat. Jenže andělé mohou chtít a udělat mnohem více než lidé.

Andělé mají také velikou moc. Andělé jsou velmi silní; mohou mnohem více než lidé. Ale všechno také nemohou (všemohoucí nejsou.) Všecko může (a všemohoucí jest) jen Pán Bůh.*)

SOUHRN:

Andělé jsou tedy mnohem více než my lidé.***) Andělé jsou velmi krásní, rozumní (moudří, chytrí) a velmi silní (mocní). Na obrázku a v kostele jste už viděli anděla. Byl krásný? Ale opravdovský anděl je ještě mnohem krásnější. Andělé jsou krásnější, než nejkrásnější květiny a nejkrásnější hvězdy na nebi a

*) Andělé také nejsou všudypřítomní jako Bůh, který nepotřebuje prostoru. Jsou přítomní v určitém prostoru, asi tak jako duše v těle. Anděl je tedy celý v určitém prostoru a celý zároveň v každé části téhož prostoru.

**) Andělé nás převyšují poznáním, vůlí a mocí.

mnohem krásnější než lidé. Ovšem tak krásní jako Pán Bůh nejsou. Pán Bůh je krásnější než všechno na nebi a i na zemi a ještě mnohem krásnější než andělé. — Andělé také mnoho rozumějí a mnoho vědí; jsou velmi rozumní a moudří. Pan učitel ví víc než vy... Někteří lidé vědí mnoho. Ale andělé vědí mnohem více než nejchytřejší lidé. Ale vědí všechno? Všechno také nevědí, všechno ví jen Pán Bůh. Jen Pán Bůh je vševědoucí. Andělé také mají velikou sílu a moc. Jsou silnější než lidé. Ale všechno také nemohou, všemohoucí nejsou; všechno může a všemohoucí je jen Pán Bůh.

OPAKOVÁNÍ:

Nyní si zopakujeme, co jsme se dnes naučili. Řekněte mi: Koho stvořil Pán Bůh v nebi? Jsou andělé jako lidé? (Vypadají jako lidé?) Mají tělo jako lidé? Mají křídla? Co tedy jsou (když nemají tělo)? Komu se podobají? (Pánu Bohu.) Můžeme je viděti? Proč je nemůžeme viděti? (Protože nemají tělo.) A co mají? Mají rozum a vůli a také mají velikou moc a sílu. Co znamená: Andělé mají rozum? (Mohou myslet a rozumějí a vědí mnoho.) Co znamená, že mají vůli? (Že mohou něco chtít a učinit.) Ale vědí všechno? Mohou všechno?

3. *Pyšní andělé. (Hřích a trest andělů.)* Všichni andělé byli velmi krásní a dobří; byli krásnější než hvězdy na obloze, krásnější než květiny v zahradě a na louce a krásnější než děti po křtu sv. A všichni také Pána Boha poslouchali a jemu sloužili — byli svatí. A byli v nebi u Pána Boha nevýslovně šťastní. Místo nevýslovně šťastní říkáme blažení. — Jací byli andělé z počátku (když je Pán Bůh stvořil)? Z počátku byli všichni andělé dobří (svatí) a blažení (= šťastní).

Ale všichni takovými nezůstali. Někteří andělé jednou nechtěli Pána Boha poslouchat*) a chtěli být sami jako

*) Bůh podrobil anděly zkoušce; v čem ta zkouška záležela, písmo sv. nepraví. (Písmo sv. vůbec nemluví o andělech soustavně jako o stvoření lidí, nýbrž jen příležitostně.) Proto nemá smyslu dohady o tom dětem vykládat. Z toho, že mohli hřešiti a že

on. Protože byli tak krásní, chytrí (rozumní) a silní (mocní), řekli: »Už nebudeme Bohu sloužit. My chceme být sami jako Bůh.«**) A k té pýše a neposlušnosti chtěli svést všechny anděly. Ostatní andělé však se proti nim postavili a bránili a jeden z nich (vůdce dobrých andělů) — archanděl Michael jim řekl: »Kdo (že) je jako Bůh?« To znamená: »Nikdo není jako Bůh.« A nedali se svést, ale přemohli zlé anděly. — Tyto pyšné a zlé anděly Pán Bůh pak nemohl již v nebi trpěti, proto je vyhnal od sebe z nebe a zavrhl (svrhl) je do pekla a tam již musí zůstatí věčně; odtamtud již nikdy nesmějí k Pánu Bohu do nebe.*) Tak potrestal Pán Bůh pyšné anděly. Dobré anděly pak odměnil tím, že je učinil ještě krásnějšími a šťastnějšími.

Když pyšní andělé přestali Pána Boha poslouchat, přestali býti dobrými a krásnými, a stali se zlými a ošklivými. Ale zůstali stále ještě chytřími a silnými. Těmto pyšným andělům říkáme nyní: zlí andělé nebo zlí duchové; první a nejhorší z nich se jmenuje ďábel nebo satan (nebo také Lucifer nebo kníže zlých duchů). Zlí andělé se malují v pohádkách s rohy a kopyty a říká se jim čerti. Ale tak nevypadají. Zlí andělé nemají rohy a kopyta, protože nemají těla, ale jsou jen duchové.

někteří zhřešili, je patrné, že nebyli hned od počátku v dobrém utvrzení, nýbrž že byli všichni nejprve ve stavu zkoušky a teprve tou si zasloužili dobří andělé věčnou blaženost, t. j. věčné patření na Boha. — Nejvýš tedy možno říci: Pán Bůh chtěl, aby andělé byli ještě šťastnější. Proto je nejprve zkoušel. Něco jim rozkázal a chtěl, aby poslechli. Ale někteří andělé byli pyšní a neposlechli a nechťeli už Pánu Bohu sloužiti. (Jak to líčil názorně Životek v katechesi 10, odst c], str. 41 a 42, bylo nepodařené.)

**) Další zmínku o boji s dobrými anděly a o archandělu Michaeli možno v 1. tř. vynechat a vypravovati takto: To od nich bylo velmi ošklivé a zlé. Místo, aby Pánu Bohu děkovali, že je učinil tak krásnými, byli pyšní a chtěli sami býti jako Bůh. Takové anděly nemohl Pán Bůh nechat dále v nebi; proto je zavrhl z nebe od sebe pryč do pekla.

*) Oni tedy udělali peklo; to vzniklo jejich odpadem od Boha.

SHRNUTÍ:

Pamatujte si tedy: Nejprve byli všichni andělé dobří a krásní a rádi Pána Boha poslouchali. Ale všichni andělé nezůstali dobrými. Někteří andělé zpyšněli a nechtěli už Pána Boha poslouchati (Pánu Bohu sloužiti); chtěli býti sami jako Bůh. A tak se stali zlými, ošklivými a nešťastnými. Tyto pyšné anděly Pán Bůh potrestal tím, že je na věky (navždy) z nebe zavrhl do pekla. My jim říkáme (To jsou) zlí andělé nebo zlí duchové. První a nejhorší z nich se jmenuje ďábel nebo satan.

Jací byli nejprve všichni andělé? Koho rádi poslouchali? Ale všichni nezůstali dobrými. Jakými se stali někteří? Koho už nechtěli poslouchat? Bylo to v pořádku? Mohl to Pán Bůh trpěti? Jak je za to potrestal? Kam je svrhl? Jak dlouho tam musí zůstat? Jak se jmenují tito pyšní andělé? Jak se jmenuje první a nejhorší z nich?

Ostatní andělé, kteří zůstali dobrými, Pán Bůh odměnil. Ti zůstanou stále u Pána Boha v nebi; říkáme jim dobří andělé nebo svatí andělé nebo dobří (svatí) duchové (nebo nebeští duchové). A první z nich se jmenuje archanděl Michael. (Ve 2. tř.: K němu se proto modlíme, aby nás chránil a pomáhal nám v boji s ďáblem, když nás svádí ke hříchu: »Svatý Michaeli archanděle, braň nás v boji proti zlobě a ukadům ďáblovým.«)

NAUČENÍ:

Hleďte, děti, jak Pán Bůh potrestal pyšné a zlé anděly! Také zlé lidi a zlé děti trestá Pán Bůh. Zlé lidi a zlé děti také nemůže vzíti k sobě do nebe, ale musí je poslat od sebe pryč do pekla ke zlým andělům.

Proto nesmíte být pyšné a neposlušné jako zlí andělé. Některé děti jsou také pyšné; myslí si: já jsem lepší, chytřejší než druzí, já jsem něco víc než druzí. Takové pyšné děti se Pánu Bohu protiví.

4. *Co dělají zlí andělé?* Zlí duchové v pekle mají zlost na Pána Boha a nenávidí ho za to, že je potrestal; proto nenávidí všechno dobré a mají rádi jen zlé. Jsou jako

zlostné dítě, které rodiče potrestali za to, že neposlechlo. Takové zlobivé a zlé dítě se potom dívá na rodiče zamračeně, má na ně zlost a přeje jim něco zlého. Proto také nás lidi zlí andělé nenávidí a závidí nám a svádějí nás ke zlému. Mají zlost, když Pána Boha posloucháme a nejsme jako oni, a závidí nám, že smíme jednou přijít do nebe. Proto nás svádějí ke hříchu, abychom také Pána Boha neposlouchali a dostali se k nim do pekla.

NAUČENÍ 2:

Ale tu radost neuděláme ďáblu! (Či mu chce někdo z vás tu radost udělat?) Proto nebudeme ďábla poslouchati! Nechceme býti sluhy a otroky ďáblůvými! Chceme poslouchat Pána Boha a sloužit jemu; tak iako ho poslouchají a jak mu slouží dobří andělé.

(Ve 2. tř.:) Proto se také modlíme, aby nás Pán Bůh chránil před ďáblem, který nás svádí a chce nám škodit:

Bože svatý rač pomoci,
nedej mne ďáblu do moci!

Od úkladů ďábelských vysvobod' nás, Pane!

5.*) *Co dělají svatí andělé v nebi?* Andělé v nebi Pána Boha chválí, jemu slouží a jej poslouchají. A také nás lidi milují a chrání a pomáhají nám. abychom přišli jednou do nebe.

a) *Boha chválí.* — V kostele na oltáři (na zlatém domečku) svatostánku — bývají andělé (andílci), kteří tam klečí a Pánu Ježíši se ustavičně klaní. Tak uctivě se máme také my Pánu Ježíši v kostele klaněti, když tam přijdeme, a říkati: Ty jsi veliký, my jsme maličkí. Ty jsi náš Pán a Bůh, my jsme Tvoji malí služebníci, neboť Ty jsi nás učinil. My Tě chceme poslouchati a Tobě sloužiti.

Podobně to dělají andělé v nebi. Andělé v nebi vidí stále Pána Boha a mohou být stále u něho; proto vidí

*) Tento bod možno v 1. tř. vynechati.

a vědí: Pán Bůh je Nejsilnější, Nejmocnější, Nejmoudřejší, Nejkrásnější, Nejsvětější a ze všeho Nejlepší. A proto se z toho radují a jsou šťastni, že mohou nejkrásnějšího a nejmiřejšího Pána Boha stále viděti, u něho býti a s ním mluvíti a jemu sloužiti. A za to jej ustavičně chválí a říkají: »Svatý, svatý, svatý jsi Hospodine (Pane) andělských zástupů.«

b) *Boha poslouchají (Bohu slouží).* — A také ustavičně Pána Boha poslouchají a jemu slouží. A to jim dělá velikou radost. Neboť Pán Bůh je jejich veliký a nesmírně krásný a dobrý Pán a oni jsou jeho sluhové (služebníci). To je pro ně veliká čest, veliké vyznamenání a štěstí, že mohou sloužiti tak velikému, slavnému, krásnému a dobrému Pánu, Králi celého světa. Proto jej poslouchají rádi, hned a rychle, a s radostí mu slouží.

c) *A také nás lidi chrání a pomáhají nám.* O tom vám budu vypravovati příští hodinu.

NAUČENÍ 3:

a) *Posvěť se jméno Tvé.* — Andělé v nebi Pána Boha ustavičně chválí, protože je tak mocný, krásný a svatý. Také my máme jej a jeho svaté jméno ustavičně ctíti a chváliti. A máme si přát, aby ho také všichni ostatní lidé ctili a chválili. A to činíme, když se modlíme: »Posvěť se jméno Tvé.« To znamená: Ať Tebe a Tvé svaté jméno všichni světí, ctí a chválí.

b) *Přijď království Tvé!* — A také si máme přát a Pána Boha prosit, aby nás jednou vzal k sobě do nebe — do nebeského království, abychom jej tam mohli s anděly chválit a u něho se s nimi radovat. A za to se modlíme, když říkáme: *Přijď království Tvé!* To znamená: Ó Bože, vezmi mě jednou také do svého království v nebi!

c) *Buď vůle Tvá.* — Dobří andělé v nebi Pána Boha rychle a rádi poslouchají, rádi dělají všechno, co Pán Bůh chce. Místo »poslouchají« říkáme také, že plní

rádi a ochotně jeho vůli. (Co Pán Bůh poroučí a chce, to je jeho vůle.) Svatí andělé v nebi plní rádi a ochotně jeho svatou vůli. A tak ji máme plnit i my lidé na zemi. Proto se za to modlíme: Buď vůle Tvá jako v nebi, tak i na zemi. To znamená: Pane Bože, ať Tě všichni lidé zde na zemi tak rádi poslouchají a tak ochotně plní Tvou vůli jako andělé v nebi. Nebo: Já Tě chci tak rád(a) poslouchat, jako Tě poslouchají andělé v nebi.

Pozn.: Pokud děti v 1. tř. ještě neznají modlitbu Otčenáš, nacvičí se ke konci hodiny dobře aspoň 3 první prosby zde krátce vysvětlené.

Hodina se zakončí naučenou částí Otčenáše — oslovením a prvními třemi prosbami.

7. Anděl strážný.

Nacvičí se: Modlitba k andělu strážci.

PŘÍPRAVA:

Začneme modlitbou Otčenáš, pokud byla vyložena. (Oslovení a tři prosby.)

Poslední hodinu jsem vám vypravoval o andělech: Jak je Pán Bůh stvořil a jak byli krásní, rozumní a silní; ale jak někteří zpyšněli a nechtěli už Pána Boha poslouchat a tak se z nich stali zlí andělé čili zlí duchové. Dnes vám budu vypravovati o dobrých andělech, jak nás milují (mají rádi) a jak nás chrání. To se vám bude zvláště líbiti.

Jiná příprava (ve 2. tř.): Proč stvořil Pán Bůh anděly? — 1. Pro sebe, aby mu sloužili; 2. pro ně, aby byli šťastní; 3. a pro nás lidi, aby nám pomáhali a nás chránili.

(Jak anděl vysvobodil sv. Petra ze žaláře.)

Již jsem vám řekl, že Pán Bůh někdy poslal anděla na zem k hodným, svatým lidem, aby jim něco oznámil nebo jim pomohl. — Jednou poslal Pán Bůh anděla také k sv. Petrovi, aby ho vysvobodil ze žaláře. Jak se jmenoval ten svatý muž? Kdo to byl? To byl svatý apoštol. Pán Ježíš měl (zde na zemi) dvanáct apoštolů, kteří s ním stále chodili, a první z nich se jmenoval sv. Petr. Když Pán Ježíš umřel a potom odešel do nebe, chtěli židé zabít také sv. Petra a všechny svaté apoštoly. Zlý král Herodes dal proto sv. Petra chytit a vsadit do žaláře a potom ho chtěl dát vyvésti a přede všemi lidmi mu dát useknout hlavu (= jej dát popravit). Zlí lidé už se na to těšili, ale hodní křesťané se za sv. Petra modlili. A Pán Bůh ho vysvobodil.

Sv. Petr spal už poslední noc v žaláři. Druhý den měl již umřít. Byl přivázán na rukou a na nohou řetězy a vedle něho spali dva vojáci, kteří ho hlídali, aby nemohl utéci. A také přede dveřmi hlídali vojáci. Ale najednou, když sv. Petr a vojáci spali, zazářilo v žaláři (ve vězení) světlo a před sv. Petrem stál anděl. Anděl ho vzbudil a řekl: »Vstaň rychle.« Sv. Petr se probudil a vstal; a při tom mu hned spadly řetězy s rukou a s nohou. Potom mu anděl řekl: »Oblékni se a pojď za mnou.« Sv. Petr se oblékl a šel s ním; ale pořád ještě nevěděl, zdali je to pravda nebo sen. Anděl ho pak vedl skrze vojáky, kteří spali, až s ním přišel k veliké železné bráně. Ta byla zavřená, ale když k ní anděl přišel, sama se hned otevřela. A když prošli branou a přišli na ulici, anděl zase zmizel. Tu teprve poznal sv. Petr (když stál na ulici sám), že to bylo všechno pravda. A děkoval Bohu a pravil: »Nyní vidím opravdu, že mi Pán Bůh poslal anděla a vysvobodil mě z ruky Herodovy.« A hned šel do domu, kde se za něj modlili křesťané (do večeradla) a zabušil na dveře, aby mu otevřeli. Oni mu otevřeli a měli velikou radost, když ho viděli. A potom jej ukryli a dovedli na loď, aby ujel do Říma.

Tak ho Pán Bůh vysvobodil. (Je-li po ruce vhodný

obraz, na př. od Mate-Mink Born, ukáže se a vysvětlí. Potom se příběh zopakuje otázkami.)

V Ý K L A D:

1. *Každý člověk má anděla strážného.* — Tak Pán Bůh poslal sv. Petrovi anděla, aby jej zachránil. Také mnoha jiným hodným lidem poslal Pán Bůh anděla, aby je chránil*). A Pán Bůh je tak dobrý a má nás tak rád, že dal každému z nás jednoho anděla, aby nad námi bděl a nás opatroval a chránil. Také každý a každá z vás má takového anděla. Ten anděl je stále u vás a chodí všude s vámi. Vy jej ovšem nevidíte, protože anděl nemá těla a je neviditelný. Ale on vás vidí, vidí co děláte a slyší co mluvíte a chrání vás před zlým a napomíná vás k dobrému. Tomu andělu říkáme: a n d ě l s t r á ž n ý nebo a n d ě l s t r á ž c e (nebo strážný andělíček). Jak mu říkáme?

Pokaždé, když se narodí malé dítě, řekne Pán Bůh jednomu andělu: »Jdi na zem a dej pozor na to dítě! Opatruj a chraň je, aby se mu nic nestalo a zvláště, aby nedělalo nic zlého a pomáhej mu a veď je, aby přišlo jednou ke mně do nebe.« Tak to učinil Pán Bůh také každému z vás. Když jste se narodili, poslal k vaší postýlce anděla, aby u vás zůstával, vás ve dne v noci chránil a opatroval. Od té doby je ten anděl stále u vás*). My mu říkáme anděl strážce nebo andělíček strážný. Ale to není nějaký malý andělíček, to je veliký, svatý, krásný a mocný anděl.

2. *Anděl strážný vás chrání.* — Hned když jste dnes ráno vstaly, stál již ten anděl u vás. A potom s vámi šel do školy. Také nyní ve škole je u vás; u každého z vás stojí jeden strážný anděl (a také u mne). Vy ho ovšem nevidíte,

*) Především příběh až potud možno také vynechati a začítí až zde následující větou (ovšem poněkud jinak upravenou) nebo až následujícím odstavcem: „Pokaždé, když se narodí malé dítě...“

*) To víme ze slov Páně: „Hleďte, abyste nepohrdali žádným z těchto maličkých; neboť andělé jejich v nebesích stále patří na tvář Otce mého, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 18, 10.)

protože nemá těla; teprve v nebi jej uvidíte. Kdybyste ho viděly, měly byste velikou radost z toho, jak je krásný a dobrý. — A když nyní půjdete ze školy domů, půjde zase s vámi a bude celý den při vás. A když večer půjdete spát, bude při vás celou noc a bude nad vámi bdít, aby se vám nestalo nic zlého.

Děti! Kdybyste neměly dobrého strážného andělíčka, kdo ví, co by se vám bylo již stalo! Možná, že by některé z vás už nebylo na živu! Často se stane, že si děti hrají, a některé dítě někam spadne a může se zabít. Ale anděl strážný je hned u něho a nic se mu nestane. Nebo přijde dítě blízko k ohni. Co se mu může stát? Tu se může stát zase neštěstí. Ale anděl strážný je zase zachrání. — Ale nejvíce varuje a chrání anděl strážný hodné dítě před hříchem, aby neudělalo nic zlého; neboť hřích je to nejhorší, co se může stát.

Ukáže se vhodný obraz anděla strážce a vysvětlí. Zde vidíte dítě... Co pak dělá? Co zlého se mu může na cestě stát? Ale kdo jde s ním? Vidí jej to dítě? Anděl strážný vede dítě neviditelně, dítě jej nevidí a snad ani na to nemyslí, že anděl jde s ním. (Malíř jej ovšem namaloval viditelně, jako krásného muže s křídly, abychom ho viděli a věděli, že s tím dítětem jde.)

(Výklad se krátce zopakuje otázkami.)

Pamatujte si tedy: Jak se jmenuje anděl, který nás stále chrání? (Anděl strážný.) — Každý člověk má anděla strážného. Co dělá anděl strážný? Anděl strážný nás chrání před zlým.

3. *Jak nás chrání a jak nám pomáhá.*

a) *Chrání nás na těle.* — Jako to dítě na obrázku (a jako sv. Petra), podobně chrání anděl strážný nás, aby se nám nestalo nic zlého. Neboť anděl strážný je silný a nebojí se jako my; má mnohem větší moc než lidé. To není malý, slabý andělíček, to je krásný, veliký, silný a mocný anděl.

Co všechno se vám může stát? V noci, když spíte a také rodiče spí, může nastat oheň a mohli byste uhořet nebo se zadusit kouřem... A ve dne: doma, když si dítě

hraje s nožem nebo sekerkou nebo motykou, nebo s ohněm, nebo někam leze... Nebo cestou do školy... může vás někdo zajet... Nebo při koupání, můžete se utopit. Nebo ve velikém lese... můžete zabloudit nebo někam spadnout a poranit se nebo zabít nebo něco jedovatého sníst... Kolikrát se už stalo, že malé dítě spadlo s okna na ulici a nic se mu nestalo.

b) *Chrání nás na duši.* — Ale ještě více nás chrání na duši, abychom neudělali něco zlého a nepošpinili si duši hříchem. Proto vás napomíná k dobrému a varuje před zlým.

Třebas jste samy doma a napadne vás něco zlého. Ale najednou se vám zdá, jako by vám něco říkalo: To je hřích, nedělej to! Kdo vás to varuje?

Nebo: Někdo byl sám doma a na polici (na stole) byly peníze nebo něco dobrého a chtělo se mu to vzít. Ale najednou se mu zdálo, že mu něco říká: Nedělej to, to je hřích! Kdo ho tak varoval a napomínal?

Nebo vám chce zlé dítě nebo zlý člověk říci nebo udělati něco zlého nebo vás svést; ale dobrý anděl strážný vás k němu nepustí nebo vás před ním varuje. Nebo vidíte něco zlého, ale anděl obrátí vaše oči jinam, abyste to neviděli; a když někdo mluví něco zlého, způsobí, abyste to neslyšely.

c) *Dává nám dobrá onuknutí.* — Také nás v srdci napomíná a povzbuzuje k dobrému a dobře nám radí; na př.: »Poslouchej rodiče! Dávej ve škole pozor! Modli se zbožně!« Třebas hned ráno, když vstáváte, vám nějaký hlas tiše říká v srdci: »Rychle vstaň a pomodli se.« Kdo vám to říká? — Tomu napomínání anděla strážného říkáme, že nám dává dobrá onuknutí.

PŘÍKLAD K PROHLoubENÍ*):

Anděl strážný je moudřejší, silnější a mocnější než lidé. Ten může pomoci i tam, kde žádný člověk nemůže

*) Kdo vypravoval o zachránění sv. Petra, může tento příklad vynechat. Místo tohoto příběhu možno také vypravovati už v 1. tř., je-li spojena s 2. tř., některý z příkladů v mých Katechisích pro málotřídky.

pomoci. — Jednou spaly dvě dívky, jedna větší, druhá malá, v noci samy nahoře na půdě; rodiče spali dole ve světnici. Dům byl vysoký, jednopatrový, a půda byla ještě výše. Menší dívka se jmenovala Hanička, starší Marie. Najednou začal v noci celý dům hořeti, ale všichni tvrdě spali a nic nevěděli. Teprve když lidé se sbíhali a křičeli, se probudili. Tu teprve obě dívky vyskočily z postele a chtěly běžet po schodech dolů. Ale schody už hořely, takže dolů nemohly a také rodiče už se k nim nahoru nedostali. Tu se obě dívky postavily nahoře u okna a s pláčem volaly dolů, aby jim lidé pomohli. Ale lidé jim pomoci nemohli, protože tam hned neměli tak vysoký žebřík a na půdě už bylo plno kouře a už tam také hořelo. Tu se obě modlily k andělu strážnému. Starší dívka potom vylezla na okno a zvolala: »Svatý anděle strážný, pomoz mi,« a vyskočila s okna dolů na cestu. Lidé se ulekli. Teď ležela dole a lidé mysleli, že je zabitá. Ale ona najednou vyskočila a volala na sestřičku do okna: »Haničko, skoč také dolů, mně se nic nestalo. Anděl strážný tě bude chránit.« A Hanička hned také skočila s okna za ní a také se jí nic nestalo.

Kdo pak zachránil ty obě dívky, že neuhorely a že se nezabily?*)

Příběh se stručně zopakuje otázkami a k tomu se připojí: Ale také samy musíte na sebe dávat pozor, aby se vám nic nestalo. Anděl strážný nám pomáhá, jen když si sami pomoci nemůžeme. Nedbalým a líným dětem nepomáhá v jejich nedbalosti a lenosti. Také zlým dětem a lidem nepomáhá. —

(A ve 2. tř. ještě:) A někdy zase Pán Bůh nechá přijíti neštěstí i na hodné lidi a děti a nechá je trpět, protože je chce zkoušet, aby byli ještě lepší a hodnější.

4. Milujte svého anděla strážného, dělejte mu radost a poslouchajte ho! — Děti! Vy ani nevíte, co dobrého vám už prokázal váš strážný anděl! Možná, že byste už nebyly

*) Tato příhoda prý se stala v šedesátých letech předešlého století někde v Tyrolích. Bohužel ve zprávě chybí bližší údaje.

živý a zdravý bez jeho pomoci a ochrany. Proto jej za to máte ctít a milovat a dělat mu radost.

a) *Poslouchejte ho.* — A radost mu děláte, když se před ním budete slušně chovat a jeho tiché napomínání (= vnuknutí) poslouchat. (Na jeho vnuknutí pozor dávat.) Anděl strážný vás všude vidí a slyší. Proto se před ním chovejte slušně a uctivě. Hned ráno, když vstanete, a večer před spaním neběhejte polonahé po světnici, — to se nesluší a andělu strážnému se to nelíbí; ale hned se ustrojte a umyjte; a pak nezapomeňte na modlitbu ráno a večer. Také mezi dnem nemluvte neslušně a nedělejte nic zlého před svým andělem, který je u vás a vidí a slyší vás. — A pak dávejte pozor na jeho vnuknutí, když vás tiše napomíná a varuje, a poslouchejte ho. Kdo ho neposlouchá nebo kdo udělá hřích, od toho dobrý anděl smutně odchází a už ho nechrání, a potom k takovému dítěti přichází ďábel.

b) *Modlete se k němu.* — A lásku a úctu mu ukážete zvláště tím, když se k němu budete každý den modlit. Zvláště ráno a večer.

Proto vás nyní naučím krásné modlitbičce k andělu strážci. (Někdo snad ji už umí.)

V e č e r a r á n o :

Andělíčku, můj strážníčku,
opatruj mi mou dušičku;
opatruj ji ve dne v noci
od škody a od zlé moci.*)

Duši tělo opatruj,
andělíčku, strážce můj!
Andělíčku Boží, strážce můj,
matičku i otce opatruj!

*) Někdo říká chybně: od zlé noci.

R á n o možno říkati konec jinak:

Andělíčku, můj strážníčku,
opatruj mi mou dušičku,
a b y d o b ř e ž i v a b y l a ,
P á n u B o h u s e l í b i l a . —
Až má dušička z těla vyjde,
ať si pro ni andělíček přijde!**)

Nebo:

Svatý strážný andělíčku,
poroučím ti svou dušičku,
aby svatě živa byla,
Pánu Bohu se líbila.

Anděle Boží, strážce můj,
Ty při mně povždy věrně stůj;
mne na všech cestách řiď a vod'
a jednou k Bohu doprovod'.

K tomu možno připojiti r á n o nebo m e z i d n e m :

M e z i d n e m se můžeš často pomodlit:

Strážný andělíčku,
ty můj přítelíčku,
laskavě na mne hled',
po cestě dobré mě veď!
Učiním, co budeš chtítí,
rač jen při mně býti!
V s r d c i m é m s e v č a s
t v ů j o z ý v á h l a s :
j á n a n ě j p o z o r d á m ,
d o b ř e s e z a c h o v á m .

(K. Vinařický.)

**) Tato modlitbička má tedy 3 varianty. Slyšel jsem ještě čtvrtý: „by srdéčko čisté bylo“ místo: „aby svatě (nebo dobře) živa byla, ale to už je zbytečné kažení textu.

Nebo:

Strážný andělíčku,
ty můj přítelíčku,
se mnou spolu bývej,
a mne křídlem skrývej!
Chraň mne ode zlého
skutku nepravého;
aby krok můj stále
chodil k Boží chvále.

(Fr. Doucha.)

Pozn.: Jedna z těchto modlitbiček se nacvičí hned, některá z dalších se nacvičí počátkem příští hodiny nebo později, a při tom se vždy stručně vyloží!

Kdo chce, může hned také cvičiti modlitbu: Anděle Boží. Ale ta je pro děti 1. roku hned na počátku těžká, proto bude lépe ponechati ji až na dobu před koncem školního roku nebo do 2. tř.

Při nacvičování modlitbiček dbá katecheta, aby děti říkaly každé slovo správně, jasně a se správným přízvukem, a aby se modlily pomalu.

Nacvičená modlitba k andělu strážci bude nyní po nějakou dobu modlitbou před vyučováním (bude se přidávati k Otčenáši).

8. Stvoření prvních lidí.

Jsem člověk — tvor Boží;
mám tělo a nesmrtelnou duši.

Nacvičí se: pátá pravda základní.

PŘÍPRAVA:

Už víte, jak Pán Bůh všechno stvořil. V nebi stvořil anděly a na zemi stvořil květinčky, stromy a zvířata — a na posledy lidi, pro které všechno na zemi udělal. Ale Pán Bůh nestvořil hned mnoho lidí. Nejdříve stvořil jen dva lidi, muže a ženu. O těch vám budu dnes vyprávět.

1. *Stvoření Adama.* — Už jsem vám vypravoval, jak krásně Pán Bůh všecko udělal. Už rostla na zemi tráva, květiny, obilí a stromy, — byly tu krásné zahrady, pole a lesy, rybníky, potoky a řeky, — ve vodě plno rybiček, ptáček všude zpívali, po lesích a po zemi se proháněla všelijaká zvířata, na lukách se pásly ovečky, krávy a kozy, — slunce krásně svítilo a hrálo, na zemi už bylo všecko krásně připraveno. Ale ještě tu nebyl žádný člověk.

Proto řekl Pán Bůh: »Nyní učiníme člověka, který bude pánem (nad celou zemí a) nadě vším, co je na zemi.« A potom udělal člověka. Nejprve udělal jeho tělo — hlavu, prsa, ruce a nohy — a to udělal z hlíny. Ale potom do něho něco vdechl, něco jako Boží dech, něco velmi podivného a krásného, čemu říkáme *duše*. Duše, kterou Pán Bůh do člověka dal, byla mnohem krásnější než tělo, krásnější než všechny květiny a krásnější než hvězdičky na nebi; byla podobná Pánu Bohu, byla jako obrázek Pána Boha. (Jako je dítě podobno tatínkovi, tak byla duše podobna Pánu Bohu.) A Pán Bůh dal prvnímu člověku jméno *Adam*, t. j. člověk ze země.

Koho stvořil Pán Bůh naposled? Jak se jmenoval první člověk? Co znamená slovo *Adam*? Z čeho udělal Pán Bůh tělo prvního člověka (*Adama*)? Co zvláštního vdechl Pán Bůh do jeho těla? Duši. Jak vypadala ta duše? Komu se podobala? Byla jako obrázek Boží. Byla krásná? Ano, mnohem krásnější než tělo. Ale také tělo člověka udělal Pán Bůh krásné; mnohem krásnější než mají zvířata.

2. *Ráj. Stvoření Evy.* — A potom dovedl Pán Bůh Adama do krásné veliké zahrady, které říkáme *ráj*. (Jak jí říkáme?)*

V ráji bylo mnoho krásných stromů — jabloně, hrušky, třešně, švestky, pomeranče a fíky — a všechny patřily Adamovi; ze všech mohl trhat a jíst; jenom z jednoho ne. Také tam bylo mnoho zvířat: ovečky, krávy, koně, velbloudi a sloni, slepičky, holubi, vlaš-

*) Ale kolem ní nebyl žádný plot nebo ohrada (zeď), jako dnes bývá kolem zahrady.

tovky, skřiváci a jiní ptáčky; a ve vodě rybičky a v lesích zajáci, srnky a jeleni a mnoho jiných zvířat. A také všechna zvířata patřila Adamovi. A také ho poslouchala. I lev a tygr ho poslouchal a nic mu neudělal.

Adam se z toho všeho radoval a v ráji se mu líbilo. Volal k sobě zvířata, dával jim jména a hrál si s nimi. A chtěl s nimi také mluvit. Ale žádnému nerozumělo a mluvit neumělo. Proto mu bylo smutno, že je sám a že nemůže s nikým mluvit.

Pán Bůh mu však brzy pomohl a stvořil mu ještě krásnou ženu, aby nebyl sám. Poslal proto na Adama tvrdý spánek. A když Adam spal a nic nevěděl, vyňal mu z těla jedno žebro. Žebro je kost zde v těle. Každý člověk má žebra — zde. (Ukázat.) Jednu takovou kost vyňal Pán Bůh Adamovi z těla,^{*)} ale tak, že to nebolelo a Adam nic necítil a nic nevěděl. Z té kosti pak udělal Pán Bůh krásné tělo ženy podobné Adamovi (zrovna tak krásné jako bylo tělo Adamovo) a potom do něho zase vdechl duši jako do Adama a hned byla žena živá. To byla první žena.

Když se potom Adam probudil, přivedl ji Pán Bůh k němu. Adam se radoval, že je jako on a že už není sám; a řekl jí: »Ty se budeš jmenovati Eva« — a dal jí jméno Eva, to jest matka všech lidí. Pán Bůh ji dal potom Adamovi za ženu a požehnal jim.

Nyní už byli dva lidé: Adam a Eva. To byli první lidé na zemi. Jak se jmenovali první lidé?

3. Prohloubený výklad o ráji.)** — Kde bydleli první lidé Adam a Eva? Adam a Eva bydleli v ráji. To byla krásná veliká zahrada. Co tam bylo?

^{*)} Pán Bůh mu ji ovšem nevyndal z těla rukou, protože Pán Bůh nemá ruce a všechno dělá pouze svou mocí.

^{**) Toto líčení ráje může být také zkráceno a vloženo hned do 2. bodu před stvoření Evy nebo vynecháno a odloženo až do katechese příští. Jím se má znova ukázati dobrotivost Boží. Až pak bude řeč o nebi, může se říci: v nebi je to ještě mnohem krásnější než v ráji. Jinak by bylo těžko naplniti pojem nebe nějakým obsahem, který by na smyslově chápající děti působil. Toto srovnání nám tedy potom přijde vhod.}

a) *Stromy.* — Tam bylo mnoho stromů a na nich všelijaké ovoce. Jmenuj mi nějaké stromy, N.! ... Ale v ráji dal Pán Bůh růsti ještě mnoha jiným stromům, jaké u nás nerostou. Tam byly palmy, jabloně, fíky, pomeranče... a na nich rostly datle, fíky, pomeranče, jablka. Také víno tam rostlo. A bylo tam také mnoho krásných květů v všech barev, abíli a zeleniny. A všechny stromy a květiny a rostliny patřily Adamovi a Evě, ze všech směli trhat a jíst, jen z jednoho stromu ne; o tom vám budu brzy vypravovat. Hleďte, jak je měl Pán Bůh rád, a jak k nim byl dobrý (dobrotivý)!

b) *Zvířata.* — V ráji bylo také mnoho zvířat. Kdybyste měly takovou zahradu, jaká zvířata byste tam chtěly mít? ... Všecka ta zvířata měli také Adam a Eva v ráji. Ovečky, kravičky, kozy, koně a osly, velbloudy a také psy, kočky, králíky, zajíce, jeleny, holuby a slepičky... a mnoho krásných ptáků, — a ve vodě (v řekách) mnoho ryb. A také tam měli zvířata, jakých vy byste se bály: slony, medvědy, lvy a tygry, i hady. Ale oni se jich báti nemuseli, jim ta zvířata nic neudělala. V ráji byla všechna zvířata krotká, i tygr a lev je poslouchali, a ptáci před nimi neuletěli, ale dali se jim chytit a sedli si jim třebas na ruku nebo na rameno, když je Adam nebo Eva zavolali.

c) *Krásné a zdravé podnebí.* — A také neměli první lidé v ráji nikdy zimu nebo ošklivo a také nikdy nestonali a nic jim nechybělo. Pán Bůh se o ně staral a všechno jim dával.

Obraz ráje: Nyní možno ukázat dětem obraz prvních lidí v ráji a krátce vysvětliti. Při vysvětlování obrazu nutno nejprve vysvětliti obraz Pána Boha. Tu však by bylo chybou prostě říci: »To je Pán Bůh«, protože to není správné a svádělo by to k nesprávné představě. Obraz Boží se proto vysvětlí asi takto: Nahoře na obraze vidíte vznešeného a krásného starého muže (starce) s dlouhými vousy a s dobrotivou tváří; má krásné roucho a sedí na mraku jako na trůnu; kolem něho nebeská záře a andělé mu zpívají. Kdo je to? Ten

vznešený stařec znamená Pána Boha. Ale Pán Bůh tak nevypadá, tak se jenom maluje. Už víte, že Pán Bůh je duch, že je neviditelný, Pána Boha proto nemůžeme nakreslit (namalovat). Ale protože bychom přece rádi měli nějaký obraz Pána Boha, malují ho malíři jako krásného starce, protože Pán Bůh je ze všeho nejstarší, Pán Bůh trvá už věčně.

4. *Tělo a duše.* — Už tedy víte, jak se jmenovali první lidé a kde bydleli. A nyní mi ještě jednou řeknete, jak je Pán Bůh stvořil. Nejprve stvořil Pán Bůh Adama. Z čeho udělal jeho tělo? A co do něho vdechl? Adam tedy měl tělo a duši. A z čeho udělal Pán Bůh Evu? Evu udělal ze žebra, z kosti, kterou vyndal z těla Adamovi! Ale ze žebra udělal jen její tělo. A potom do něho vdechl duši. Teprve, když v něm byla duše, bylo živé. Také Eva měla tělo a duši. — Adamovi a Evě potom dal Pán Bůh mnoho dětí a jejich děti měly potom zas děti a tak to šlo dále, až bylo na světě mnoho lidí a tak se to nyní děje stále. Všichni lidé proto pocházejí od Adama a Evy. Adam a Eva jsou první rodiče všech lidí a my jsme jejich děti; Adam je první otec nebo praotec všech lidí a Eva je první matka nebo pramáti všech lidí.

Adam a Eva měli tělo a duši. Také my máme tělo a duši. Každý člověk má tělo a duši. Místo toho říkáme: Člověk se skládá z těla a duše. Z čeho se skládá každý člověk? (Opakuj!)

Jak vypadá tělo, to vidíte. A jak vypadá duše? Tu nevidíte. Duše je trochu podobná jako Pán Bůh a jako anděl. Duše je jen duch. Pán Bůh je duch, anděl je také duch, naše duše je také duch. Proto ji nemůžeme vidět. Jenže: Pán Bůh je veliký duch, anděl je menší duch a naše duše je ještě menší duch. Duše má rozum a proto může myslet. Tělo nemá rozum.

Tělo naše je krásné, Pán Bůh je udělal krásné, krásnější než mají zvířata. Zvířata nemají tak krásné tělo jako my. Zvířata chodí po čtyřech a nemají ruce jako my. My chodíme zpříma, máme ruce a máme také krásnější

tvář (obličej) než zvířata. Zvířata také nemohou mluvit jako my. (A když papoušek něco umí říci, tak nevícoříká.)

Ale tělo naše přece jednou umře a přijde zase do země a tam shnije; a bude z něho zase prach a hlína. Umře však také duše? Duše nikdy neumře; ale když člověk umře, vyjde duše z těla a půjde k Pánu Bohu. Protože duše nikdy neumře, říkáme, že duše lidská je nesmrtelná. Jaká je lidská duše, protože neumře? Ale tělo umře, proto říkáme, že je smrtelné.

Pamatujte si tedy: Co má každý člověk? — (Z čeho se skládá každý člověk?) Každý člověk má tělo a duši. — (Každý člověk se skládá z těla a z duše.) Tělo je smrtelné, protože umře, duše je nesmrtelná, protože neumře.

Proto říkáme:

Duše lidská — učí víra —
věčně věkův neumírá.

(5. základní pravda víry.)

Má také kočka nesmrtelnou duši? Má myš nesmrtelnou duši? (Děti odpovídají.) Má pes nesmrtelnou duši? Má koza a kráva nesmrtelnou duši? Má kůň nesmrtelnou duši? Má husa a vrabec nesmrtelnou duši? Má ryba nesmrtelnou duši? Má opice nesmrtelnou duši? Má některé zvíře nesmrtelnou duši? Zvířata nemají nesmrtelnou duši jako člověk; proto také nemají rozum. Zvířata nemohou myslet, počítat a učit se jako vy. Jsou také chytrá, ale tuchytrost nemají z rozumu (ze sebe), tu do nich vložil Pán Bůh hned při narození a oni o ní nic nevědí. Kdybys něco vypravoval pejskovi, bude ti rozumět? Bude se na tebe hloupě dívat, bude vrtět ocasem nebo štěkat, ale nebude ti rozumět. Zvířata nevědí nic o Pánu Bohu a nemohou se modlit, protože nemají duši. Nevědí, kdo je stvořil, nevědí, jak je Pán Bůh mocný, krásný a dobrý.

Ale vy to víte, vy máte krásnou duši, která neumře; a ta duše má rozum, může myslet a může se modlit a učit. Vy proto víte, kdo vás stvořil a jak je Pán

Bůh veliký, krásný, mocný a dobrý. Proto mu máte za to děkovat, že vás neudělal zvířátkem, nýbrž člověkem a že vám dal krásnou duši, která neumře; a máte se k němu rády modlit.

5. *Milost Boží. (Roucho svatosti.)* — Ale prvním lidem v ráji dal Pán Bůh do duše ještě něco zvláště krásného. Tomu říkáme milost Boží. Pamatujte si to slovo: *Milost Boží.* (Opakujte.) Co to bylo? To bylo krásné nebeské roucho (roucho svatosti) a nebeská krása na duši. Jejich duše byla proto mnohem krásnější než je naše duše a podobala se ještě víc Pánu Bohu než naše duše. Proto byli první lidé jako hodné krásné děti Pána Boha a Pán Bůh byl jejich dobrý Otec. Pán Bůh z nich měl velikou radost a měl je rád jako své hodné děti. Pán Bůh jim také slíbil, když zůstanou tak hodnými a budou ho stále poslouchat, že je vezme k sobě do nebe, kde to je ještě mnohem krásnější než v ráji.

NAUČENÍ:

1. *Dobrotivost Boží. Naše vděčnost.**) V závěru této katechese možno znova zdůrazniti dobrotivost Boží a vyzvati děti k vděčnosti k Bohu asi takto: Podívejte se, jak dobrý je Pán Bůh. Co všechno nám dal! Dal nám krásné tělo, krásnější než zvířatům. Dal nám hlavu a na hlavě krásné vlasy. Dal vám krásné oči, abyste viděly; bez očí by to bylo smutné. Dal vám uši, abyste slyšely. Dal vám ústa a jazyk, abyste mohly mluvit. Dal vám krásné, obratné ruce, abyste jimi mohly psát, kreslit, plést a všelicos dělat; zvířatům nedal ruce. Dal vám zdravé nohy, abyste mohly chodit a běhat.

A ještě něco mnohem krásnějšího vám dal. Dal vám krásnou, nesmrtelnou duši, která neumře. A do duše vám dal rozum. A když jednou umřete, chce vzítí vaši duši k sobě do nebe. A potom se budete teprv radovat, že vám Pán Bůh dal tak krásnou duši.

*) Kdo vynechal v této katechesi bod 3. o ráji, vynechá i toto naučení a zvolí až naučení 2. Tělo a duše.

Za to všechno máte mít Pána Boha rády; máte ho rády poslouchat a každý den na něho myslet, a máte mu za to všechno každý den ráno a večer děkovat. Proto se k němu máte rády modlit.

Vstaňte, sepněte ruce a hned teď za to Pánu Bohu poděkujeme. Říkejte tiše se mnou, co budu říkat: »Bože, Ty jsi mi dal zdravé tělo; dal jsi mi oči k vidění, uši k slyšení, ústa k mluvení, ruce k práci a nohy k chůzi. Ty jsi mi dal také krásnou, nesmrtelnou duši, která je podobna Tobě. A dal jsi mi rozum a chceš mně vzít k sobě do nebe. Děkuji Ti za to za všechno!«

A nyní řekněte všechny společně:

Sláva Tobě, velký Bože!

Sláva Otci, i Synu, i Duchu Svatému!

U čilejších dětí, je-li na to čas, možno nacvičit tuto básničku K. Vinařického:

Dobrýs, Pane Bože,
laskavý jsi k nám;
co Ti já ubože,
za Tvou lásku dám?

Milovat Tě budu,
jako dítě Tvé;
neboť vidím všude:
Pán Bůh dobrý je.

2. *Tělo a duše. (Smrt a hřbitov.)* — Bude-li se probírat ještě katechese následující, č. 11, o dobrotě Boží, pak se předešlé naučení vynechá a tato katechese se zakončí zdůrazněním pravdy, že člověk se skládá z těla a z nesmrtelné duše. Je-li již krátce před »dušičkami«, může se k tomu připojit ještě zmínka o smrti a hřbitovu:

Budete si tedy pamatovati, že máme tělo a nesmrtelnou duši. Co má každý člověk? (Z čeho se skládá člověk?) Komu se podobáme tělem? Tělem se trochu podobáme některým zvířatům. Ale naše tělo je mnohem

krásnější. My máme mnohem krásnější hlavu a obličej, než zvíře. My máme ruce, chodíme zpříma a můžeme mluvit. Ale uvnitř v těle máme ještě něco, co zvířata nemají. Co pak? My máme duši. (My ji sice očima nevidíme, ale my ji v sobě cítíme a poznáváme. My víme, že v nás ještě něco je, co nás dělá živými a co má rozum — a to je duše.) Komu je podobná naše duše? Duše je podobná Pánu Bohu a andělům. Naše duše je obrazem Božím*). Je jako Boží dech, je jen duch, proto je neviditelná. A co má duše? Duše má rozum. Jaká ještě je naše duše (protože neumře)? Naše duše je nesmrtelná.

Co se stane jednou s naším tělem? Tělo jednou umře. Umře také duše? Co se stane, když umřeme? Duše odejde z těla a nechá tady tělo samotné. Když v těle není duše, není už tělo živé: má oči a nevidí, má uši a neslyší. Člověk je mrtvý; můžeme na něj volat, jak chceme, on už nic neslyší. A můžeme s ním dělat co chceme, on už nic neví a nic necítí. Už to je jen mrtvé, neživé tělo bez duše. Co se potom udělá s takovým tělem? Odnesou ho na hřbitov a tam ho zahrabou (zako-pají) do hrobu. A co se s ním stane v hrobě? V hrobě shnije a stane se z něj zase prach a hlína.

Tak se to stane také jednou s vámi; s každým z vás a také se mnou. Všichni musíme umřít.

Ale co se stane s duší, až umřeme? Duše odejde z těla (jako dech) a půjde k Pánu Bohu. A co s ní udělá Pán Bůh? Když ho poslouchala a nemá na sobě žádné hříchy, tedy ji vezme hned k sobě do nebe. Když není docela čistá a má na sobě nějaké malé hříchy jako skvrny, pošle ji napřed do očištcе,

*) Ve 2. a 3. tř.: A na křtu sv. se stala ještě jasnějším obrazem Božím, takže se ještě více podobá P. Bohu jako dítě svému otci; ovšem, jestliže si ten obraz zas nepokazila hříchem. Proto říkáme:

Obraz Boží v mojí duši,
to můj poklad, moje čest;
obraz ten se kazí, ruší,
činím-li, co zlého jest.

(Vinařický.)

aby se tam očistila a teprve potom, až bude docela čistá, smí přijít do nebe. Ale když Pána Boha neposlouchala a neměla ho ráda, a má na sobě veliké hříchy, nesmí nikdy přijít do nebe, ale musí jít hned do pekla k ďáblu a ke zlým andělům.

Proto si budeme pamatovati: Kam přijdeš až umřeš? Odpověz:

Má dušička k Bohu,
mé tělo do hrobů! (Opakujte všechny.)

Jestliže končíme tímto veršem, připojíme po vyúčtování modlitbu:

Andělíčku, můj strážníčku,
opatruj mi mou dušičku!
Aby dobře živa byla... atd.,
až má dušička z těla vyjde...

9. Jak dobry je Pán Bůh k nám.

Ranní a večerní modlitba.

Vyloží a nacvičí se: Oslovení a 4. prosba Otčenáše
a ranní modlitba.

Na tabuli může býti obraz prvních lidí v ráji.

Tato katechese obsahuje více látky, z níž je něco uvedeno i jinde. Katecheta si vybere, co ještě neprobíral a ostatní zestruční. Něco si může nechat na hodiny pozdější.

Jestliže se o dobrotě Boží a vděčnosti k němu mluvilo šířeji už v předešlé katechesi, pak může tato katechese odpadnout.

PŘÍPRAVA:

Již jsme se učili, jak Pán Bůh stvořil první lidi Adama a Evu. Také již víte, že bydleli v krásné, veliké za-

hradě, které říkáme ráj. Dnes vám povím ještě více o tom, co všechno jim Pán Bůh dal a jak je měl rád; a co dělali v ráji.

VYLIČENÍ:

1. *Co všechno dal Pán Bůh proním lidem.* (*Dobrota Boží k proním lidem.*) — Již jsem vám vypravoval, jak dobrý byl Pán Bůh k Adamovi a Evě a co všechno jim dal.

a) *Krásné tělo.* Pán Bůh jim dal krásné tělo, mnohem krásnější než zvířatům. Dal jim krásnou tvář, krásné oči, dal jim uši, ústa, ruce a nohy.

b) *Duši a rozum.* Ale do těla jim dal ještě něco mnohem krásnějšího. Co pak? Duši, aby byli živí. A do duše jim dal rozum, aby mohli myslet. Duše jejich byla zvláště krásná a podobná andělům a Pánu Bohu.

c) *Milost Boží.* A do duše jim dal ještě zvláštní nebeské světlo a nebeskou krásu, které říkáme milost Boží. Proto byla jejich duše ještě krásnější než naše duše a ještě víc podobná Pánu Bohu.

d) *Stromy v ráji.* A k tomu jim dal krásný ráj a všechno, co tam bylo. V ráji bylo mnoho stromů, které měly krásné, dobré ovoce: jabloně, hrušky, švestky, pomeranče, datle, fíky, víno a na něm hrozny a mnoho jiných stromů. A ze všech mohli trhat a jíst, — jen z jednoho ne — a všechno to jim patřilo. Také tam bylo mnoho všelijakých květů, které krásně kvetly a krásně voněly (vydávaly příjemnou vůni), a ty také byly jejich. A mnoho trávy, zeleniny, obilí a všeho.

e) *Zvířata.* Také tam bylo mnoho všelijakých zvířat: domácí zvířata, jako: ovečky, beránci, kozy, telátka, krávy, koně, oslíci a velbloudi. A ta všechna je poslouchala a sloužila jim. A mnoho všelijakých ptáků, kteří krásně zpívali, a také ti jim patřili a poslouchali je. A v řekách bylo mnoho ryb a v lesích zajíci, srnky a jeleni, — a všechno to bylo jejich. — Také divoká zvířata: lvi, tygři, medvědi, sloni a j. je poslouchala a nebyla na ně zlá, jako jsou dnes.

Hleďte, to všechno jim Pán Bůh dal. — Jaký byl tedy Pán Bůh k prvním lidem? Pán Bůh byl k prvním lidem nejvyšší dobrý nebo dobrotivý. (Opakuj, N., jaký byl Pán Bůh k prvním lidem? ... Opakujte všechny.)

2. *Dobrotivost Boží k nám.* — Je také k nám Pán Bůh dobrotivý? Ano. Také k nám je Pán Bůh nejvyšší dobrotivý. Tak dobrý k nám není nikdo, jako Pán Bůh. My sice nejsme v ráji, ale Pán Bůh nám slíbil dáti ještě lepší ráj v nebi. A také (už) zde na zemi nám dal Pán Bůh mnoho dobrého a stále nám dává všechno dobré.

Co všechno vám dal Pán Bůh?

a) *Tělo.* Pán Bůh vám dal krásné, zdravé tělo, krásnější než zvířatům. Dal vám hlavu a na ni vlásy. Dal vám krásné oči. Ani nevíte, jak máte za ně Pánu Bohu děkovat. Kdybyste neměly oči, viděly byste samou tmou — to by bylo smutné. A také vám dal uši, abyste slyšely. Někteří lidé neslyší, jsou hluchí. To byste nechtěly. A také vám dal ústa a v ústech krásné zuby a jazyk, abyste mohly mluvit, zpívat a jíst. Kdybyste nemohly mluvit, byly byste němé; a kdybyste neměly zuby, bylo by to krásné? Pán Bůh vám dal také zdravé, obratné ruce, těch si máte také vážit. Bez rukou byste nemohly psát a nic dělat. A také nohy vám dal. Viděly jste už člověka beznohého? Někomu museli uříznout jednu nohu, někomu obě; a vy máte nohy zdravé. A od koho je máte? Ty máte také od Pána Boha.

b) *Duši.* A ještě něco mnohem krásnějšího vám dal Pán Bůh. Také vám dal krásnou duši, která má rozum a svobodnou vůli, — abyste byly živé a abyste mohly myslet. Vaše duše je krásná a podobná Pánu Bohu. A na křtu sv. vám do ní dal Pán Bůh ještě zvláštní nebeské světlo a krásné roucho svatosti čili mílost Boží jako prvním lidem, a udělal ji svatou a ještě více krásnou a sobě podobnou. Tak jste se staly dítkami Božími. Pán Bůh je váš Otec a vy jste jeho milované děti.

c) *Rodiče*. A k tomu všemu vám dal Pán Bůh rodiče a poručil jim, aby vás živili, vás vychovávali a o vás se starali.

d) *Pán Bůh nám dává všechno, co potřebujeme k žití*. A také dál se o vás stará, dává vám zdraví a sílu; dává pro vás růst v zahradách ovoce a na poli obilí, zeleninu a brambory, abyste měly co jíst; a všechno dobré, co máte, máte od něho.

Také o chléb se nám Pán Bůh stará; také chleba máte od Pána Boha. Někdo si myslí, že chleba je od pekaře. Ale z čehopak jej pekař peče? Z mouky? A kde vezme mouku? Ve mlýně. A kde ji vezme mlynář? Mlynář ji dělá z obilí. Rolníci mu přivezou do mlýna fůry (pytle) obilí a mlynář z nich semele mouku. Mlynář tedy musí mít obilí, aby z něho mohl udělat (namlít) mouku. A kdo mu dá obilí? Rolníci. A kde je vezmou? To jim vyrostlo na poli. A kdo pak mu dal vyrůst? Vyrostlo samo? Vidíte, kdyby Pán Bůh nedal vyrůst obilí, žitu a pšenici, nebyla by žádná mouka a neměli bychom chleba. Chleba je z obilí a tomu dává vyrůst Pán Bůh. Chleba je tedy od Pána Boha; také brambory, zelí, ovoce, všechno, co jíme, je od Pána Boha.

Také mléko a maso, které jíme, je od Pána Boha. Kdyby Pán Bůh nenechal růst dobytek, krávy a kozy, a slepice, a trávu a jetel pro dobytek, neměli bychom ani mléko, ani maso, ani vejce, a umírali bychom hladu.

Kdyby Pán Bůh poslal veliké sucho nebo veliké deště a neúrodu, takže by na poli nic nevyrostlo, a také dobytek by neměl co jíst, byla by na zemi bída; měli bychom hlad a museli bychom umřít hladu.

A kdyby nenechal růst v lese stromy a neudělal v zemi uhlí, neměli bychom ani čím topit a museli bychom v zimě zmrznout.

Vidíte, jak se Pán Bůh o nás stará! On nechává všechno pro nás růst, on posílá sluníčko a déšť a v noci rosu, aby všechno rostlo, abychom měli co jíst. Jaký je tedy Pán Bůh k nám?

Pán Bůh k nám je nejvyšš dobrotivý. Pán Bůh byl dobrotivý k prvním lidem a také k nám je nejvyšš dobrotivý.

e) *Oslovení a 4. prosba Otčenáše.* — Pán Bůh se o nás stará jako náš nejlepší otec. Proto mu říkáme, že je náš veliký nebeský Otec a proto se k němu modlíme:

Ótče náš, jenž jsi na nebesích — to jest: Náš veliký a dobrý Otče, který jsi v nebi a o nás se staráš!

A proto ho prosíme, aby se o nás staral a dával nám chleba a všecko, čeho potřebujeme k živobytí. Za to ho prosíme, když se modlíme: »Chléb náš vezdejší dejž nám dnes!« To znamená: Náš dobrý, nebeský Otče! Neďej nám trpěti hlad a bídu, ale dávej nám stále chléb a všecko, co potřebujeme, abychom mohli být živi.

Děti! Vzpomeňte si na to teď o přestávce, až budete jíst chléb, ovoce, nebo co máte s sebou k jídlu, a řekněte si: To mám od Pána Boha. — Ty to máš sice od maminky, ale maminka to má od kupce; a odkud to má kupec? (Chléb je z obilí a obilí je od Pána Boha.)

A také doma v poledne a před každým jídlem si na to vzpomeňte a říkejte si: To jídlo mám od Pána Boha.

Proto se můžeme modlit před jídlem (ve 2. a 3. tř.):

»Vím, ó Bože, z ruky Tvé
že mám všechny dary své;
že mi dáváš jídlo, pití,
vše potřebné k živobytí.
Za otcovskou lásku svou,
přijmi vroucí vděčnost mou.«

Možno opakovati verše z předešlé katechese:

Dobrýs, Pane Bože,
laskavý jsi k nám;
co Ti já ubože
za Tvou lásku dám?

3. *Povinnost vděčnosti k Bohu a modlitby.* — Co proto musíme za to dělat? Za to musíme mít Pána Boha rádi a musíme ho poslouchat; proto na něho máme stále myslet a k němu se rádi modlit.

Bylo by to krásné a správné, kdyby tě někdo měl moc rád a všechno by ti dával, a ty bys ho za to neměl rád? A ani bys mu za to neděkoval, ani by sis na něj nevzpomněl? A ještě bys ho za to urážel? Ó, to by bylo ošklivé! Když ti udělá někdo velikou radost, co mu máš za to udělat? Za to mu máš také udělat radost. Když ti rodiče dělají radost, musíš také jim za to udělat radost. A když vám Pán Bůh všechno dává a dělá vám tolik radosti, musíte mu za to také dělat radost. Nesmíte být jako pyšní andělé, kteří za to řekli, »my tě nebudeme poslouchat!«

A jak uděláte Pánu Bohu radost? Když si na něho budete stále vzpomínat: ráno, jak vstanete, si vzpomenete, že vám dal zdraví a nový den; při jídle si vzpomenete, že to jídlo máte od něho; když jdete do školy, zas si vzpomenete, že všechno co vidíte, on pro nás udělal; když jdete do kostela, zas si na něj vzpomenete; a večer, když jdete spát, zas si vzpomenete, že vám všechno dal a zas mu za všechno poděkujete: Ó Bože, jak jsi dobrý; já Ti za to děkuji a mám Tě za to rád; a chci Tě vždycky poslouchat. Chci dělat všechno, co Ty chceš. — Tak to dělali (a dělají) hodní andělé a tak to dělali Adam a Eva v ráji.

4. *Modli se a pracuj.*)* — Práce a modlitba prvních lidí v ráji, a jejich poslušnost. — Co pak dělali první lidé v ráji?

a) *Modlitba.* Podívejte se sem na obraz! (Nebo na obrázek Prvouky neb Cesty k Bohu.) Co pak dělá Adam a Eva? Klečí (stojí), dívají se vzhůru na Pána Boha a zdvihají ruce k Pánu Bohu. Co to dělají? Děkují Pánu Bohu za to, že je stvořil a že jim dal tak krásný ráj, chválí ho za to, říkají mu, jak ho mají

*) Tato stať o práci a modlitbě ranní a večerní může se ponechat do zvláštní katechese.

rádi. A také mu slibují, že ho budou rádi vždycky poslouchat. Zkrátka: modlí se. A tak to dělali každý den ráno, když se probudili, a večer, když uléhali a často ještě mezi dnem, když jedli nebo pracovali. Co tedy dělali Adam a Eva každý den ráno a večer? Adam a Eva se každý den modlili a Pánu Bohu za všechno děkovali, jej chválili a když něco chtěli, za všechno jej prosili.

b) *Práce.* — Co potom dělali Adam a Eva celý den? Někdo snad myslí, že nic nedělali, že celý den jen jedli, nebo seděli a hráli si a odpočívali, nebo že se bavili se zvířaty nebo se procházeli. Ale to by se bylo Pánu Bohu nelíbilo a také jim se to nelíbilo. Pán Bůh nechtěl, aby v ráji nic nedělali a jen se bavili, zaháleli a jedli; Pán Bůh je nestvořil k zahálce, ale k práci. Pán Bůh jim řekl, aby v ráji pracovali, aby tu krásnou zahradu vzdělávali a o ráj se starali; aby se starali o stromy, květiny, zvířata, zahrady, pole a louky, — aby tam orali, kopali, sili, okopávali stromy a sázeli stromky a květiny zalévali, oštrihávali víno a česali ovce, zalévali květiny a zeleninu a také o dobytek se starali. A oni to všechno dělali rádi. Všecka práce je těšila.

Co tedy dělali Adam a Eva v ráji? Adam a Eva v ráji se rádi každý den modlili a rádi pracovali. Modlitba i práce se jim líbila a těšila je, protože věděli, že se líbí Pánu Bohu. Práce jim byla v ráji také lehká a nikdy je neomrzela a neunavila.

A tak to máme dělat také my. My také se máme rádi modlit a rádi se učit a pracovat, abychom Pánu Bohu ukázali, že ho máme rádi. Neboť tak to Pán Bůh chce.

5. *Ranní modlitba.* — Kdy zvláště se máte modlit? Zvláště ráno a večer. Ráno, hned když vstáváte, máte se požehnat křížem a říci: »Ve jménu $\dagger$ Otce, $\dagger$ i Syna i $\dagger$ Ducha svatého. Amen.« »S Pánem Bohem vstávám.« A potom se pomodlíte ještě krátkou ranní modlitbičku, které vás nyní naučím. A k ní si přidáte Otčenáš (kdo umí) a Andělíčku.

Ta ranní modlitbička zní:

S lože vstávám,
chválu vzdávám
Otcí svému
nebeskému
za stráž noční.

(Nacvičí se.)

Těmi slovy poděkujte Pánu Bohu (nebeskému Otcí) za to, že vás v noci chránil («za stráž noční»).

Když všechny dostatečně umějí první část, nacvičí se druhá část: (Není-li už tolik času, docvičí se až počátkem příští hodiny.)

Bože věčný,
račiž mne
toho dne
opatrovati
a chrániti.

Těmi slovy prosíme Pána Boha, aby nás i ve dne opatroval a chránil.

Potom se opakují obě části najednou. Později (při katechesi 13.) se k ní může ještě připojit:

Bože, Otče můj,
na pomoc mi stůj,
abych činil v každé době
jen to, co se líbí Tobě.

(Jako v Katechesi 13.)

Komu by se zdála tato ranní modlitba pro začátečníky těžkou, ať ji zatím odloží a nacvičí až později. Místo ní může nacvičiti a kratince vysvětliti tuto (z Hronkovy Obrázkové prvouky str. 12); zatím aspoň první sloku a druhou příští hodinu.

Minula již noc a sen,
ukázal se nový den.
Tebe, Bože na nebi,
moje duše velebí.

Tys mi otce, matku dal,
živé mi je zachoval;
dej, ať radost činím jim,
ať se Tobě zalíbím.

Touto nebo předešlou modlitbou se již může hodina zakončit. Potom se ji bude katecheta modlití s dětmi nějaký čas vedle jiné krátké modlitby před vyučováním, až se všem stane známou.

Jiná ranní modlitba pro 2. tř. (od Vinařického):

Děkuji Tobě
v té ranní době.
Rodiče mi zachovej,
práci jejich požehnej!

Nebo:

Budiž Tobě chvála.
Pane Bože,
že jsme zase zdraví
vstali z lože.
Dej, prosíme, milý Pane,
ať se nám dnes nic nestane.

(Česká národní.)

Modlitba večerní se nacvičí později; viz do-
datek k této katechesi. Zatím se děti modlí Andělíčku a
Otčenáš.

6. *Přikázání v ráji. Poslušnost.* (Ve 2. tř.)* — Ale čím uděláme Pánu Bohu největší radost? Když budeme vždycky dělat co on chce — to jest: k d y ž h o b u d e m e p o s l o u c h a t. Pán Bůh je nejvyšší Pán. On všechno stvořil, jemu všechno patří, proto ho musí všechno poslouchat. A kdo má Pána Boha rád, ten ho rád poslouchá.

*) Tento bod zde může býti i ve 2. tř. vynechán a krátce uveden až v úvodu následující katechese. V tom případě se katechese zakončí nacvičením ranní modlitby a 4. prosbou Otčenáše, jak je naznačeno v bodu 5.

Také od andělů chtěl Pán Bůh, aby ho poslouchali. A také od prvních lidí chtěl Pán Bůh, aby mu ukázali, jak ho umějí poslouchat. Proto jim dal ještě zvláštní příkázání. Uprostřed ráje stál strom, který měl zvláště krásné ovoce; to ovoce každého lákalo. Ale tak krásné bylo jen na pohled. Doopravdy (uvnitř) bylo jedovaté. Proto jim Pán Bůh z toho stromu jísti zakázal, aby ukázali, jak ho mají rádi a jak ho umějí poslouchat. Pán Bůh jim řekl: »Ze všech stromů v ráji smíte jísti, jenom ze stromu, který stojí uprostřed ráje, jísti nesmíte. Kdybyste jedli z něho, umřete.« Co jim poručil Pán Bůh? Místo »poručil« říkáme, že Pán Bůh jim přikázal nebo dal přikázání. Jaké přikázání jim dal Pán Bůh? Jak jim to řekl? (Opakuj, N. Opakujte všechny! Nacvičí se.) A Adam a Eva Pána Boha poslouchali a z toho stromu nejedli.

Tak musíme také my Pána Boha vždycky rádi poslouchat. Tím mu nejlépe ukážeme, že ho máme rádi. Cím ukážete Pánu Bohu nejlépe, že ho máte rády?

Proto musíte dělat vždycky to, co Pán Bůh poručí, a nesmíte dělat, co Pán Bůh zakazuje. A poručí Pán Bůh něco špatného? Co Pán Bůh poručí, to je vždycky to nejlepší, proto ho máte poslouchat rády.

A víte, co Pán Bůh poručí a co zakazuje? Něco už víte a to ostatní se ještě dovíte. (Už víte, že Pán Bůh poručí, že se máme modlit, rodiče poslouchat a rádi se učit, že máme mít každého rádi, že máme mluvit pravdu a že nesmíme lhát, krást, jiným ubližovat a nadávat, že se nemáte zlobit, že nesmíte být pyšné, lakomé, závistivé, líné, mlsné, nestřídmé a nestydaté.)

A protože máte jistě Pána Boha rády, slibte mu to hned, že ho budete vždycky rády poslouchat. Vstaňte, sepněte ruce a říkejte mu za mnou:

Pane Bože! My Tě chceme rády poslouchat. Všecko, co nám poručíš, chceme činiti. A nechceme dělat nic, co zakazuješ! Amen!

DODATEK: Kdyby bylo dosti času, mohla by se zde připojit zvláštní katechese: O ranní a večerní

modlitbě. Protože však to není zpravidla možno, neboť do Dušiček má býti probrána ještě katechese o prvním hříchu, nacvičí se modlitba ranní a večerní později příležitostně. Nejprve se docvičí modlitba ranní a později, nejlépe hned po výkladu o smrti, o dušičkách a hřbitovu, nebo krátce před počátkem adventu se nacvičí na počátku nebo na konci některé hodiny ještě následující modlitba večerní a krátce vyloží:

Modlitba večerní:

Půjdu spáti
dej mi vstáti,
ó můj Bože,
z mého lože
v ranním čase
zdrávu zase.

A k tomu Otčenáš a Andělíčku.

Ke konci se může přidávat po obvyklých modlitbách (aspoň ve 2. tř.):

Ó Pane všemohoucí,
buď při nás svou pomocí!
Zlému nedávej nás v moc,
opatruj nás tuto noc.

Ježíži s Marií, Matičkou Tvou,
tělo vám poroučím i duši svou.
Ježíši, Maria, Josefe,
buďte se mnou!

Nebo jako na Moravě a ve Slezsku:

Pod Tvou stráž, ó svatá Panno,
poroučím se večer — ráno!

Také před jídlem a po jídle se zbožní křesťané a zbožné děti kratince pomodlí nebo se aspoň požehnají křížem. Některí lidé a některé děti sedají k jídlu jako zvířátka ke korytku a po jídle se jen olíz-

nou a odběhnou jako pejsek nebo kočička. Ale vy nejste nerozumná zvířátka a máte vědět, že všechno jídlo máme od Boží dobroty. Proto se zbožné dítě před jídlem modlí:

Cos mi, Bože, k jídlu dal,
prosím, bys též požehnal.

Nebo:

Otče nebeský, požehnej mne a tento pokrm,
aby mi sloužil ke zdraví.

Nebo:

Otče nebeský, požehnej nás i tyto dary,
které z Tvé štědrosti budeme požívati.

Ve 2. tř. ještě p ř i d á m e:

Přijď, Ježíši, sladký hosti,
a žehnej, čehos nám dal do sytosti!

V 1. tř.:

Ježíšku, přijď a buď naším hostem.

A po jídle:

»Děkujeme Tobě, Hospodine, za všechna
dobrodiní Tvá.
Sláva Otci.....«

Ranní a večerní modlitba jsou hlavní opory náboženského života. Kdo je zanedbává, ten se nikdy nenaučí obracet své srdce k Bohu a žít s Bohem a propadne úplnému zapomnění na Boha. Proto je nutno vychovávat děti k pravidelnému a zbožnému konání ranní a večerní modlitby. Nestačí jen tyto modlitby ve škole vyložit a nacvičit, ale bude nutno, občas jim ukázat (vysvětlit), jak a proč a zač se mají ráno a večer modlit a často s nimi hned ve škole zbožnou modlitbu ranní nebo večerní vykonati.

A pak je nutno často se laskavě a vlídně ptáti, zdali se všechny modlily a je k modlibě stále povzbuzovati. Při tom učit děti důvěrné upřímnosti, aby si nezvykaly lhaní, k němuž bývají z domu nakloněny.

Jiná modlitba večerní:

Přijmi, dobrý Bože,
díky srdce mého,
že jsi mne dnes chránil
ode všeho zlého.

Poroučím se nyní
zas Tvé božské moci;
prosím, bys ochránil
mne i této noci.

Zachovej i otce,
matinku mou drahou;
dej jim k odpočinku
noci dobu blahou:

Bychom ráno vstali,
chválili pak Tebe,
a hodnými mohli
stát se Tvého nebe!

(B. Hakl.)

10. Kostel — dům boží.

Nacvičí se: Jak vcházíme do kostela a jak tam P. Ježíše pozdravíme.

Pozn.: Protože církevní přikázání zavazují jen křesťany, kteří mají plné užívání rozumu, a děti šestileté proto nejsou ještě povinny návštěvou mše sv. a většina jich do kostela nechodí, může se v 1. tř. tato katechese odložit až na dobu povánoční za katechesi o 12letém Ježíšovi v chrámě. Nejnutnější poučení o tom, čím je chrám — dům Boží a o zbožném chování v něm, je ovšem nutno dáti již dětem v 1. tř.

Tuto katechesi by bylo radno konati v kostele alespoň při výkladu o vnitřku domu Božího a chování v něm. Jinak je radno použití vhodného liturgického obrazu kostela nebo nakresliti kostel několika tahy na tabuli a děti dovésti do kostela až při vhodné příležitosti brzy po této katechesi.

Možno začítí různým způsobem, na př.:

1. Každý z vás bydlíte v nějakém domě. Kde bydlíš ty? A v kterém domě ty? Také Pán Bůh má nějaký dům. Jeho domem je celé nebe. Ale také na zemi má Pán Bůh zvláštní dům. Kdo ví, jaký? To je kostel. Kostel je (veliký) dům, který patří Pánu Bohu; tam nebydlí lidé, t a m b y d l í P á n B ů h. Kostel je dům Pána Boha, proto mu říkáme d ů m B o ž í (nebo také c h r á m). Kdo z vás už byl v kostele?

Někde (v některé vesnici) je jen maličký kostel, takový kostel se jmenuje k a p l e, a docela maličká kaple se jmenuje k a p l i č k a. Kde pak je taková kaple? Také kaple a kapličky patří Pánu Bohu. —

Dnes vám povím něco o n a š e m k o s t e l e; abyste věděly, jak to v něm vypadá a jak se v něm máte chovat.

2. Nebo: V naší vesnici (v našem městě) je mnoho domů. V nich bydlí vaši rodiče a jiní lidé a děti. Každý dům má střechu, dveře a okna. Ale já znám jeden dům, který je mnohem větší (a vyšší) než všechny domy a vypadá trochu jinak než jiné domy! (Děti jmenují snad jiné velké domy, na př. školu.) Ne! Ještě větší! V tom domě nebydlí žádní lidé, tam bydlí někdo jiný! Který dům je to? Ano, to je k o s t e l, d ů m B o ž í. — Jestliže na to žádné dítě neprijde, ukáže katecheta doma připravený větší náčrtek místního kostela a zeptá se: Jak se jmenuje tenhle dům? Kdo pak bydlí v tomhle domě? Zde bydlí Pán Bůh. (Opakuj: Zde bydlí Pán Bůh!) V k o s t e l e b y d l í P á n B ů h! Kostel je jeho dům! Kostel je d ů m B o ž í. Čí dům je kostel? Proto se mu také ř í k á »dům Boží«.

Nyní se podíváme, jak ten dům Boží nebo kostel vypadá; jak vypadá zvenčí a jak vypadá uvnitř.

3. Nebo krátce: Kdo z vás už byl v kostele? Cos tam viděl? Cos tam dělal?

Dnes vám ukážu, jak vypadá kostel, co tam je a co se tam dělá.

I. V n ě j š e k:

1. *Veliký dům.* — Kostel je veliký dům. Je větší než váš dům, ve kterém bydlíte, je také větší než naše škola. Kostel je největší a nejkrásnější dům v celé vesnici (v městě; ve velkém městě je více kostelů). A tak je to dobře: dům Boží musí (má) být největší a nejkrásnější ze všech domů*). (Nyní děti ukazují na náčrtku a jmenují za pomoci katechety jednotlivé části kostela: věž, okna, dveře atd.)

2. *Věž.* — Zvláště vysoká je u kostela věž. (Nakresli!) Dole je silná, nahoře má špičku a docela nahoře na špičce je kříž. Špičkou věž ukazuje jako prstem k nebi. Kdyby ta věž uměla mluvit, tak by nám řekla: Lidé, podívejte se, kam vám ukazují! Já vám ukazuji stále do nebe, kde je Pán Bůh, já vám říkám: Myslete stále na Pána Boha a na nebe.

Někdy není věž nahoře tak špičatá, jako zde na obrázku, někdy je jako velká cibule. (Nakresli.) Kdo viděl už takovou věž? Kde?

3. *Zvony.* — Zde nahoře ve věži jsou zvony. (Ukážeme na náčrtku!) Ve škole na chodbě je také zvonek, ale to je malý zvonek. (Není-li ve škole, uveďte se jiný zvonek, dětem známý.) Ale zvony na věži jsou mnohem větší. (Katecheta načrtne veliký zvon na tabuli.) — Zvony na věži zvoní a volají lidem a dětem, aby šli do kostela! Jeden zvon zvoní každý den ráno, v poledne a večer. Proč pak? To zvoní proto, že se máme každé ráno a večer a v poledne (před jídlem) modlit. Někdy zvoní všechny zvony najednou. Kdy pak? Večer před nedělí nebo před velkým svátkem, abychom si vzpomněli, že zítra je neděle nebo svátek. A pak zvoní v neděli a na velký svátek, aby-

*) Někde, kde jsou domy ještě větší než kostel, toto srovnání ovšem odpadne. Neboť v 1. tř. musí katecheta mít stále na mysli místní kostel, který děti znají, protože malé děti jiné kostely ještě neznají.

chom šli do kostela na mši sv. A také zvoní, když je pohřeb, abychom se modlili za toho, kdo zemřel.

4. *Okna a dveře.* — Kostel má také okna, ale ta jsou mnohem větší než okna u jiných domů; a na nich bývají krásné obrazy svatých. (Ukázat na náčrtku nebo přikreslit.) A také dveře u kostela jsou větší než (u školy) u jiných domů.

II. Vnitřek:

1. *Kdo z vás už byl v kostele? Co tam viděl?* — Ale nejkrásnější je to v kostele uvnitř. Proč? Protože tam přebývá Pán Ježíš. — Kdo z vás už byl uvnitř v kostele? (Děti se hlásí a katecheta tím znovu nabývá vhledu do náboženského života rodin. Katecheta pochválí děti, které už chodí do kostela.) Hodné děti chodí rády do kostela. Proč? Protože tam bydlí Pán Ježíš a hodné děti jsou rády u něho. (Potom se katecheta zeptá některého čiperného dítěte:) Ty jsi tedy už byl (vícekrát) v kostele; co pak jsi tam viděl? (Děti ať nejprve samy jmenují všechno, co tam viděly. Katecheta to pouze doplňuje a opravuje.) Nyní vám to řeknu sám ještě lépe.

2. *Oltář, svatostánek, sv. Hostie, věčné světlo.* — Už víte, kdo přebývá v kostele. — N., řekni nám to. — Ano, v kostele přebývá Pán Ježíš. A nyní vám povím, kde tam přebývá.

V kostele docela vpředu je veliký stůl; ten se jmenuje oltář. (To slovo se dá opakovat a nacvičí.) Před ním je několik schodů. (Načrtne se na tabuli.) Na tom oltáři je uprostřed malý (pozlacený) domeček, ten má zlatá dvířka. Ten domeček se jmenuje svatostánek. (Opakuj!) V něm bydlí Pán Ježíš. Někdo se diví, jak se tam vejde. Ale tam Pán Ježíš vypadá jinak (než vypadal, když chodil po zemi), tam se Pán Ježíš udělal docela maličkým, tam na sebe vzal podobu malého, kulatého, bílého chlebička. My mu říkáme sv. Hostie. (Tam je zlatý kalich, zakrytý bílým hedvábným a zlatým pláštíčkem a v něm jsou sv. Hostie. A v každé sv. Hostii je Pán Ježíš.)

Proto před tím domečkem, kde je Pán Ježíš, máme vždycky uctivě kleknout.

V tom domečku — svatostánku — je Pán Ježíš pořád, tam bydlí ve dne v noci. Proto před tím domečkem hoří stále ve dne v noci malé světélko. Říkáme mu věčné světlo. Nad Betlemem, kde se narodil Ježíšek, svítila zvláštní hvězda, která říkala sv. třem králům: Zde bydlí Ježíšek. Také světlo před oltářem v kostele nám říká: Tady bydlí Ježíšek — zde je Pán Ježíš. To světlo tam hoří ve dne v noci stále, dokud je tam Pán Ježíš; proto mu říkáme věčné světlo.

Co hoří před domečkem, kde bydlí Pán Ježíš? Jak se jmenuje to světlo? Co nám říká to světlo? To nám říká: Zde bydlí Pán Ježíš. Proč tam hoří? Aby každý věděl, kde je Pán Ježíš.

Proto, když přijdete do kostela, máte se nejdříve dívat, kde hoří to malé světélko. A za tím světélkem půjdete a najdete hned Pána Ježíše a tam před ním kleknete. (Je-li po ruce známý liturgický obraz Schumacherův, ukáže se, nebo se použije k názornému vysvětlení náčrtku na tabuli.)

3. *Ostatní věci v kostele.* — A pak je ještě něco v kostele.

a) *Mřížka.* — Před oltářem je mřížka, pokrytá bílým plátnem. K ní si někdy klekají lidé a větší děti a kněz jim dává na jazyk něco bílého — to je sv. Hostie a v ní se skrývá Pán Ježíš. Tak přijde Pán Ježíš do jejich duše. Asi za rok k vám už také přijde Pán Ježíš ve sv. Hostii.

b) *Vedlejší (postranní) oltáře.* — Potom jsou v kostele ještě jiné (menší) oltáře. Na těch oltářích už není Pán Ježíš, proto před nimi neklekáme; neklaníme. Těm oltářům říkáme vedlejší nebo postranní oltáře; prvnímu oltáři, na kterém je Pán Ježíš, říkáme hlavní oltář.

c) *Sakristie**) — Blízko oltáře jsou dveře a u nich je zvonek. Tím zazvoní chlapec ministrant, když začíná mše sv. Za těmi dveřmi je malá světnička (komůrka), která se

*) Může se vynechat.

jmenuje sakristie. Tam jsou šaty — roucha pro kněze a ministranty a jiné věci. Tam se kněz strojí, když chce sloužit mši svatou.

d) *Kazatelna*. — Blízko oltáře je vysoko u stěny (u sloupu) kazatelna. Na ni se jde po schodech. V neděli a ve svátek na ni vystoupí kněz a tam káže lidem o Pánu Bohu.

e) *Křtitelnice*. — Na druhé straně proti kazatelně (uvede se místo, kde stojí v místním kostele) je ještě něco. (Ukázat na obraz nebo nakreslit.) To je vytesaný kámen (někde je ze dřeva nebo z kovu — z cínu) a v něm je nádoba. Je přikryta věžičkou a na ní je křížek. Tam je voda, kterou se křtí. Říkáme jí křestní voda. Tam jste byly (některé z vás pokřtěny. Ta nádoba se jmenuje křtitelnice.

f) *Zpovědnice*. — U stěny stojí ještě zvláštní dřevěná skříň (jedna nebo více). V ní je sedadlo (stolice); tam si někdy sedne kněz a potom k němu přicházejí lidé nebo děti, kleknou si tam se strany a žalují mu na sebe hříchy, a kněz jim je odpouští na místo Pána Boha. Tomu říkáme, že se zpovídají. Proto se ta skříň a stolice jmenuje zpovědnice.

g) *Varhany*. — A vzadu nahoře — na kůru — jsou varhany. Na ty hraje pan učitel (pan ředitel kůru) a lidé při tom zpívají.

Je-li v místě kostel dosti blízko, bude nyní radno vykonati s dětmi buď hned nebo jiný den návštěvu kostela. Je-li větší počet dětí, takže by se těžko dokonale zvládly, rozdělí se na dvě skupiny.

III. N á v š t ě v a k o s t e l a .

1. *Příprava na návštěvu kostela*. — Nyní (Posledně) jsem vám řekl, jak vypadá kostel a co je v něm. Dnes po škole (zítra odpoledne) vás dovedu do kostela a tam vám všechno ještě lépe ukážu. Ukážu vám nejprve, kde tam bydlí Pán Ježíš a při tom se mu hned zbožně pokloníme, a potom vám ukážu všechno ostatní.

V kostele bydlí Pán Ježíš, proto se tam musíme chovat mnohem lépe a tišeji než ve škole. Tam se nesmí mluvit, ani šeptem, to by bylo neuctivé. (Ani před kostelem nesmíte hlučet a honit se.) Hned jak přijdeme ke dveřím kostela, musíte přestat mluvit a vzpomenout si: »Tady v kostele bydlí Pán Bůh. Teď musím být hezky zticha.« A chlapi smeknou (čepici nebo klobouk).

Potom tiše otevřeme dveře a docela tiše a uctivě tam vstoupíme. Když vcházíme do domu, kde vy bydlíte (nebo do školy), tu někdy běžíte a skáчете a přitom povídáte nebo se smějete. Když jdete do cizího domu, tu se již chováte tišeji a uctivěji. A když vcházíte do domu Božího, tu se musíte chovat nejtišeji a nejuctivěji, tu se nesmíte vůbec opovážit mluvit nebo smát. To by bylo drzé a neuctivé. (Katecheta ukáže hned ve třídě, jak se vchází do kostela a dá ukázati několika dětem.)

Hned u dveří, když tam vejdete, uvidíte u zdi malou nádobu se svěcenou vodou. Říkáme jí k r o p e n k a. Do té si namočíte prst a požehnáte se svěcenou vodou na čele. To děláme proto, že si chceme tou vodou umýt svou duši od hříchů, abychom se Pánu Bohu líbili.

Potom půjdete uctivě, pomalu a tiše až do předu ke mřížkám, kde v neděli stojí děti, a tam před oltářem, kde hoří věčné světlo, uctivě klekneme, Pána Ježíše pozdravíme a pokloníme se mu, protože tam Pán Ježíš bydlí.

Když přijdete do cizího domu nebo k někomu do pokoje (na př. k panu řídícímu), tu se ukloníte a slušně pozdravíte. Také Pána Ježíše v kostele musíte vždycky, když tam přijdete, uctivě pozdravit a jemu se poklonit. Ale Pána Ježíše pozdravujeme jinak než lidi. Před ním poklekneme na pravé koleno, pravou ruku dáme na prsa a pozdravíme: »Pochválen buď Ježíš Kristus!« Nebo: »P a n e J e ž í š i, j á T ě m á m r á d a j á s e T i k l a n í m.« Ve 2. tř.: P o c h v á l e n a a p o z d r a v e n a b u d i ž n e j s v. S v á t o s t o l t á ř n í! Nebo: V e l e b e n a b u d i ž b é z u s t á n í — n e j s v ě t ě j š í S v á t o s t o l t á ř n í! Nebo: K l a n í m s e t i v ú c t ě, s k r y t ý B o ž e n á š, j e n ť t u v e S v á t o s t i s n á m i p ř e b ý v á š. A hned zase vstaneme a potom uctivě stojíme.

(Katecheta hned ukáže dětem, jak budou v kostele klekat a nacvičí to s nimi. Nebylo by vhodné, cvičiti to teprve v kostele. Na děti, z nichž některé přijdou do kostela po prvé, má se nechat co nejvíce působiti tajuplná svatost domu Božího. Tam proto není na místě nic, co by tento dojem stíralo.)

2. *Návštěva u Pána Ježíše v kostele.* — Katecheta přivede děti v řadách po dvou ke kostelu. Děti se těší na tuto návštěvu. Před kostelem se zastavíme a ukazujeme dětem kostel zvenčí: věž a na ní kříž, zvony (hodiny), okna. A porovnáme vnější podobu kostela s jinými domy.

Potom ještě jednou krátce připomeneme dětem posvátnost domu Božího a přísný příkaz uctivého a zbožného chování.

Nyní navštívíme Pána Boha v kostele. (Katecheta v čele dětí vchází s dětmi zvolna, uctivě a tiše — bez hlasitého komanda — do domu Božího; všechny se zastavují okamžik u kropenky, žehnají se na čelo a hned jdou dále*) za katechetou až před mřížky, kde všechny společně s katechetou pokleknou. Katecheta ukáže na věčné světlo a svatostánek a řekne: Děti! To světlo nám ukazuje, že tady bydlí Pán Ježíš. My ho nevidíme, ale on nás vidí a slyší. Zde před ním všechny klekněte! — Katecheta ve všem předchází zbožným příkladem. Nejprve nechá děti okamžik mlčky klečet, aby svatost domu Božího na ně sama zapůsobila. Potom se modlí za děti hlasitě a s upřímnou zbožností asi takto: »Milý Pane Ježíši! Tihle malí hoši a děvčátka Tě přišli navštívit a pozdravit. Oni Tě nevidí, ale Ty je vidíš. Ty se díváš do jejich srdéček a víš, že Tě mají rádi. Dej jim své požehnání.« Po chvílce mlčení řekne katecheta dětem: Nyní se Pán Ježíš dívá každému z vás do duše, aby viděl, jak ho máte rádi! Řekněte mu pěkně se mnou: »Pane Ježíši, my Tě máme rádi! My Tě budeme rádi poslouchat a rádi se modlit. Dej nám požehnání! Ve jménu Otce † i Syna... Pochválen buď Ježíš Kristus!«

*) U kropenky se nekleká.

(Nyní možno kostel zase tiše opustit, neboť to hlavní — oltář a svatostánek děti viděly. — Jestliže děti jsou zvláště tiché a pozorné, tedy zůstanou stát před mřížkou a katecheta jim vysvětluje hlasem poněkud tlumeným, aby to odpovídalo posvátnosti místa:)

3. *Co je uvnitř v kostele.* — Hledte, zde ten veliký, dlouhý stůl, pokrytý bílým plátnem, je oltář. Uprostřed na něm vidíte malý domeček s pozlacenými dvířky, to je svatostánek. V něm přebývá Pán Ježíš. Proto zde hoří ve dne v noci věčné světlo, To nám říká: Tady je Pán Ježíš.

S Pánem Ježíšem jsou tu také andělé, kteří se radují, že mohou být u něho a kteří se mu klaní. Zde vidíte dva zlaté anděly, jak se mu klaní. Ale ti nejsou živí, ti tu jsou udělaní ze dřeva, proto, abychom věděli, že tu jsou s Pánem Ježíšem opravdoví andělé. Ale ty nevidíme, protože jsou jen duchové.

Na oltáři vidíte ještě svícný a na nich bílé svíce a květiny.

A kolem jsou sochy a obrazy svatých, aby to zde bylo jako v nebi.

(Ostatní zařízení kostela už není třeba prohlížet. Kdyby snad se to zdálo vhodným, tedy se ukáže a vysvětlí už jen velmi krátce asi takto:)

Nyní pěkně poklekněte před Pánem Ježíšem (katecheta dělá všecko s dětmi) a pojdte docela tiše za mnou: Zde u mřížky klekají lidé, když jdou k sv. přijímání. Tu dostávají Pána Ježíše, který pak přijde do jejich duše. Zde přijde brzy také k vám.

Tam nahoře je kazatelna. Zde je křtitelnice. V ní je křestní voda. Tady se křtí malé děti a někdy také velké, když ještě nejsou pokřtěny. Tou křestní vodou umývá Duch sv. dětem a lidem jejich dušičku a smývá s ní dědičný hřích.

A tam u zdi je zpovědnice. Do té si sedá kněz, když zpovídá. Lidé si kleknou se strany a žalují na sebe, co zlého udělali; a kněz jim to místo Pána Boha odpustí, aby měli zas duši čistou. Také vy se tu budete brzy zpovídati.

A vzadu vidíte varhany. Na ty se hraje, aby lidé mohli Pánu Bohu lépe zpívat.

Děti! Podívejte se ještě jednou na oltář. Nezapomeňte nikdy, že tu bydlí Pán Ježíš, který nás má nejraději. Choďte sem k němu rády a chovejte se tu vždycky nábožně a tiše!

A nyní ještě jednou klekněte a pozdravte se mnou Pána Ježíše: »Páne Ježíši! My se s Tebou loučíme! Buď s námi a pomáhej nám! Ve jménu Otce†...«

Děti opustí tiše kostel v řadách tak, jak přišly.

4. *Výtěžek ze zbožné návštěvy kostela.* — Ve škole první hodinu po návštěvě kostela: Co všechno jste v kostele viděly? ... (Oltář, svatostánek, mřížku, křtitelnici ...) Co jste udělaly hned, jak jste do kostela vešly?

Až zase půjdete později do kostela, chovejte se vždycky tak, jak jste se tomu posledně naučily. A poproste vždycky Pána Ježíše o to, co byste od něho chtěly. Zač pak jej budeš ty (nemocné dítě) prositi? Kdo ví ještě něco, zač můžeme Pána Ježíše prositi? Ale nesmíte jej prositi o něco špatného, co se mu nelíbí nebo něco, co u Pána Ježíše za nic nestojí, — o všelijaké hlouposti. Musíte vždycky prosit o něco velmi důležitého, dobrého a krásného.

Co uděláte u dveří, než tam vstoupíte? Jak tam musíte vejíti? A co uděláte hned u dveří, když tam vstoupíte? Kam půjdete potom? (Na své místo ke mřížce nebo do předních laviček.) A kam se budete nejdříve dívat, když tam půjdete? Na věčné světlo a na svatostánek, kde je Pán Ježíš. A co uděláte, když přijdete na své místo? (Zůstanete stát? Nebo si hned sednete do lavičky? Ne; ale nejdříve se Pánu Ježíši pokloníte.) Jak se mu pokloníte? Ukaž mi to, N., ... A co zas uděláte, než odejdete?

NAUČENÍ:

Děti! Choďte rády do kostela k Pánu Bohu, zvláště v neděli! Poproste v neděli tatínka a ma-

minku, aby vás vzali s sebou nebo aby vás pustili a aby vás nenechali zaspát. A vždycky se tam chovejte tiše a zbožně.

Také před kostelem a kolem kostela se nehoníte a nehlučte, to by bylo neuctivé. A zvláště tam ničím neházejte, ani kamením, ani míčem, na dům Pána Boha. (Na jiný dům také nesmíte házet. A dům Boží je dům svatý!)

A když jdete vedle kostela, vždycky si vzpomeňte: Tam (tady) bydlí Pán Ježíš; a pěkně ho pozdravte: »Pochválen buď Ježíš Kristus!« A chlapci při tom smeknou, dívky se jen ukloní.

Děti! Až zas půjdete (některé z vás) do kostela, řekněte mi to; a pak mi povíte, co jste se tam modlily.

Pozn.: Návštěvy kostela možno potom někdy opakovati, ale pokaždé jen s malým hloučkem dětí, neboť při tom se lépe zachová posvátná úcta a málo dětem se může všechno lépe vysvětliti. To ovšem vyžaduje času a námahy, ale tak se nejlépe vychovají děti k zbožnému chování v kostele.

10a). Návod ke zbožné účasti na mši sv. pro 1. třídu.

A

Mši sv. máme obcovati *digne, attente et devote*, t. j. 1. důstojně čili uctivě, 2. pozorně a 3. zbožně!

K tomu trojímu třeba vésti už nejmenší děti.

1. Uctivě a důstojně. (Výchova k uctivému chování v kostele.)

a) Hned od 1. třídy mají býti děti vedeny do kostela a navykati uctivému a důstojnému chování v kostele. Kde je to možno, zavedeme děti do kostela někdy po škole nebo jindy nebo místo náboženské hodiny. Tam jim ukážeme, jak do kostela uctivě vchází (děti rády běží nebo letí), jak se kropíme svčcenou vodou, kde je jejich místo, jak a kdy klekáme, jak a kdy stojíme, jak spínáme ruce, kam se v kostele díváme.

Velmi důležité je, aby děti měly při mši sv. své určené místo, odkud by dobře viděly na oltář. Většinou se musíme spokojit místem k stání, u mřížek, ale kde je to možno, měly by být aspoň pro nejmenší děti zvláštní lavičky blízko oltáře, třebaš v presbytáři, když je prostorný, protože jim delší stání a klečení je obtížné a svádí je k tomu, aby si sedaly na paty, což se nemá trpěti.

Malé děti potřebují ovšem při mši sv. dozoru učitele náboženství nebo druhého kněze, nebo jiné vhodné osoby, protože jsou živé a neklidné. Kdykoli se zapomenou, je nutno přísným a vážným pohledem je vyzvat k uctivosti. Tento dozírající má také dětem ukázati, kdy mají kleknouti, co mají dělat rukama a pod., ovšem tak, aby to jiní ani nepozorovali a nebyli tím rušeni. Nežli dozor špatný a nepříkladný, to raději žádný.

Ve škole pak musí katecheta ukázati, že ví, jak se všichni chovali, a dáti najevo radost, když byly uctivé a zbožné, a bolest nad každým větším poklesem. Trest za nedůstojné a výtržné chování je nejlepší ten, že se takový hříšník pohne k tomu, aby po škole šel do kostela Pána Boha odprosit. Ještě lépe je, když tam jde katecheta s ním a tuto smírnou modlitbičku mu sám předřikává.

b) Vyučování o návštěvě kostela a chování při bohoslužbě se má ovšem dít takovým tónem, aby dítě už z chování, pohledu a tónu řeči cítilo posvátnou úctu. To nemá být jen obyčejný školský tón, tím méně tón „špásovitý“ nebo „legrační“, který vůbec není při výkladu o svatých věcech na místě. Dříve než děti ve vyučování o mši sv. poznají, jaké úžasné a hrůzyplné tajemství (*tremendum mysterium*) se na oltáři před jejich očima odehrává, mají se svatou bázní cítiti, jak „svaté je toto místo!“

Proto někteří doporučují, aby katecheta, který dává nejmenším dětem praktický návod o chování v kostele, rozsvítil k tomu na oltáři svíce a oblékl se do rochet, aby sám sebe i děti naladil na pravý tón uctivé zbožnosti. Neboť dovede-li v srdci dětí prakticky rozezvučeti tuto strunu posvátné úcty, pak toto uctivé a zbožné chování přejde dětem brzy v trvalý zbožný zvyk a katecheta má ušetřeno mnoho napomínání a poučování.

Co bylo dosud řečeno, týkalo se hlavně prvního bodu: důstojně a uctivě — jak vésti děti k uctivému a důstojnému chování v kostele; neboť to je věc první a nejdůležitější, aby si zvykaly ke všemu svatému přistupovati s posvátnou úctou.

2. Pozorně. (Buzení zájmu a pozornosti.) Ale pak mají být vedeny také k pozornosti, aby si zvykaly všechno při bohoslužbě a v kostele sledovat s pozorností, neboť bez pozornosti zmizela by úcta (*digne*) a nebyla by možná zbožnost (*devote*). Uctivé a důstojné chování má vésti k pozornosti a z obojího pak vznikne zbožnost.

Základem pozornosti pak je zájem. Proto je nutno buditi v dětech živý zájem o všechno, co v kostele vidí. Malé děti

mají nejdříve zájem o to, co nejvíce působí na jejich smysly, hlavně zrak, tedy o oltář a osoby u oltáře. Ale nesmíme myslet, že tento zájem přijde sám a že jim trvale zůstane. Z počátku ovšem, dokud je jim všechno nové, je to zajímavá. Ale jakmile pomine kouzlo novosti, mizí zájem a pozornost a dostavuje se dlouhá chvíle, hravost a tékavost. Proto musí katecheta budit v dětech stále nový zájem, upozorňovat je stále na nové věci, jež se dějí na oltáři, aby se z nich nestali lidé, kteří se dívají a nevidí.

Katecheta dává proto začátečníkům různé úlohy ke vzbuzení pozornosti, na př.: Až půjdete zase do kostela, počítejte, kolik schodů vede k oltáři, a potom mi to řeknete. Když mu to pak oznamují, vysvětlí jim, proč vedou k oltáři schody a proč je vyvýšený. Jindy dá dětem pozorovati, kolik svící je na oltáři a kolik jich hoří. A když se na to příště táže, vysvětlí, co znamenají svíce. Jindy zas, jakou barvu mělo mešní roucho atd. Tak může probrati všechny věci na oltáři a u oltáře. Nebo si dá od dětí vypravovati, co dělal kněz u oltáře. Tu budou odpovědi zvláště živé, doklad zájmu. Jedno dítě vidělo to, jiné ono. A tu je zase příležitost, leccos jim vysvětliti, na něco nového upozorniti a zájem jejich zvýšiti. Doporučuje se také využití pudu po napodobení, zvláště u chlapců, a dáti jim některé věci napodobiti, na př.: ukaž mi, jak kněz zdvihal u oltáře ruce, když se modlil; — ukaž, jak se otočil a dával lidem požehnání atd. To jsou sice maličkosti, ale tím si děti zvykají pozorovati a nebýti duchovně slepí.

K probuzení a udržení zájmu slouží také kreslení. Oltář s křížem a svícny a na něm svatostánek a kalich kreslí malé děti velmi rády.

3. Zbožně. — Pozorné hledění na oltář není ovšem samo sobě účelem, nýbrž k tomu, aby se z něho stalo hledění zbožné, aby z attentio se stala devotio, aby pozornost probudila zbožnost. Proto je nutno v dětech probouzeti víru ve skutečnou přítomnost Pána Ježíše na oltáři, a to už je začátek k pochopení mše sv. U nejmenších dětí se může nejvhodněji začítí dětským poučením, že na oltáři je přítomen Ježíšek...

B

Kaménky ke katechesi o mši sv.

Zde uvádím náčrtek takové katechese pro nejmenší děti podle Minnichthalera.

1. PRVNÍ POUČENÍ. — S poučením o mši sv. začneme v 1. třídě nejvhodněji kolem vánoc, kdy děti jsou zvláště přístupné k pochopení radostné zvěsti o Jezulátku a kdy je nejvhodnější chvíle vésti je před oltář a ukázati jim toto Jezulátko, skryté ve svatostánku. (Proto je připojen ještě nový návod při vánoční katechesi č. 21.)

Děti! Vidíte ten krásný domeček uprostřed oltáře? Má zlatá dvířka. Někdy ho velebný pán (pan farář) otevře, podívá se dovnitř, a uctivě klekne. Proč pak? Protože tam někdo je. (Tam je něco velmi svatého.) Tam někdo bydlí. Víte, kdo tam je...? Tam je Ježíšek. Proto před ním kněz tak uctivě kleká. To se asi divíte!

Někdo by asi rád toho Ježíška viděl. Nyní ho vidět nemůžete. Ale až přijdete v neděli do kostela na mši sv. nebo na požehnání, dávejte pozor. Až pan farář po mši sv. ten domeček otevře, vyndá z něho něco zlatého. Tomu říkáme monstrance. V ní je uprostřed bílé kolečko, to je sv. Hostie. A v ní — v tom bílém kolečku — je Ježíšek. Ale Ježíšek se tam udělal docela maličkým, ještě menším než byl v jesličkách. V jesličkách byl Ježíšek také maličký — a přece to byl veliký Bůh a náš Pán a Král celého světa. Byl zavinutý a ukrytý do bílých plenek a bylo mu vidět jen hlavičku a ručičky. Ale zde v monstranci — v tom bílém kolečku — ve sv. Hostii je Ježíšek celý ukrytý do bílé sv. Hostie, zde mu není vidět ani hlavičku.

Někdy vezme pan farář tu zlatou monstranci do rukou, obrátí se k lidem a dělá jí nad nimi kříž. Při tom Ježíšek, ukrytý v tom bílém kolečku, zdvihne ručku a dává nám lidem požehnání. Zbožní lidé a zbožné děti se proto z toho radují, kleknou zbožně před skrytým Ježíškem, bijí se v prsa a říkají: »Ježíši, Tobě žiji; Ježíši, Tobě umírám; Ježíši, Tvůj jsem živý i mrtvý.« (Nacvičit.)

Tímto způsobem vzbudíme v dětech víru v přítomnost Pána Ježíše ve Svátosti oltářní a lásku k němu. Z řečeného je také patrné, že je vhodnější vyjít od svatého požehnání než od pozdvihování, protože to je dětem jasnější a smyslům přístupnější.

2. *Poučení se rozšiřuje a prohlubuje.* — To pro první poučení stačí. V následujících hodinách se pak toto poučení rozšiřuje. Docela přirozená je pak otázka dětí: Jak přišel Ježíšek na oltář? To dává příležitost k výkladu o pozdvihování při mši sv. Tu se řekne, že Ježíšek přichází na oltář při pozdvihování

ve mši sv. (O proměně chleba a vína se při tom zatím ještě mluvit nemusí.)

Pak následuje další otázka: Proč se udělal Ježíšek na oltáři tak maličký? Abychom ho mohli jísti. Tu je zase příležitost mluvit o sv. přijímání.

Když se pak vypravuje o obětování malého Ježíška v chrámě, je zase možno se zmíniti, jak se Ježíšek za nás znova obětuje při pozdvihování ve mši sv.

O tajemství proměny chleba a vína v tělo a krev Páně se může v 1. tř. mluvit až při zázraku v Káni a pak hlavně, když je řeč o poslední večeři. Pak se teprve tyto částečné vědomosti shrnou v první celkový výklad o mši sv. — ovšem stále ještě co možná jednoduchý.

Poučování o mši sv. v 1. tř. se tedy neděje systematicky a logicky, nýbrž příležitostně a psychologicky — po částech. Tu se snáší stavivo, stavební kameny — pro pozdější systematické poučení. První věcí je víra v přítomnost Pána Ježíše v Nejsv. Svátosti a láska k němu, pak teprv možno po částech budovati v dětech pochopení sv. Oběti; a po výkladu o poslední večeři se toto pochopení ucelí.

11. První lidé neposlechli Pána Boha.

Hřích a pokušení.

Nacvičí se a vyloží šestá prosba Otčenáše a modlitba v pokušení.

Pozn.: Vypravování o prvním hříchu a trestu za hřích tvoří jeden celek — má proto být podáno i nejmenším dětem v jedné hodině a nerozdělováno do 2 katechesí. Tím by chy-

běl prvnímu ději závěr a druhá část sama o sobě by nebyla tak působivá. Kdyby na to nestačila hodina, může se opakování a naučení ponechat na příští hodinu.

V dosavadních katechesích šlo zvláště o poznání dobroty Boží, aby se v dětech probouzela láska k Bohu; nyní je na čase, aby se v nich pěstoval také druhý základ zbožnosti — bázeň Boží. K této svaté bázni má děti přivést vědomí o Boží vše-vědoucečnosti a spravedlnosti; proto se tyto dvě vlastnosti Boží zde budou zdůrazňovati.

Tato katechese má dětem živě předvésti tři věci: Předně vysvětlení, jak přišel hřích na svět (úkol historický); ukázati, co je hřích a jaké má následky (účel dogmatický); a konečně vzbuditi v nich odpor a nenávisť ke hříchu vůbec a speciálně k neposlušnosti a lži (účel morální). Při tom se děti mají na této dějinné události také poučiti o pokušení ke hříchu, které už i jim hrozí, aby viděly, jak nesprávně si počínala Eva a jak si máme správně v pokušení počínati. V závěru nebo při opakování možno krátce vyložit šestou prosbu Otčenáše.

Je-li po ruce obraz: Vyhánění z ráje, ukáže se po výkladu a kratince vysvětlí.

PŘÍPRAVA:

1. Nebylo-li dosud řečeno, jaké přikázání dal Bůh prvním lidem v ráji, tedy se tím musí nyní začít: Děti! Jak pak ukážete rodičům, že je máte rády? Ano, když je posloucháte. Rodiče se o vás starají a za svou lásku od vás chtějí, abyste je poslouchaly.

Pán Bůh miloval Adama a Evu jako své děti, staral se o ně a všechno jim dal. Za to od nich chtěl (jako rodiče od vás), aby ho poslouchali a ukázali, jak umějí poslouchati. Proto jim poručil něco zvláštního. (= Proto jim dal zvláštní přikázání.) Řekl jim: »Se všech stromů v ráji smíte jísti, jenom se stromu, který stojí uprostřed ráje, jísti nesmíte; kdybyste jedli z něho, umřete.*) (Tato věta se nacvičí.)

Bylo to těžké přikázání? Nebylo, protože měli v ráji jiných stromů dost... A Pán Bůh jim to poručil velmi přísně a řekl jim, jaký trest je stihne, když neposlechnou.

*) V první třídě není třeba říkat, že to poručil nejprve Adamovi a že Evě to řekl Adam.

A dnes vám budu vypravovati něco smutného: Jak Adam a Eva jednou Pána Boha neposlechli a co se jim za to stalo.

[2. Je-li toto přikázání dětem již známo, tedy na ně navážeme]

Minule jste se učily, jak dobrotivý byl Pán Bůh k prvním lidem v ráji. Za tu velikou dobrotu a lásku od nich chtěl, aby ho také měli rádi a aby ho poslouchali. Proto jim dal zvláštní přikázání, aby mu ukázali, jak ho umějí poslouchat. Jaké přikázání? ...

A dnes vám povím, zdali Adam a Eva Pána Boha opravdu poslouchali.

VY P R A V O V Á N Í:

I. Hřích. — Adam a Eva nejprve Pána Boha poslouchali a stromu zakázanému (zapovězenému) se vyhýbali. A tak to bylo dobře. >

Ale někdo viděl nerad, že Pána Boha poslouchají. Kdo pak asi? Vzpomeňte si, co jsme se učili o zlých andělech. Jak se jmenuje nejhorší z nich? Dábel nemá rád Pána Boha a proto měl zlost, že lidé Pána Boha poslouchají a že nejsou jako on. I řekl si: »Zkusím to, zdali je svedu. Přivedu je do pokušení.«

A nyní vám řeknu, jak to udělal. (Aby ho nepoznali, vzal na sebe podobu velikého krásného hada a skryl se na prostředním stromě; a čekal, až tam Adam nebo Eva přijdou.)

< Jednou odpoledne*) se Eva procházela v ráji a přišla až doprostřed ráje, kde stál zakázaný strom. Podívala se zvědavě na strom a spatřila na něm (něco zvláštního; — spatřila na něm) velikého hada. (Jak vypadá had, snad už víte. Vypadá jako velikánský červ nebo velikánská žížala. Nemá nohy, ale umí se rychle plazit, tak rychle, že byste mu nestačily, — otočí se také kolem stromu a vyleze na strom tak rychle jako kočka nebo veverka. Na těle má lesklé šupiny a mívá někdy krásnou modrou nebo zele-

*) I. Mojž. 3, 8.

nou barvu. Takového hada spatřila Eva na stromě.) Eva byla zvědavá a šla ještě blíže ke stromu, aby se na něj podívala (protože ji vábil krásnými barvami a svými divnými, mámivými očima.) Něco jí říkalo: »Jdi pryč! Nebuď zvědavá! Nechoď tam!« (To jí říkal anděl strážný.)

Ale zvědavá Eva na to nedbala a šla ještě blíže ke stromu. Tu najednou na ni začal had mluvit. Může had mluvit? — To však nebyl obyčejný had. V tom hadu se skrýval ďábel — zlý anděl — zlý duch. Tu byla Eva ještě zvědavější. A had se jí tázal: »Proč pak nejíte ze všech stromů v ráji?« Eva mu řekla: »Smíme jísti ze všech stromů v ráji, jen ze stromu, který stojí uprostřed, jísti nesmíme, abychom nezemřeli.« Tu jí řekl had: »Nevěřte! Nezemřete, — ale otevřou se vám oči a budete vědět všechno a budete jako Bůh!«

Ó, to byla drzá lež! Může některý člověk býti jako Pán Bůh? Pán Bůh řekl: »Budete-li s toho stromu jísti, zemřete.« A had říká: »Neumřete, ale budete jako Bůh!« Kdo pak měl pravdu? To se ví, že Pán Bůh. Komu tedy měla Eva věřit? Pánu Bohu nebo ďáblu? A také anděl strážný ji varoval: »Nevěř hadovi. Věř tomu, co řekl Pán Bůh!«

Ale Eva hadovi věřila, protože si přála býti jako Pán Bůh. Evě přišla pyšná myšlenka: »Kdybych tak mohla být jako Pán Bůh! (To by bylo krásné!)« A šla ještě blíže ke stromu a začala se zvědavě dívat na jeho ovoce. To ovoce bylo na pohled velmi krásné, a čím déle se na ně dívala, tím se jí zdálo krásnější. Tak na ně dostala velikou chuť, až konečně jedno (jablko**) utrhla a jedla. A vtom právě přišel Adam; (snad ji hledal nebo ho k tomu zavolala); a Eva mu také dala a on také jedl.

Tak oba Pána Boha neposlechli a udělali hřích.

Ó, to bylo hrozné! Pán Bůh jim to přísně zakázal a oni přece jedli. Tak udělali velký hřích. Jejich duše na-

**) U nejmenších možno konkrétněji užití přímo slova „jablko“, ačkoli nevíme, jaké to bylo ovoce. I v hymnu brevíře se praví quando pomi noxialis in necem morsu ruit“.

jednou přestala být svatá a krásná a byla pokažená a znečištěná. Ďábel se z toho radoval a smál; ale strážní andělé Adama a Evy a všichni andělé v nebi byli smutní.

Pamatujte si tedy: Co zlého jednou udělali Adam a Eva? Adam a Eva jedli ze stromu zakázaného a tak udělali veliký hřích.

OPAKOVÁNÍ A PROHLOUBENÍ:

Nyní se vypravovaná část zopakuje otázkami, při čemž se některá místa podle potřeby lépe vysvětlí: Jaké přikázání dal Pán Bůh Adamovi a Evě v ráji? Proč jim dal to přikázání? Aby je zkoušel; aby ukázali, jak ho mají rádi a jak umějí poslouchat. Poslouchali ho? Nejprve ano, ale jednou neposlechli. Nyní mi řekněte, jak se to stalo. Ke kterému stromu přišla jednou Eva? Co na něm viděla? Byl to obyčejný had? Kdo pak se v něm skrýval? Co dělal had, když viděl Evu? Začal mluvit. Kdo to z něho mluvil? Z něho mluvil ďábel. Kdo to je ďábel? Nejhorší zlý anděl. To už víte. Ďábel byl nejprve krásný anděl. Ale když nechtěl Pána Boha poslouchat, svrhl jej Pán Bůh do pekla. Když potom ďábel viděl, že lidé Pána Boha poslouchají a jsou šťastni, záviděl jim to, a přál si, aby také neposlouchali a byli jako on. Proto na sebe vzal podobu hada, aby jej nepoznali, a tak je svedl. A udělal to chytře, protože ďábel je chytřejší než lidé. Neřekl Evě hned, aby to ovoce jedla, ale nejdříve chytře se jí ptal: »Proč nejsmíte jísti ze všech stromů v ráji?« Jak se jí ptal? Co měla Eva hned udělat? Neměla s ním ani mluvit a měla hned odejít, jak jí to říkal strážný anděl (a hlas svědomí.) Ale co ona učinila? Co mu odpověděla? Co jí na to řekl chytrý ďábel? »Nevěřte, neumřete, ale otevřou se vám oči a budete vědět všechno, dobré i zlé, a budete jako Bůh.« Je to možné. aby někdo byl jako Pán Bůh? Pán Bůh řekl, že zemřou a ďábel řekl: že nezemřou, ale že budou jako Bůh. Kdo měl pravdu? Pán Bůh nelže, Pán Bůh nemůže lháti. To mohla Eva vědět. Ale proč věřila raději hadovi? Protože si přála být jako Pán Bůh, aby ho nemusela poslouchat.

1. *Ošklivost lži.* — Ďábel tedy hrozně lhal. Ďábel je první a největší lhář a od něho se také lidé naučili lhát. Komu se tedy podobá, kdo lže? Dítě, které lže, se podobá ďáblu. Pán Bůh nelže, hodní andělé také nelžou. Lež je ošklivá. Lež se Pánu Bohu protiví a také hodným lidem se lež nelíbí. Líbí se vám lež? Vidíte, proto nesmíte lhát. To byste byly jako ďábel a nikdo by vám potom nevěřil a Pán Bůh by vás nemohl mít rád.

2. *Hřích.* — Komu tedy měla Eva uvěřit? Ale ona začala věřit hadovi, protože zpyšněla a chtěla být jako Pán Bůh. A co udělala? Nejdříve se začala na to ovoce zvědavě dívat; a tak na ně dostala chuť, protože vypadalo krásně. A na konec utrhla a jedla. A komu dala také? Potom přišel Adam a ona ho navedla, aby také jedl, že budou všechno vědět a že budou jako Bůh. A on se dal také svést a tak oba Pána Boha neposlechli a udělali veliký hřích. Kdo poslouchá raději ďábla nebo zlé lidi místo Pána Boha, ten tím Pána Boha uráží a dopouští se hříchu. — Kdo tedy dělá hřích? Hřích dělá ten, kdo neposlouchá Pána Boha, ale raději poslouchá ďábla a zlé lidi nebo zlou žádost.

II. *Trest.* 1. *Pozdní poznání a výslech.* — A nyní vám řeknu, co se jim potom (za to) stalo. (Když někdo udělá něco zlého, musí na něho přijít trest. Také na Adama a Evu přišel hned trest.)

Když Adam a Eva to zakázané ovoce (jablko) snědli, mysleli, že budou všechno vědět a že budou jako Bůh. Ale tu se jim najednou otevřely oči a oni viděli, že je ďábel podvedl, a že udělali hrozný hřích. Zmocnil se jich hrozný strach. Srdce jim hlasitě tlouklo a báli se, co se s nimi teď stane. A hned utíkali od toho stromu pryč a schovali se pod husté stromy v ráji.

*) Tento výklad o lži a podobná naučení se nemají vkládati hned do vyprávění, protože se tím vyprávění přerušuje a ztrácí souvislost a dramatický spád. Tyto úvahy a naučení se připojují až při opakování děje nebo po opakování.

Proč pak se schovali? Protože se báli Pána Boha. Ale může se někdo před Pánem Bohem schovati (= ukryti?) Proč pak ne? Protože Pán Bůh vidí všechno. Pán Bůh viděl také jejich hřích. A viděl také, kde jsou schovaní.

Najednou slyšel Adam hlas Boží, (jak ho Pán Bůh volá): »A d a m e, k d e j s i?« Adam se hned neozval, protože se bál, ale potom řekl: »J á j s e m s e T ě b á l, p r o t o j s e m s e s k r y l (schoval.)«*) Ale Pán Bůh řekl: »Proč pak jsi se bál? Jistě jsi jedl ovoce zapověděné (ze stromu, z něhož jsem ti zakázal).« Tu se Adam ulekl ještě více, že to Pán Bůh ví a vymlouval se (jako se vymlouvají nehodné děti, když něco provedly a svádějí to na druhé): »Z e n a m i t o o v o c e d a l a a t a k j s e m j e d l.« Nyní řekl Pán Bůh Evě: »Proč jsi to učinila?« Ale Eva se také vymlouvala a sváděla to na hada: »H a d m ě p o d v e d l (on mi řekl, že mohu jísti) a t a k j s e m j e d l a.«

2. *Trest.* — Co jim za to nyní udělal Pán Bůh? Pán Bůh řekl: Budete-li z tohoto stromu jísti, umřete, a oni to věděli a přece jedli. Proto museli být potrestáni. Pán Bůh je spravedlivý a nemůže nechat žádný hřích bez trestu. Nejprve potrestal Pán Bůh hada-dávla za to, že je svedl. Rekl mu: »T y b u d e š z l o ř e č e n ý n a z e m i A ž e n a t i r o z š l á p n e h l a v u.« (Opakuj!)

Potom řekl Evě: »B u d e š m n o h o t r p ě t i s d ě t m i.«

A pak řekl Adamovi: »N a z e m i t i p o r o s t e t r n í a b o d l á č í. T ě ž c e b u d e š p r a c o v a t i a n a k o n e c s e v r á t í š d o z e m ě, z e k t e r é j s i v z a t (t. j. na konec umřeš).«

Potom jim dal Pán Bůh šaty z kůže zvířecí a vyhnal je z ráje. A před rájem postavil anděly s plamenným mečem, aby hlídali cestu do ráje.

Jak tedy potrestal Pán Bůh Adama a Evu? Pamatujte si: Pán Bůh potrestal Adama a Evu tím, že je vyhnal z ráje.

*) Ve 2. šk. r. můžeme dodati: Co měl Adam hned učinit? Měl se upřímně přiznat a Pána Boha odprosit. Ale on mlčel a potom se vymlouval na Evu.

3. Nyní se ukáže obraz Vyhnutí z ráje a krátce vyloží: Zde vidíte, jak Adam a Eva s pláčem odcházejí z ráje. Jak se smutně ohlížejí po krásném ráji, do kterého už nesmějí. V ráji to bylo krásné, tam měli všeho hojnost a práce jim byla lehká. Nyní jim poroste na zemi trní a bodláčí a chleba (živobytí) si musí těžce dobývat. — V ráji neměli žádnou nouzi a bolest, neměli nikdá zimu, hlad a žízeň, nyní musí snášet zimu a horko, hlad a bídu a všelijaké bolesti. — V ráji je všechna zvířata poslouchala, i lev a tygr — nyní se mnohá zvířata splasila a zdivočela, přestala je poslouchat a vzbouřila se proti nim, protože oni přestali poslouchat Pána Boha. — A kdo pak je to zde nahore? To je Panna Maria s Ježíškem. To je ta svatá nebeská žena, která jednou ďáblovi rozšlápně hlavu a lidi zase vysvobodí. To předpověděl Pán Bůh ďáblovi. Co pak mu řekl za to, že lidi svedl? »Ty budeš zlořečený na zemi a žena ti rozšlápně hlavu.« Která žena to bude? To bude Panna Maria s Ježíškem. Ta jednou přemůže ďábla a její syn — Pán Ježíš — lidi od ďábla vysvobodí, aby zas mohli přijít do nebe. 7

4. Opakování. — Nyní si to zopakujeme, abyste si to všechno pamatovali. Když Adam a Eva snědli zakázané ovoce, co najednou viděli? Věděli všechno a byli jako Pán Bůh? ... Nyní se jim otevřely oči a oni viděli, že všechno se najednou stalo horší než bylo před tím. Jejich duše byla horší, jejich tělo bylo horší, celá příroda byla horší. Podívali se na sebe a viděli, že už nejsou tak krásní, jako byli před tím, ale že jsou nazí, že jejich tělo už není tak krásné a lekli se a styděli se. (Zde nutno zdůrazniti, že se s nimi stal pravý opak všeho toho, co jim ďábel sliboval; místo, aby byli více, byli méně než před tím, místo jako Bůh se stali horšími, místo více věděli méně, místo chytřejšími se stali hloupějšími. A to se stalo tím, že poslechli ďábla a udělali hřích.)

Tu viděli, jak je ďábel podvedl a že udělali velký hřích. Tu se hrozně báli. Co proto udělali? Utekli a ukryli se před Pánem Bohem. Ale mohli se Pánu Bohu ukrýti? Jak na ně Pán Bůh zavolal? Co odpověděl Adam? Co mu

na to řekl Pán Bůh? Jak se Adam vymlouval? Co potom řekl Pán Bůh Evě? Jak se vymlouvala Eva? Jak je nyní Pán Bůh potrestal? Koho z nich potrestal? (Všecky.) Koho nejprve? Jak potrestal hada — ďábla? Co řekl Evě? A co řekl Adamovi? Co s nimi potom učinil? (Směli zůstat dále v ráji?) Koho postavil před rájem?

NAUČENÍ:

Pokoušení ke hříchu. — Tak se stali Adam a Eva nešťastnými. Chtěli být jako Pán Bůh, a zatím se stali mnohem méně než byli, horšími a nešťastnými. A čím se to stalo? Tak nešťastnými se stali tím, že Pána Boha neposlechli, — že poslechli raději ďábla než Pána Boha a udělali hřích.

Podobné neštěstí se může stát i vám. Také vám někdy našeptává ďábel nebo zlí lidé: »Tamhle u cukráře je plno sladkosti. Vezmi doma mamince nějakou korunu a kup si je! To bude dobré!« Nebo: »udělej to a to, co Pán Bůh zakázal, neboj se, nic se ti nestane, ale pak něco uvidíš a něco se dovíš, to bude krásné a veselé.« Tak vás ďábel nebo zlý člověk svádí čili pokouší, čili uvádí do pokoušení. A mnohé dítě tomu věří a dá se svést a udělá hřích. A teprve potom vidí, co provedlo, a je mu z toho úzko, má strach a bojí se.

Vidíte, tak je to, když někdo Pána Boha neposlechne; když se dá svést a poslouchá raději ďábla nebo zlého člověka. Potom je nešťastný jako Adam a Eva.

Děti! Proto vždycky poslouchejte Pána Boha a neposlouchejte ďábla a zlé lidi, — a nedejte se svést k žádnému hříchu! Vzpomeňte si vždycky: Pán Bůh mě vidí; a modlete se:

»Neuvod' nás v pokoušení;« to znamená: »Bože, nedopusť, aby mě ďábel pokoušel a svedl jako Evu!« Nebo: »Pane Bože, chraň mě, aby mě nikdo nesvedl ke hříchu!«

Hřích je jako chytrý a falešný had (v ráji.) Nejdříve nás (vás) láká a všechno nám slibuje, ale potom nás podvede a přivede do neštěstí a ještě se nám vysměje.

Proto si pamatujte:

**Synu, jako před hadem
tak utíkej před hříchem!**

(Opakuj a nacvič!)

Modlitba v pokušení:

**A neuvod' nás v pokušení,
ale zbav nás od zlého!
Bože, Otče můj
na pomoc mi stůj (jako v násl. katechesi).**

Ve 2. tř. ještě:

**Bože svatý, rač pomoci,
nedej mne ďáblu do moci!
Maria Panno, při mně stůj,
u Syna svého oroduj!
Anděle Boží, strážce můj!
rač vždycky být ochránce můj!**

Modlitba povyučování: Otče náš... (bez Zdravas) nebo Andělíčku nebo obě; zdůrazní se zvláště prosba: »A neuvod' nás v pokušení, ale zbav nás od zlého.«

Ve 2. tř.:

**Adam, Eva šťastni byli,
dokud jako děti žili,
svatého se Boha báli,
hlasu jeho poslouchali.**

**Když však v pýše za to měli,
že smí dělat, co by chtěli,
přišel anděl, mečem vlaje,
a hříšníky vyhnal z ráje.**

Fr. Kučera.

První hřích a pokuta.

1. Šel jest Pán Bůh, šel do ráje,
Adam za ním, poklekaje.
Když doprostřed přicházeli,
pravil Pán Bůh k Adamovi:

»Se všech stromů požívejte,
s jednoho jen zanechejte,
který stojí prostřed ráje
modrým kvítkem prokvétaje.«

2. Učinil se ďábel hadem.
podved' Evu i s Adamem.
utrh' jabko velmi prudce
a podal je Evě v ruce.

Eva vzala, okusila,
s Adamem se rozdělila.
»Jez, Adame, jez to jabko,
což jest po něm velmi sladko!«

3. Tak se oba prohřešili,
z ráje ven vyhnáni byli.
Dal jim Pán Bůh po motyce
a poslal je na vinice:

»Jděte, jděte a kopejte,
chleba sobě dobývejte!«
Než se chleba dokopali,
dost se oba naplakali.

Česká národní legenda.
(Erbenovo vydání 1843.)

12. Bůh je všudypřítomný a vševědoucí.

Bůh trestá hřích.

Nacvičí se: druhá pravda základní.

Obraz Vyhnání z ráje.

Pozn.: Protože předešlá katechese byla obsahem bohatá, působivá a důležitá, nebylo by dobře nechat ji nevyužítu.

W. Pichler zde proto připojuje ještě tuto praktickou katechesi o svaté bázni Boží a spasitelné bázni před hříchem, což odůvodňuje takto:

Ačkoli se o Boží všudypřítomnosti, vševědounosti a spravedlnosti již mluvilo, doporučuje se přece toto opakování, protože jde o pravdy velmi důležité a praktické. Touto katechesí se využije velmi působivého motivu svaté bázně Boží, protože motivu Boží lásky a odměny se již použilo. Pohnutka trestající spravedlnosti Boží bude sice uvedena ještě v katechesi o potopě, ale tam se bude zdůrazňovati zvláště výstraha před hříchem nestydatosti.

Hlavní myšlenky této katechese se mohou také připojit ke katechesi předešlé nebo následující za oddíl A a tato katechese vynechat.

A

OPAKOVÁNÍ O HŘÍCHU A POKUŠENÍ:

1. *Hřích.* — Co udělali (čeho se dopustili) Adam a Eva tím, že Pána Boha neposlechli (a jeho přikázání přestoupili)? Udělali hřích. Místo »udělali hřích« říkáme také: Adam a Eva se dopustili hříchu. Byl to velký hřích? Ano, protože za to mohli. Pán Bůh jim to přísně nakázal, pohrozil jim smrtí a oni to dobře věděli a nemuseli se dát svést; a oni přece raději poslechli ďábla než Pána Boha.

Tak je to vždycky, když Pán Bůh něco poroučí a my ho neposlechneme. Ten, kdo ví, co Pán Bůh poroučí a přece ho neposlechne a může za to, udělá hřích. (A za hřích musí býti potrestán.)

Pán Bůh říká: Já jsem tvůj Pán; musíš na mě myslet a ke mně se modlit. Ale některé dítě řekne: Mně se nechce na Pána Boha myslet a modlit! A nemodlí se! Co je to? To je hřích. To dítě udělalo hřích. — Pán Bůh říká: Nesmíš lhát a nesmíš krást. Ale když některé dítě přece lže a krade cizí věci, tedy Pána Boha neposlouchá a dělá (a má) ...?

2. *Pokušení = svádění ke hříchu. Hřích — největší hloupost.* — (*A neuvod' nás v pokušení.*) — Adam a Eva udělali velký hřích. A kdo pak je k tomu navedl nebo svedl? Ale ďábel neřekl Evě hned rovnou: Udělej něco zlého! Ďábel je chytrý. Ďábel jí sliboval nejprve něco krásného. Co pak? Že bude všechno vědět a že bude jako Bůh. Ale bylo to pravda? Ďábel lhal, ďábel ji podvedl; ďábel umí dobře podvádět a lhát.

A tak to dělá ďábel vždycky. Ďábel chce také vás svést ke hříchu a proto vám něco slibuje a lže: »Udělej to, ukradni to, to můžeš udělat, to není nic zlého — budeš z toho něco mít, budeš z toho mít radost a užitek — a nic se ti nestane.« A tak vás podvádí. A dítě mu uvěří a dá se svést jako Eva, ale potom vidí, jak je ďábel podvedl; — ďábel je hrozný lhář. Tak nás ďábel svádí a podvádí. Místo svádí říkáme také, že nás pokouší nebo že nás uvádí do pokušení. Jak říkáme jeho svádění? — A po ďáblu to pak dělají zlí lidé a zlé děti. Také oni vás někdy svádějí čili pokoušejí jako ďábel.

Děti! Je moudrý a chytrý ten, kdo se od ďábla nebo zlých lidí dá svést a udělá hřích? Ten je velmi pošetilý a hloupý. Kdo se dá svést a udělá hřích, ten udělá největší hloupost. Hřích je největší hloupost, kterou lidé dělají. — Nedejte se proto svést ke hříchu jako Eva! Nebud'te hloupé, nevěřte ďáblu, to je hrozný lhář, a neposlouchejte ho! Dovedete to? No, někdy to bude těžké, protože ďábel (a zlý člověk) se umí dělat hez-

k ý m a u m í s l i b o v a t a l h á t t a k , ž e s e t o h n e d n e p o z n á . A v y n e j s t e t a k c h y t r é j a k o ď á b e l . P r o t o s e m u s í t e m o d l i t , a b y v á m P á n B ů h p o m o h l . A o t o s e m o d l í t e k a ž d ý d e n v m o d l i t b ě O t č e n á š , k d y ž ř í k á t e : A n e u v o d ě n á s v p o k u š e n í ! T í m p r o s í m e : P a n e B o ž e , n e d e j (n e d o p u s t ě) , a b y ď á b e l a z l ý č l o v ě k m ě p o k o u š e l a s v e d l ! (C o z n a m e n a j í s l o v a : A n e u v o d ě n á s v p o k u š e n í ?)

B*)

Bůh všudypřítomný a vševědoucí — trestá hřích.

PŘECHOD:

(Na opakování předešlé látky navážeme asi takto:) Děti! A řekněte si nyní, jak to Pán Bůh v nebi věděl, že Adam a Eva jedli ze zapovězeného stromu. Kdo pak mu to řekl? (Pán Bůh je viděl.) Ano. Pán Bůh byl (stál) neviditelně u prostředního stromu, když Eva k němu přišla; Pán Bůh slyšel, co říkala hadovi a viděl, jak utrhla ovoce (jablko) a jedla a jak dala také Adamovi. Oni mysleli, že Pán Bůh je daleko a že je nevidí; ale Pán Bůh byl vedle nich a všechno viděl a všechno slyšel; protože Pán Bůh je všude a všechno vidí a všechno slyší. Kdyby si Adam a Eva byli vzpomněli, že Pán Bůh stojí u nich a že se na ně dívá, jistě by byli ten hřích neudělali!

Když vás tedy ďábel nebo někdo jiný podobně svádí, abyste udělali hřích, máte si hned vzpomenout: Pán Bůh je vedle mě a dívá se na mě, — jak bych to mohl (a) udělat?

PODÁNÍ:

1. *Pán Bůh je všude a ví všechno.* — Je to pravda, že Pán Bůh je stále vedle vás a že se na vás dívá? Ano. Zlí lidé tom nevěří, ale je to svatá a veliká pravda (pravda

*) Tato stať B je vlastní, novou katechesí.

pravdoucí). Pán Bůh je všude, Pán Bůh je na každém místě. Pán Bůh je také zde u nás ve škole a stojí u každého z vás. Vy byste ho rády viděly, ale zde ho viděti nemůžeme. Proč? Protože nemá těla. Vidíte mě? Mě vidíte, protože mám tělo. Ale vy mě nevidíte celého — vy vidíte jen mé tělo. Vidíte také mou duši? A což kdybych byl mrtvý a mé tělo by bylo už v hrobě, ale má duše by byla zde u vás, viděly byste ji? ... Duši nemůžeme zde na zemi viděti. A podobně Pána Boha. Pán Bůh je jen duch, podobný jako naše duše, jenže mnohem větší a krásnější, proto ho nemůžeme viděti.

(Při opakování můžeme dodati: Pán Bůh může ovšem způsobiti, abychom ho viděli. Adam a Eva Pána Boha také někdy viděli, ale tu ho viděli proto, že se jim ukázal v podobě člověka. Také některým jiným svatým lidem se Pán Bůh někdy ukázal tak, že na sebe vzal podobu člověka. Ale to se stalo jen několikrát. Nám se však neukáže, my musíme čekat, až ho uvidíme v nebi.)

My tedy Pána Boha nevidíme, ale on nás stále vidí, protože je všude a je všude najednou, — je v nebi a je také zde u nás. Proto vidí všechno, co děláte a slyší všechno, co mluvíte a ví také všechno, co si jen myslíte.

Některé dítě se dnes ráno nemodlilo. Kdo to viděl? Pán Bůh také viděl, že některé dítě odříkávalo jen modlitbu, ale na Pána Boha při tom nemyslelo. A taková modlitba se mu pranic nelíbila. Některé dítě nyní ve škole nedává pozor, (mluví) a hraje si; kdo to vidí? ... A líbí se mu to? ... Některé dítě cestou ze školy druhým nadává. Kdo to slyší? ... Doma se maminka (nebo tatínek) zeptá dítěte: »Byl jsi ve škole hodný? Učil jsi se? Dával jsi pozor?« Ale dítě lže a řekne: »Ano!« Maminka (nebo tatínek) tomu věří a neví, že dítě lže. Ale kdo ví, že dítě lže? ... Hleďte! Tak Pán Bůh všechno vidí, všechno slyší a všechno ví, protože všude jest. Lidi může někdo obelhati a ošiditi, ale Pána Boha nikdo neošidí a neobelže! (Ani ďábel ne, ačkoli je mnohem chytřejší než všichni lidé!)

Pamatujte si tedy: Pán Bůh je všude a vidí a ví všechno! Pán Bůh je také stále u mě, a vidí mě. A všude jsem Pána Bohu na očích.

To musíte dobře vědět a pořádně na to myslet! Pak se budete bát dělat něco zlého před Pánem Bohem. Kdyby na to Adam a Eva byli mysleli, nebyli by udělali hřích.

2. *Pán Bůh trestá zlé.* — a) *Pán Bůh všechno vidí, všechno slyší a všechno ví.* A když někdo před ním dělá něco zlého, tedy ho Pán Bůh potrestá. Pán Bůh potrestá dítě, které ve škole neposlouchá, je líné a neučí se a doma lže; Pán Bůh potrestá dítě, které ve škole a doma zlobí; Pán Bůh potrestá dítě, které druhým nadává... (Jmenujte mi ještě jiné věci, za které vás Pán Bůh potrestá.)

Pamatujte si tedy: Kdo Pána Boha neposlouchá a dělá něco zlého (hřích), toho Pán Bůh potrestá.

Co nám udělá Pán Bůh, když ho neposloucháme a když uděláme hřích?

Je to tak správné? Ano, tak je to správné; tak to musí být. Pán Bůh je (nejvyšší) Pán celého světa, jeho musí všechno poslouchat. I andělé v nebi ho poslouchají, všichni hodní lidé ho poslouchají, slunce, měsíce a hvězdy ho poslouchají, celý svět a celé nebe ho poslouchá; a takový malý cvrček, takové malé dítě by ho nechťelo poslouchat? To Pán Bůh nemůže trpět. Takové neposlušné děti musí potrestat; aby nemyslely, že si mohou dělati co chtějí. A když velcí lidé Pána Boha neposlouchají, musí je také potrestat. A když některý král nebo císař nebo prezident Pána Boha neposlouchá, tedy ho také potrestá. Pána Boha musí každý poslouchat, i největší pán.

b) *A jak potrestá Pán Bůh toho, kdo ho neposlouchá a dělá hřích?* Když dítě doma neposlouchá, dostane někdy bití. Ale Pán Bůh trestá jinak. Pán Bůh je veliký a mocný, Pán Bůh trestá mnohem víc (mnohem přísněji) než tatínek. Někdy pošle Pán Bůh na dítě, které udělalo něco zlého, nemoc; nebo na ně pošle neštěstí, že si takové dítě zlomí ruku nebo nohu, nebo si udělá velikou ránu a bolest.

c) Ale obvykle *Pán Bůh netrestá hned.* Často čeká, až člověk umře a teprve potom jej potrestá. Kam pak pošle duši, která na sobě má jen malé hříchy? Do

očistce. Je to v očistci krásné? Co tam musí duše trpěti? — A kam pošle duši, která je docela zlá a má na sobě nějaký veliký hřích? Do pekla. A tam je to hrozné.

NAUČENÍ:

Jen žádný hřích! — Jmenujte mi ještě jednou některé zlé věci, které Pán Bůh zakázal... A nyní si pomyslete: Pán Bůh to viděl, když jsem takové zlé věci dělal; Pán Bůh ví všechno, co jsem udělal. A Pán Bůh mě za to musí potrestat, protože je spravedlivý. On netrestá hned, ale jestli se včas nepolepším, tedy mě jednou přísně potrestá. Pán Bůh je náš nejlepší Otec; nikdo není tak dobrý jako on, když ho posloucháme; ale žádný otec netrestá tak přísně jako Pán Bůh, když ho nechceme poslouchat, a děláme něco zlého.

Proto má každý o Pánu Bohu také vědět, že Pán Bůh je spravedlivý, že nás jednou bude soudit a potom spravedlivě potrestá všechno zlé a odmění všechno dobré. To si budeme pamatovati takto:

(Pán Bůh) spravedlivý soudce jest,
dobrým nebe, zlým dá trest.

Proto si říkejte každý den ráno a večer stále a všude (ať jste samy nebo pohromadě s jinými):

Bůh je všady, všechno vidí;
všecky věci, vsecky lidi. —
Pán Bůh mě vidí!
Jen žádný hřích! (Nacvič!)

Tyto dvě modlitbičky se nyní všichni najednou pomodlíme.

U nadanějších dětí možno ještě nacvičiti modlitbičku za ochranu před hříchem:

Bože, Otče můj,
na pomoc mi stůj,
abych činil (bych činila) v každé době
jen to, co se líbí Tobě.

Katecheta bude potom dětem připomínati, aby tuto modlitbičku připojovaly ke své ranní modlitbě »S lože vstávám« jako dobrý úmysl pro den.

Ve 2. tř.: Modlitbičky v pokušení jako v předešlé katechesi.

13. Co jsme zdědili po Adamovi. Kain a Abel.

Vložka ke dni Dušiček:

Smrt a hřbitov.

Pozn.: V této katechesi se může nejprve (v úvodu) krátce ukázati:

Co ztratili první lidé hříchem, ač to bylo pro 1. tř. již postačitelně řečeno v katechesi 12. Hlavním účelem této katechese jest, vylíčiti, jaké smutné následky měl první hřích pro všechny lidi, tedy: co my (celé lidské pokolení) jsme hříchem Adamovým ztratili; čili: vyložiti tajemství dědičného hříchu.

A protože jedním z následků hříchu je smrt, připomene se ke konci něco o smrti a hřbitovu, což bude zároveň přípravou ke dni Dušiček. Katecheta si má proto látku rozdělit tak, aby tato katechese připadla krátce před den Dušiček.

Látka je zde podána trojím způsobem A, B, C; katecheta si vyvolí zpracování pouze jedno, nejvhodnější snad bude zpracování C. Oddílu D se použije před Dušičkami.

Na tabuli se zavěsí ještě obraz: Vyhánění z ráje.

A. (Pro 2. tř.)

PŘÍPRAVA:

Již víte, jak první lidé hřešili a jak se tím stali nešťastnými. A ještě smutnější je, že tím hříchem neuškodili jen sobě, nýbrž i svým dětem a všem lidem, tedy také nám. O tom se budeme dnes učit.

I. Co ztratili první lidé.

1. *Vyhnání z ráje. (Ztráta ráje.)* — Jak potrestal Pán Bůh Adama a Evu za to, že hřešili? Pán Bůh je potrestal tím, že je vyhnal z ráje. (Opakuj!) To bylo první veliké neštěstí, že ztratili krásný ráj.

Tím se stali nešťastnými na těle i na duši.

2. *Nešťastni na těle.* — V ráji neměli žádnou nouzi, neměli nikdy hlad a zimu, všechna práce jim šla lehce a dařila se jim, všechna zvířata je poslouchala a sloužila jim a také neměli nikdy umřít.

Ale nyní už jim všechno nerostlo tak pěkně jako v ráji, na poli jim rostlo trní a bodláčí, — práce jim byla těžká a nešla jim tak lehce, často měli bídu, hlad a žízeň a zimu nebo velké horko, — zvířata už je nechtěla poslouchat a jim sloužit — za trest, že oni neposlechli Pána Boha, a k tomu museli snášet všechny bolesti a nemoci a na konec museli umřít.

Pamatujte si tedy: Jak byli Adam a Eva za svůj hřích potrestáni?

Adam a Eva byli vyhnáni z ráje a museli mnoho trpět i na konec umřít.

3. *Nešťastni na duši.* Ale také jejich duše byla nyní nešťastná. V ráji měli duši čistou a krásnou, neměli žádný hřích a k tomu měli na duši ještě zvláštní nebeskou krásu — milost Boží. — Nyní měli na duši velký hřích, jejich duše proto ztratila nebeskou krásu a už nebyla čistá a krásná, — proto nemohla přijít po smrti do nebe. A to bylo největší neštěstí. — Dříve měli v duši nebeskou krásu a začátek nebe, — nyní tam měli tmu a hřích. Dříve měli v duši samou radost, nyní měli v duši samou starost, bázeň a strach.

Pamatujte si tedy: Když Adam a Eva udělali hřích, byli nešťastní na těle i na duši. Jak byli nešťastní?

1. Byli vyhnáni z ráje;
2. museli mnoho trpěti a na konec umřít;
3. měli duši nečistou (n a k a ž e n o u hříchem a jako-by těžce r a n ě n o u) a proto nemohli přijít do nebe*).

II. Jejich hřích a jejich neštěstí jsme všichni zdědili.

1. *Hřích dědičný.* — Ale ten hřích neuškodil jen jim, ten hřích uškodil také jejich dětem a všem lidem, protože všichni lidé jsou jejich děti. Také my jsme děti A d a m a a E v y. A d a m a E v a jsou naši první rodiče nebo prarodiče. Adam je náš první otec a Eva je naše první matka.

Co je Adam? Adam je náš první otec. A čím je Eva? Eva je naše první matka.

K d y ž r o d i č e u m ř o u, dostanou po nich všechno děti: dům, pole, nábytek, šaty a peníze. My říkáme, že to děti po nich všechno zdědí. (Jak říkáme? Kdo zdědí všechno, když rodiče umřou?) A když některý otec je někomu dlužen peníze (má dluhy), zdědí po nich děti také jejich dluhy a musí je za ně zaplatit. — Také my jsme zdědili něco po Adamovi a Evě. Ale není to nic dobrého. Adam a Eva udělali hřích a my jsme ten hřích po nich zdědili. Ten hřích je jako hrozný dluh, který za ně musíme nyní splácet, a který nikdy sami docela nesplatíme. Proto říkáme tomu hříchu h ř í c h d ě d i c h n ý. (Řekněte všechny: hřích d ě - d i c h - n ý.)

Co jsme zdědili po Adamovi a Evě? (Hřích.) Jak se jmenuje hřích, který jsme po Adamovi zdědili?

Když se teď narodí děťátko, má proto už na sobě hřích. Jaký hřích? Ten, co udělal Adam a Eva; hřích dědičný. To děťátko ten hřích neudělalo, — ono ho zdědilo. N., když ty jsi přišel na svět, měl jsi už také ten hřích? Ano. Ty také? Ano, také já, ... všechny jste měly ten hřích, když jste se narodily. Po kom jste ho zdědily? Máte ho

*) O zaslepení rozumu a zeslabení vůle se může mluvit až ve 2. nebo 3. tř.

ještě? Teď už ho nemáte. Na křtu sv. jste ho zase ztratily
O tom vám budu vypravovati jindy.

Pamatujte si tedy: ten hřích, co udělali Adam a Eva,
po nich potom zdědily jejich děti a všichni lidé — také my.
Proto mu říkáme hřích dědičný.

2. A s tím hříchem jsme zdědili po Adamovi a Evě také jejich trest. Tak jsme byli s Adamem a Evou všichni potrestáni. Od té doby nesměl už nikdo do ráje a všichni lidé musí trpět bídu a nouzi, zimu a horko a všelijaké bolesti a nemoci a na konec musí umřít. Proč musíme nyní všichni trpět a umřít? Protože naši první rodiče hřešili. Protože Adam a Eva hřešili, proto s nimi musí nyní trpět také jejich děti a to jsou všichni lidé; to jsme také my.

A nejhorší bylo, že potom ani jejich děti a žádný člověk už nemohl přijít do nebe.

Tak byli všichni lidé prvním hříchem nešťastní.

(Další část katechese se již může v 1. tř. vynechat a zde se nyní připojí krátký výklad o smrti a hřbitovu, jak je podán v části D.)

3. *Bůh slíbil Vykupitele.* — Ale Pán Bůh je přece dobrotivý! Pán Bůh nechtěl, aby lidé zůstali tak nešťastní. Proto jim slíbil, že je jednou zas od ďábla vysvobodí; že jim pošle Vykupitele, který ďábla přemůže a lidi vykoupí. Pán Bůh to řekl hned v ráji, když pohrozil ďáblovi. Vzpomeňte si, co mu řekl. Pán Bůh mu řekl: »Ty haďeďáble, za to budeš zlořečený! Ty se nyní raduješ, že jsi lidi svedl, ale nebudeš se stále radovat! Jednou přijde svatá žena s Děťátkem a ta ti rozslápně hlavu.« (To znamená: Ta tě přemůže.) To Děťátko bude Pán Ježíš, ten jednou všechny lidi vykoupí a od pekla vysvobodí. A potom lidé přijdou přece zas do nebe.

B. (Kratší způsob pro 1. tř.)

Je-li málo času, možno místo předešlé katechese zavěsiti na tabuli obraz Vyhánění z ráje a říci krátce asi toto:

1. *Ztráta ráje a milosti Boží. Zlá žádost.* — Adam a Eva Pána Boha velice urazili (rozhněvali); místo Pánu Bohu věřili ďáblu a místo dobrotivého Boha poslouchali ďábla. Za to byli vyhnáni z ráje a potom na ně přišly ještě jiné tresty, zima, bída, bolesti a nemoci, a na konec museli umřít.

Ale ještě bylo něco horšího: Co pak je u člověka nejkrásnější? Nejkrásnější byla jejich duše a v ní nebeská krása, které říkáme milost Boží. Ale hříchem se nyní stala jejich duše nečistou a nehezkou a tu nebeskou krásu — milost Boží — najednou ztratila. Do duše i do těla se jim od toho hříchu dostala *zlá nákaza* — *zlá chuť* (*zlá žádost*), která je potom stále lákala ke zlému. A když umřeli, nemohli už přijít do nebe. — To bylo nejsmutnější.

2. *Hřích dědičný.* — A ještě smutnější bylo, že s nimi museli to všechno trpět také jejich děti a všichni lidé, co se po nich narodili. — Když vaši rodiče umřou, komu bude patřit jejich dům, peníze a všechny věci? Kdo to po nich zdědí? To po nich dostanete vy, to po nich zdědí jejich děti. Ale když tatínek ztratí zlaté hodinky a přijde o všechny peníze, můžeš je po něm zdědit? A když tatínek udělá velký dluh, zdědíš po něm i ten dluh a musíš to potom za něj platit.

Tak to bylo také u Adama a Evy. Všecko, co měli Adam a Eva na těle a na duši v ráji, po nich měli dostat (zdědit) jejich děti a jejich potomci (t. j. všichni lidé). Měli po nich zdědit ráj a všechno štěstí a krásnou a svatou duši a milost Boží. Ale oni to všechno ztratili a ještě k tomu udělali hřích a dostali i chuť na zlé věci (zlou žádost). (Co tedy po nich mohly jejich děti zdědit?) Proto po nich nemohly už jejich děti a všichni lidé nic dobrého zdědit, ale místo ráje a krásné, čisté duše po nich zdědili jejich bídu, jejich hřích a chuť na zlé věci (zlou žádost).

Ten hřích, který po nich dědíme, se jmenuje hřích dědičný. (Opakuj!)

Všichni lidé jsou děti Adama a Evy. Také my jsme děti Adama a Evy. Proto jsme všichni po

nich zdědili to smutné dědictví: jejich hřích a s ním jejich bídu a bolesti a chuť na zlé věci (= zlou žádost). Každé dítě, které přijde na svět, má proto hned od narození duši pošpiněnou hříchem, který zdědilo po Adamovi a Evě. To dítě ten hřích neudělalo, ale zdědilo ho po prvních rodičích. Proto je přinesou do kostela a dají je pokřtít; na křtu sv. mu Duch sv. ten dědičný hřích s dušičky smyje, a teprve potom má dítě duši čistou a krásnou.

S dědičným hříchem přišlo na všechny lidi od Adama a Evy také ostatní neštěstí: bída, bolesti, nemoci a smrt. (Proto říkáme, že jsme nyní na zemi v slzavém údolí.) Proto se modlíme: »Zbav nás od zlého«, t. j. Pane Bože, pomoz nám a zbav nás té bídy, nouze, neštěstí, bolesti a nemoci a hříchu, do které jsme se dostali. A v jiné modlitbě: »K tobě voláme vyhnání synové Evy, k tobě vzdycháme lkající a plačící v tomto slzavém údolí.«

3. *Bůh slíbil Vykupitele.* — Proto měl Pán Bůh s nešťastnými lidmi lítost a slíbil jim, že jim pošle Vykupitele, který je od toho hříchu a neštěstí zase vysvobodí. Ale lidé museli na toho Vykupitele dlouho čekat, kolik tisíc let. Teprve potom ho Pán Bůh poslal.

A ten Vykupitel je Ježíšek — Pán Ježíš. O vánocích si budeme vzpomínat, jak ten Vykupitel — Ježíšek už přišel na svět a lidem pomohl; a budeme se z toho radovat a jemu za to děkovat.

C. Kain a Abel (pro 1. tř.)

Komu se zdají předešlé dva výklady o hříchu dědičném pro 1. tř. příliš rozumové a těžké, může použití tohoto třetího výkladu (podle W. Pichlera), který je názornější a při tom hned vypravovati něco o Kainu a Abelovi. Podrobnější výklad o Kainu a Abelovi v Katechesi následující se může ponechat až do 2. třídy. Kdo použije Katechese následující o Kainu a Abelovi, ten vynechá tento výklad C.

PŘÍPRAVA:

Adam a Eva museli za svůj hřích mnoho trpěti. Ale také jejich dětem a všem lidem se potom vedlo špatně. O tom vám budu dnes vypravovati.

VYPRÁVOVÁNÍ (Výklad):

1. *Děti Adamovy po něm zdědily hřích.* — Adam a Eva už nebyli v ráji a měli těžký život. Za nějaký čas se jim narodil chlapeček. Dali mu jméno K a i n. (Opakuj a napiš na tabuli.) Adam a Eva se radovali, že jim Pán Bůh dal dítě. Ale Eva s tím dítětem mnoho zkusila. Kdo pak jí to už předpověděl? (Jak jí to řekl?) To byl trest za to, že jedla ze zapověděného stromu. Eva věděla, že ten trest zasloužila a proto (si řekla: » Já jsem to zasloužila« a ne-reptala (= byla trpělivá).

Potom dostali Adam a Eva ještě jednoho chlapce; a tomu dali jméno A b e l. (Opakuj a napiš!) A potom se jim narodilo ještě mnoho dětí, chlapců a děvčat. A se všemi Eva mnoho zkusila, když byly malé.

Ale nejvíc starostí a bolestí jí nadělal K a i n. Ten jí dělal bolest i potom, když byl velký, a také otci Adamovi.

Hned jak Kain přišel na svět, vypadal jako jeho otec Adam: měl zrovna takovou hlavu, takový obličej, oči a vlasy a takové ruce, ramena, prsa a nohy jako Adam. Zdědil po něm celou jeho podobu a byl mu docela podobný. Ale také uvnitř v duši mu byl podobný; neměl už také duši čistou, ale měl na ní hned jak se narodil velikou skvrnu, — měl na ní ten hřích, co měl na duši Adam. On ten hřích neudělal, on jej dostal od otce, on jej po otci Adamovi zdědil.

Odkud měl malý Kain na své duši hřích? (Od otce Adama. On jej od něho zdědil.)

Protože Kain měl hned od narození na své duši ošklivý hřích, dostával potom, když byl větší, stále větší chuť ke zlému (zlou žádost) a dělal mnoho zlého: Byl zlostný, neposlouchal rodiče, byl hrubý na mlad-

šího bratra Abela, nadával mu a bil jej a lhal. Rodiče Adam a Eva se proto trápili a Eva často plakala, že Kain je tak zlý.

Čím to bylo, že byl tak zlý? To bylo tím, že zdědil po svém otci Adamovi náказu hříchu; že měl duši, hned jak se narodil, nakaženou tím hříchem, který udělal jeho otec Adam.

Take Abel zdědil po otci Adamovi jeho hřích a měl duši hned od narození nakaženou hříchem. Měl v ní také jako Kain chuť ke zlým věcem, čili zlou žádost. Ale on tu zlou žádost (tu zlou chuť) přemáhal; a vždycky, když ho to svádělo, aby dělal něco zlého (když se mu chtělo dělat něco zlého), si řekl: »To neudělám. To je hřích. Bůh mě vidí!« Tak se z něho stal hodný chlapec; a Adam a Eva z něho měli velikou radost.

2. *Práce a námaha.* — Kain a Abel pomáhali Adamovi při práci na poli a u dobytka: pomáhali mu orat, sít a ve žních sekat obilí a mlátit, pást a poklízet dobytek a konali ještě jiné práce, jaké konají rolníci. Při té práci se museli všichni s Adamem mnoho namáhat, až jim pot tekla po tváři... To řekl Pán Bůh Adamovi, když udělal hřích: Že mu nyní bude práce těžká a že se při ní bude muset namáhat a potit. (»V potu tváři budeš jísti chléb svůj.«) A tu těžkost práce a námahu museli s ním nyní snášet i jeho děti. Také ony už nebyly v ráji a měly těžký život, těžký jako jejich otec Adam.

3. *Kain zabil Abela. Hřích a smrt.* — Ale to všechno nebylo ještě tak zlé. Jednou však se stalo něco hrozného: Kain se rozzlobil na hodného bratra Abela tak, že ho na konec zabil. Když byli sami na poli, vzal Kain nějaký silný klacek a zabil jím svého mladšího bratra. A potom se bál jíti domů a utekl z domu od rodičů do jiné země; a byl pořád horší. Pomyslete si, jak Adam a Eva plakali, když potom našli hodného Abela na poli mrtvého (zabitého). Tu jim bylo hrozně smutno, a tu si vzpomněli: Také my musíme jednou umřít, protože jsme udělali v ráji hřích.

Nyní tedy už víte, jak se vedlo dětem Adamovým. Všecky děti Adamovy přišly na svět s duší nakaženou hříchem; všechny po něm zdědily jeho hřích; a také po něm a po Evě zdědily žádost po zlých věcech (zlou žádost), takže se jim stále chtělo dělat něco zlého; a také musely s Adamem a Evou snášet bídu, zimu a horko; musely těžce pracovat a na konec musely umřít. Tím vším byli vinni jejich rodiče Adam a Eva, protože udělali v ráji hřích. Od nich měly jejich děti na duši ten hřích a od nich měly všechno zlé; my říkáme: jejich děti po nich ten hřích a všechno zlé zdědily. Proto se ten hřích jmenuje hřích dědičný.

4. *Také my jsme děti Adama a Evy, — také my jsme po nich ten hřích zdědili.* A s ním všechno neštěstí. Proto už nejsme v ráji a musíme snášet všelijakou bídu, bolest, nemoc a neštěstí a na konec musíme umřít.

Také vy jste si přinesly s sebou na svět dědičný hřích. Hned jak jste se narodily, měly jste na duši nečistou skvrnu, měly jste na ní hřích. To byl hřích po našem praotci Adamovi. (Proto vás donesli do kostela a dali vás pokřtít, aby vám Duch Svatý ten hřích s duše smyl.)

A také jste si s sebou přinesly na svět zlou žádost, čili chuť na zlé věci. Na jaké zlé věci? Na př. chuť k lenosti, mlsnosti, krádeži, lži, zlosti... Když vám taková zlá chuť čili žádost přijde, musíte to udělat jako Abel; musíte si říci: »Ne! To neudělám! To je hřích. Bůh mě vidí.« A musíte ji v sobě přemoci. Pak budete mít radost a také Pán Bůh z vás bude mít radost.

A také musíte někdy trpět nějakou bolest a nemoc, také musíte někdy plakat a na konec umřít. To všechno je proto, že naši první rodiče Adam a Eva udělali hřích. To je smutné dědictví po Adamovi a Evě. Za jejich hřích musí nyní trpět všechny jejich děti, a to jsou všichni lidé, — to jsme také my.

(Přede dnem Dušiček)

5. Smrt a hřbitov. — a) *Smrt.* — Když Adam a Eva hřešili, museli umřít. A od té doby musí všichni lidé umřít.

Také vy musíte jednou umřít. Najednou vám přestane srdce tlouci. přestanete se hýbat a budete mrtví. Budou na vás volat a vy už nebudete nic slyšet; budete mít otevřené oči, ale nebudete už nic vidět a nic o sobě vědět.

Viděli jste už mrtvého? Jak vypadá mrtvý? Je bledý, studený, nehýbá se, nevidí a neslyší. Vypadá jako živý, má třeba otevřené oči, ale už se nehýbe a nic o sobě neví; něco v něm chybí. Co pak? Chybí v něm duše. Už v něm není duše, už nemá duši, už je to jen tělo; duše z něho odešla.

Co se tedy stane, když člověk umře? Duše odejde z těla. Tak se to stane i vám. Také vy jednou umřete.

Co se s vámi stane, až umřete? Duše odejde z těla.

Duše neumře, protože je nesmrtelná.

b) *Duše na soud Boží.* »Má dušička k Bohu« — A kam odejde duše? Duše odejde k Pánu Bohu. (»Má dušička k Bohu!«) A co se s ní stane u Pána Boha — zůstane už u něho? Pán Bůh ji bude soudit. Když je čistá a svatá, vezme ji do nebe a zůstane stále u něho v nebi mezi anděly a svatými a bude se tam s nimi věčně radovat. Těch svatých duší je v nebi už miliony a 1. listopadu mají všechny svátek. To je svátek všech svatých v nebi. Také my bychom rádi jednou mezi ně přišli.

Ale když byla duše zlá a když neměla Pána Boha ráda a nechtěla ho poslouchat a má na sobě veliké hříchy, nemůže ji Pán Bůh vzít k sobě do nebe, ale musí ji poslat (zavrhnout) do pekla mezi zlé anděly, kde bude věčně nešťastná. Takovým zlým duším říkáme duše zvržené.

A když nemá žádné velké hříchy, ale přece není docela čistá — když na sobě má všelijaké malé hříchy, pošle ji Pán Bůh napřed do očiště, aby se tam očistila. A teprve když si tam něco vytrpí a když se tam očistí, ji vezme do nebe. Takové duše, které jsou v očiště, se jmenují věrné dušičky a 2. listopadu je jejich svátek. Říkáme mu svátek dušiček. To je svátek těch duší (dušiček), co ještě trpí a pláčou a nařikají v očiště a čekají, až je Pán Bůh pustí do nebe. Za ty dušičky se modlíme a sloužíme za ně mši sv., aby je Pán Bůh vzal už brzy k sobě do nebe. Proto zpíváme:

Na dušičky vzpomínejme,
z očiště jim pomáhějme!

c) *Tělo do hrobu.* (»Mé tělo do hrobu.«) — A co se stane s vaším tělem, až umřete? Co s ním udělají? Tělo dají do rakve a potom ho donesou na hřbitov a zakopají do hrobu. (»Mé tělo do hrobu!«) V hrobě potom shnije a stane se z něj zase prach a hlína. Pán Bůh udělal tělo prvního člověka ze země, z hlíny, a když člověk umře, vrátí se zas do země a stane se z něj zase hlína. Ale na konci i to tělo Pán Bůh zase vzkřísí...

d) *Hřbitov.* — Na hřbitově leží mnoho takových mrtvých. Teď o Dušičkách budou lidé chodit na hřbitov. Tam je mnoho hrobů a v nich leží mrtví. Na hrobech stojí pomníky a kříže a na nich je napsáno, kdo tam leží. O Dušičkách dávají lidé mrtvým na hrob květiny a věnce a rozsvěcují jim tam světla a svíčky, a modlí se za ně. Proč to dělají? Proč ozdobují hroby květinami? Aby ukázali, že mají ty mrtvé rádi. A proč tam rozsvěcují svíčky? To znamená, že prosí Pána Boha, aby je vzal do nebe, kde svítí světlo věčné.

Hřbitov je posvěcený, je to posvěcená zahrada nebo svaté pole, proto se tam nesmíte honit a křičet, ale musíte se tam chovat tiše, skoro jako v kostele. Když tam vejdete, máte pozdravit a smeknout, a pak se tam slušně chovat. Také nemáte po hrobech šlapat nebo

tam něco trhat. Ale máte se za ty mrtvé modlit, aby Pán Bůh jejich dušičky, které jsou v očistci, vzal brzo do nebe, do světla věčného:

Odpočinutí věčné dej jim, Pane,
a světlo věčné ať jim svítí!
(Kde svítí světlo věčné? — V nebi.)

SHRNUTÍ A OPAKOVÁNÍ:

Na místo předešlého výkladu o smrti a hřbitovu — a i po tomto výkladu — možno shrnouti: Pán Bůh řekl Adamovi: »Budeš-li z toho stromu (ze stromu uprostřed ráje) jísti, umřeš.« Adam neposlechl a jedl, proto musel umřít. A od té doby musí všichni lidé umřít.

Také vy musíte jednou umřít. Duše odejde z těla a tělo bude mrtvé. Potom odnesou vaše tělo na hřbitov a dají je do hrobu. A tam bude odpočívat až je Pán Bůh na konci světa zase vzkřísí.

A co se stane s vaší duší? Duše půjde k Pánu Bohu. A Pán Bůh ji bude soudit. A co se stane s tělem?

Budeme si tedy pamatovati: Co se stane až umřeš? Duše odejde z těla. Kam půjde duše? (»Má dušička k Bohu!«) A kam přijde tělo? (Mé tělo do hrobu.)

Proto říkáme: Kam přijdeš, až umřeš?

Má dušička k Bohu,
mé tělo do hrobu. (Opakuj a nacvič!)

Může se zakončit modlitbičkou: »Andělíčku ...

... až má dušička z těla vyjde,
ať si pro ni andělíček přijde.«

Nebo: Odpočinutí věčné dej jim, Pane ...

Pozn.: V 1. tř. se probere nejvýš ještě katechese 16. o potopě a hned se přejde ke katechesi 18. nebo 19. o čekání na Vykupitele.

14. Kain zabil Abela.

V 1. třídě se může vypravovati ve 2 oddílech A a B, jak je to zde uvedeno, ve 2. tř. najednou.

Pozn.: Tato katechese má velký význam pro pochopení dějin lidstva. V tom, jak v lidech rychle se šíří zlo a hříchy, vidíme smutné následky dědičného hříchu v lidských dějinách; to vidíme na Kainovi; na Abelovi zase vidíme, že přes náказu dědičného hříchu byli někteří spravedliví. Tak začíná Kainem a Abelem veliké rozdělení lidstva na děti Boží a děti lidské, na dobré a zlé; a veliký zápas dobra a zla v dějinách. Hlavně se upozorní, jak se tu na Kainovi ukazuje náказu dědičného hříchu — zlá náklonnost v člověku; a hlavním výsledkem katechese má být: vzbudit v dětech odpor a ošklivost ke hříchu a povinnost boje proti zlé žádostivosti (zde zvláště proti náklonnosti k závisti a hněvu). Zároveň se zde názorně ukazuje, jak zlý čin vzniká ze zlé myšlenky a žádosti a že je naší životní úlohou bojovati proti zlé náklonnosti čili učit se přemáhat sebe.

Při vypravování by nebylo správné uváděti děti v domněnku, že Kain a Abel byli teprve chlápci. Již ve druhém školním roce nutno dětem říci, že to byli muži. Jinak by také nebylo lze tak dobře vyložit, kdo mohl Abela zabít, — a později by z nepřesnosti vznikly rozpory.

Také by bylo nesprávným vykládati, že Kain přinášel Pánu Bohu horší oběť než Abel, jak se někdy vykládá. Neboť účelem katechese je právě zdůrazniti, že Pán Bůh se nedívá na sebelepší věci zevnější, nýbrž do srdce.

Jakým způsobem dal Bůh Abelovi najevo své zalíbení a Kainovi svou nelibost, Písmo sv. nepraví. Snad tím, že oběť Abelova byla ohněm s nebe náhle strávena, jako oběť Eliášova na Karmelu, kdežto oběť Kainovu oheň nestrávil; nebo tím, že Abelovi Pán Bůh nápadně žehnal na jeho úrodě... Na obrazech se to znázorňuje různým směrem kouře, a toto naivní vysvětlení na nejnižším stupni může stačiti; nutno však je pojímati symbolicky.

Úkol katechese: Pán Bůh je svatý a spravedlivý. — „Nezabíješ!“ Výklad 5. přikázání.

PŘÍPRAVNÝ ÚVOD:

Když Adam a Eva byli vyhnáni z ráje, musili těžce pracovati, aby se uživil; orali, kopali, silí... Adam si po-

stavil také nějakou chatrč (boudu, stan), aby se v ní mohli ukrýt před deštěm nebo před velkým horkem. Adam si také schytl a ochočil všelijaká zvířata, jako ovce, kozy, krávy, koně a jiné, aby mu pomáhala. Jak často si tu vzpomínali na ráj a litovali svého hříchu! Pán Bůh viděl, jak hříchu litují a jak se namáhají a posílal jim slunce a déšť a žehnal jejich práci. Adam a Eva za to Pánu Bohu děkovali: modlili se ráno a večer a před jídlem a po jídle. Chtěli Pánu Bohu také něco z vděčnosti dáti z toho, co pro ně nechával růsti. Jak pak to udělali? Narovnali na poli kamennou hradbu — takhle (na tabuli načrtnout). To byl stůl z kamení, kterému říkáme oltář. (Kde pak máme také oltář? — V kostele.) Na ten oltář položili dříví a na dříví klasy obilí, ovoce nebo beránka. Tomu říkáme oběť, protože to Pánu Bohu dávali nebo obětovali. Tím chtěli Pánu Bohu říci: Všecko co máme, je od Tebe! My bychom Ti rádi darovali něco z toho, co jsi nám dal, abychom ukázali, že to vše je Tvé, že Ty jsi náš Pán. S těmito dary Ti dáváme sami sebe a své srdce. Ó, přijmi od nás tuto oběť!

Tak první lidé dávali čili obětovali Pánu Bohu různé dary. My tomu říkáme, že obětovali nebo: že přinášeli Pánu Bohu oběti. A Pánu Bohu se taková oběť líbila, protože tak lidé dávali Pánu Bohu své srdce a sami sebe.

Dnes si budeme vypravovati o dvou synech Adama a Evy, jak také Pánu Bohu obětovali.

A

VYPRAVOVÁNÍ:

1. Adamovi a Evě se narodil syn. Dali mu jméno Kain. (Napsat na tabuli velkým hůlkovým písmem: KAIN.) Potom jim Pán Bůh dal druhého syna; ten se jmenoval Abel. (Na tabuli!) Potom dostali Adam a Eva ještě mnoho jiných synů a dcer.

Když ti hoši — Kain a Abel — byli větší, ukázalo se, že z Kaina se dělá zlý a divoký zlostný kluk. Stále

křičel, pro každou maličkost se s Abelem a s druhými hádal, pral a nadával, až při tom zčervenal zlostí. Také se zvířaty surově zacházel. I na rodiče byl hrubý a neposlušný a také se nerad modlil. A b e l, mladší, byl zase velmi hodný a mírný. Nikdy se nezlobil, nepral a nenadával; také na ovečky byl laskavý. Rodičů ochotně poslouchal a rád se modlil.

Když Kain byl velký, chodil s otcem na pole; kopal a orál, protože byl silný, a tak se stal oráčem nebo rolníkem. (Napsat na tabuli vedle jména Kain slovo oráč a nakreslit pluh.)

Abel zase nejraději pásł ovečky, protože byl sám tichý jako ovečka. Tak se stal A b e l p a s t ý ř e m (napsat na tabuli a přikreslit pastýřskou hůl a ovečku podle Hronkových náčrtků str. 51).

(V 1. třídě možno nyní obsah krátce shrnouti podle Prvouky a Cesty k Bohu: Budeme si tedy krátce pamatovat: Adam a Eva měli mnoho synů a dcer. Nejstarší syn se jmenoval Kain a byl rolníkem. Mladší syn se jmenoval Abel a byl pastýřem. Abel byl spravedlivý a zbožný. Kain byl zlý.

Na tabuli: Kain — rolník — zlý,

Abel — pastýř — spravedlivý.)

2. *Jednoho dne obětovali* oba bratři Pánu Bohu, aby mu poděkovali za úrodu a vyprosili si jeho požehnání. Tak se tomu naučili od svých rodičů. Každý z nich vystavěl z kamení oltář a na něm obětovali Pánu Bohu, co měli nejlepšího. (V 1. a 2. třídě nakresli na tabuli dva oltáře dle obr. 9. v Zamazalově Kreslení nebo dle Hronkových Náčrtků na str. 51.) Kain položil na oltář nejlepší obilí a ovoce (nakresli snop a na snop ovoce), Abel nejlepšího beránka ze stáda svého (nakresli ovečku dle obrázku). Potom zapálili dříví pod obětními dary (nakresli kouř), padli na zem (klekli) a modlili se: »Hospodine, Tys nám to všechno dal. Přijmi od nás tyto dary (tuto oběť); buď nám milostiv a žehnej naší práci.«

A co se stalo? Pán Bůh hleděl se zalíbením na zbožné srdce Abelovo a na jeho dary, protože Abel měl čisté srdce: a přijal jeho oběť a požehnal mu. Ale na Kaina a jeho dary nepohlédl. — Proč? Protože Kain byl zlý; — měl v srdci zlé myšlenky a žádosti; a Pán Bůh se dívá každému do srdce.

Když viděl Kain, jak Pán Bůh Abelovi žehná a na něho ani nepohlédne, záviděl to bratrovi a rozhněval se na něho. Tvář jeho zlostí zhubeněla, chodil s hlavou svěšenou a nemluvil na bratra; nemohl ho ani vidět, a konečně si umínil, že bratra zabije. (Nyní možno ukázat obraz Schumacherův, jak oba oběťují a Kain poznává, že Bůh jeho oběť nepřijímá.)

VÝKLAD (PROHLOUBENÍ) PODLE OBRAZU):

Zde vidíte, jak oba bratři oběťují. Jak se jmenovali? Který je Kain a který z nich je Abel — ukaž, N.! Podle čeho poznáš Kaina? (Podle zlostné tváře.) A Abela? (Podle milé a vlídné tváře.) Vidíte, jak zbožně se Abel modlí? A nejen ruce a obličej, také srdce zvedá upřímně k Pánu Bohu. — Proč pak obětovali oba bratři? (Aby Pánu Bohu poděkovali za úrodu a vyprosili si jeho požehnání.) Co obětoval Kain?... Co Abel?... Či oběť se Pánu Bohu líbila?... Proč? Ano. Protože Pán Bůh hledí na srdce, — jaké má kdo smýšlení, — a Abel s tou obětí dával Pánu Bohu i své čisté srdce. Dával mu také Kain své srdce?... Ne, srdce Kainovo nechtělo patřit a sloužit Pánu Bohu. — Jak asi ukázal Pán Bůh, že se mu oběť Abelova líbí? To nevíme. Nejspíše tím, že poslal oheň s nebe, který oběť Abelovu zapálil a ihned strávil, kdežto Kainova nechtěla hořeti; a pak tím, že Abelovi žehnal, takže se mu práce dařila a ovečky se mu množily. A jak ukázal Kainovi, že se mu jeho oběť nelíbí? Že jeho práci nežehnal. Co dělal Kain, když to viděl? Záviděl a hněval se. Nemohl viděti, že Abela má Pán Bůh rád, a jeho ne.

SHRNUTÍ:

V 1. třídě možno vše ještě shrnouti stručně podle knihy:

Nyní si to krátce zopakujeme, abyste si to lépe pamatovaly: Jednoho dne obětovali Kain a Abel Pánu Bohu, aby si vyprosili jeho požehnání. Kain obětoval nejlepší obilí a ovoce, Abel nejlepšího beránka ze stáda svého. Pán Bůh shlédl se zalíbením na Abela a jeho dary a požehnal mu. Ale na Kaina a jeho dary nepohlédl. I záviděl Kain Abelovi a rozhněval se na něho. Zlostí až zhubeněla tvář jeho, chodil s hlavou svěšenou a konečně si umínil, že bratra zabije.

NAUČENÍ:

Děti! Zde vidíte, že Pán Bůh miluje jen dobré a zlé se mu protíví, protože je s v a t ý. Pán Bůh se dívá na to, jaké má kdo srdce; a má rád toho, kdo miluje věci dobré a svaté. — Pán Bůh se dívá do srdce také každému z vás, a vidí, nač myslíte, co máte rády a co si přejete. Kdo má rád něco zlého a myslí na to a přeje si to, ten je zlý, a Pán Bůh to dobře ví, i když to lidé nevědí. Ale kdo má srdce dobré a čisté, kdo miluje jen co je dobré a krásné jako Pán Bůh a nenávidí zlé, ten je s v a t ý nebo s p r a v e d l i v ý. Pán Bůh je nejvíc nebo nejvýš s v a t ý (= miluje jen dobré a nenávidí zlé) a chce, abychom také byli s v a t í jako on. A kdy se staneme svatými? Když budeme milovati jen to, co miluje Pán Bůh (= co je dobré) a nebudeme mít rádi nic zlého (= hřích). Člověk s v a t ý se jmenuje také s p r a v e d l i v ý. Abel byl s p r a v e d l i v ý.

B

VYPRAVOVÁNÍ:

Pán Bůh viděl Kainovi do jeho zlého srdce a řekl jemu: »Proč se hněváš a proč věšíš hlavu? Ne-

poddávej se hněvu, ale přemáhěj zlo!« Kain však neposlechl a poddal se hněvu úplně. Tu mu šeptal ďábel v srdci: »Zabij Abela, ať ho nemusíš stále vidět!« A Kain ďábla poslechl.

Jednoho dne řekl Kain Abelovi, bratru svému: »Pojď, vyjdeme si na pole.« Hodný Abel nemyslel na nic zlého a šel. A když byli na poli, povstal Kain proti bratru svému a zabil jej. Protože byli na poli sami — rodiče nic nevěděli, myslil Kain, že ho nikdo nevidí. Ale kdo pak viděl ten hrozný čin Kainův? Pán Bůh, který je všude a vidí všechno. (Jest jedno oko, které vidí všechno.) To mohl Kain vědět! A když to chtěl udělat, měl si vzpomenout: »I když mě rodiče a bratři a sestry nevidí, Pán Bůh mě vidí. A Pán Bůh je spravedlivý!« Ale jeho závist a zlost byly tak velké, že byl jako hluchý a slepý. Ani když Abel už ležel na zemi zabítý a jeho nevinná krev tekla, Kain se nevzpamatoval a nezhrozil. Proto Pán Bůh na něj zavolal, aby se vzpamatoval a poznal, co to učinil: »Kde jest Abel, bratr tvůj?« Ale Kain odpověděl drze a zlostně: »Nevím! Což jsem já strážcem bratra svého?« Kdyby se byl přiznal a toho hrozného činu litoval, byl by mu Pán Bůh ještě odpustil. Ale když se ani teď nepoznal a nevzpamatoval, přišel Boží trest. Pán Bůh mu řekl: »Co jsi to učinil? Krev bratra tvého volá ke mně ze země! Nyní budeš zlořečený na zemi! Když ji budeš vzdělávati, nedá tobě úrody. Budeš tulákem a poběhlíkem na zemi.« A udělal Pán Bůh Kainovi znamení.

Teď se teprve Kain zhrozil nad tím, co učinil, a utíkal zoufale pryč s toho místa, aby to neviděl a neslyšel. A bál se jíti domů, utekl se svou ženou a s dětmi do jiné země, aby nemusel vidět svůj hrozný čin a báti se trestu; ale nikde neměl pokoje. Stále musel slyšeti přísný, vyčítavý hlas: »Co jsi to učinil? Ty jsi vrah nevinného bratra a trest tě nemine!« Kain by byl rád utekl tomu hlasu, ale nemohl; ať šel kam šel, všude ho musel slyšeti, — protože ten hlas byl v něm, v jeho duši. Pán Bůh dal ten hlas do něho, aby mu to stále vyčítal. Tomu hlasu říkáme: **zlé svědomí**.

Proč mu ten boží hlas jeho hřích stále připomínal a vyčítal? Aby se polepšil. Kdyby byl litoval svého hříchu a prosil Pána Boha za odpuštění a polepšil se, byl by mu ten hlas dal pokoj. Ale Kain toho nelitoval a zůstal zlý. Proto už nenašel nikdy a nikde štěstí a pokoje. I stěhoval se Kain s místa na místo, ale nikde neměl stání ani pokoje. (Nyní možno ukázat obraz zabitého Abela a utíkajícího Kaina — Fuglův nebo Nelsonův nebo z Herderovy obrázkové bible, a na něm vše opakovat, po případě blíže vyložit. Nejkrásnější a nejvhodnější by zde byl veliký obraz ze sbírky Düsseldorfer Bilderbibel.)

PROHLOUBENÍ (PODLE OBRAZU) A OPAKOVÁNÍ:

Zde leží hodný Abel zabitý (a u něho anděl — přišel si pro jeho duši, aby ji vzal do nebe. Anděl pláče a žaluje Pánu Bohu ten hrozný hřích). Kain ještě drží v ruce silnou hůl, kterou Abela zabil. Nebe je zamračené (černé, zatažené), jako by se mračilo na zlého vraha — a v mračích je skrytý Pán Bůh, přísný a spravedlivý, jak trestá Kaina a dělá mu znamení vraha na čele. Kain hrůzou utíká a rve si zoufale vlasy.

Upravený text pro opakování:

Jednoho dne řekl Kain Abelovi, bratru svému: »Pojď, vyjdeme si na pole!« Hodný Abel nemyslel na nic zlého a šel. A když byli na poli, povstal Kain proti bratru svému a zabil jej.

Kain myslil, že ho nikdo nevidí. Ale Pán Bůh řekl Kainovi: »Kde jest Abel, bratr tvůj?« Kain odpověděl drze a zlostně: »Nevím, což jsem já strážcem bratra svého?« — Ale Pán Bůh řekl po druhé: »Co jsi to učinil? Krev bratra tvého volá ke mně ze země! Buď tedy zlořečený! Budeš tulákem a poběhlíkem na zemi!«

Teď teprve poznal Kain, co učinil a zoufal si. A utekl a neměl nikde pokoje.

VÝTĚŽKY A UŽITÍ. NAUČENÍ (pro 2. šk. rok):

1. *Předpekli.* — Kam přišla duše Abelova, když se oddělila od těla? Děti řeknou: Do nebe. Katecheta je však

upozorní na hřích dědičný a jeho následek: Nebe bylo zavřeno, šla tedy do předpekli, to bylo zatím níže nebe, přednebí; a tam byla, až Pán Ježíš nebe zase otevřel. Tam byla šťastná a nic netrpěla, ale nebyla ještě u Pána Boha a Pána Boha tam neviděla.

2. *Bratrovražda. Výklad 5. přikázání.* — Kain se dopustil hrozného hříchu. Jak se jmenuje takový hřích? Vražda. A protože zabil bratra, byla to bratrovražda. To byla první vražda na zemi a Kain byl první vrah.

Ve kterém přikázání zapovídá Pán Bůh takový hřích (vraždu)? Jak zní 5. přikázání? Ale v tom přikázání Pán Bůh nezapovídá jen vraždu, nýbrž i všechno, co může vésti k vraždě. — Kain se nestal vrahem najednou. Z čeho pak povstala ta hrozná vražda? Ze závisti a hněvu. Kain napřed záviděl a hněval se na bratra. A to už byl hřích proti 5. přikázání. Ten hřích byl tedy nejprve v jeho srdci a myšlenkách. Potom se ukazoval také navenek hrubými slovy a posuňky. Jak asi? Hrubými hádkami a nadávkami; a tím, že se na bratra mračil a že na něj nemluvil. A na konec se závist a zlost a nenávist ukázaly také skutkem — vraždou.

Z čeho tedy vzniká vražda? Ze závisti a nenávisti, z hněvu a zlosti, zkrátka z nelásky. Proto Pán Bůh v 5. přikázání nezakazuje jen vraždu, nýbrž všechnu nelásku k bližnímu, tedy: závist, zlost neboli hněv a nenávist, hrubé hádky a nadávky, hrubé chování, rvačky a vraždy.

Kdo tedy hřeší proti 5. přikázání? — Proti 5. přikázání hřeší, kdo jinému závidí, kdo se na něj hněvá, čili má na něho zlost, kdo mu přeje zlého, kdo se s ním neshodá a hádá, kdo jinému nadává, kdo jinému ubližuje, kdo někoho bije nebo dokonce zabije. Proti 5. přikázání hřeší také ten, kdo někomu ublíží na duši — tím, že ho svede ke hříchu a kdo hrubě ubližuje zvířatům.

To můžeme říci krátce takto: V 5. přikázání: »Nezabiješ!« zakazuje Pán Bůh ubližovati

někomu na těle nebo na duši. Co tedy při-
kazuje? Prikazuje, že máme bližního milovati jako sebe,
čili: Zakazuje nelásku a p ř i k a z u j e l á s k u.

Na tabuli: 5. Nezabiješ! = Neubližuj! Miluj každého!

2. *Přemáhej zlou žádost hned v počátcích.* (Krátce
i v 1. tř.) — Jak se stalo, že Kain udělal tak hrozný hřích?
To bylo proto, že nepřemáhal z á v i s t a h n ě v. V kaž-
dém člověku povstane někdy hněv nebo závist nebo jiná
zlá žádost, protože v sobě máme dědičnou zlou nákazu
(zlou žádost) po Adamu a Evě. Ale my ji máme přemá-
hati, aby nerostla. Co tedy měl dělat Kain, když se v něm
probudila závist a zlost? Měl ji hned přemáhati. Proto ho
Pán Bůh napomínal. Jak pak? »Nepoddávej se zlé
n á k l o n n o s t i, p ř e m á h e j h n ě v s v ů j, a p a n u j
n a d n í m!« Ale dělal to Kain? Kain toho nedbal a ne-
přemáhal se; ale nechal v sobě zlou žádost, zlost a nená-
vist růsti, až byly tak veliké, že přemohly a opanovaly
jeho.

Z toho vidíte, co hrozného může provést
zlá náklonnost, když ji hned v počátcích ne-
p ř e m á h á m e! Vzpomeňte si na to, až vás napadne z á-
v i s t nebo h n ě v! A ptejte se samy sebe (svého svědo-
mí): Bývám také z á v i s t i v ý? Bývám také hned
zlostný? Hádám se rád? Nesnáším se
s bratry a sestrami? Nadávám jim hrubě, per u
se rád? Přeji rád jiným něco zlého? A vzpomeň
si na slova: »Přemáhej hněv svůj a panuj nad ním!« P ř e-
m á h e j v s o b ě z l o u n á k l o n n o s t (ž á d o s t)!

A jak se přemáhá hněv? Když tě popadne
hněv, zavři pevně ústa, aby z nich nevyšlo žádné zlé slovo,
a vzpomeň si na nevinného Abela a na trpělivého Spasite-
le, kterého bičovali, trním korunovali, tupili, posmívali a
křižovali, a Spasitel mlčel. A pak si řekni: Ne, nesmím
býti zlostný ani z á v i s t i v ý, nesmím býti jako Kain, — ale
chci býti jako můj Spasitel.

Pamatujte si proto: Nepoddávej se zlé náklonnosti!
Ale přemáhej zlou žádost! P ř e m á h e j s e!

Malé začátky — smutné konce!

3. *Hlas svědomí.* (Zkráceně i v 1. tř.) — A ještě něčemu se naučíme z hrozného příkladu Kainova. — Když Kain zabil svého bratra, neměl nikde pokoje. Ať šel kam chtěl, stále za sebou slyšel hlas: Co jsi to učinil? Čí to byl hlas? To byl hlas Boží. Chtěl tomu hlasu utéci, ale nemohl. Hlas byl všude s ním a stále mu vyčítal jeho hřích. Proč mu nemohl utéci? Protože byl v něm (nevolal za ním, ale v něm). Pán Bůh dal ten hlas do něho, aby mu jeho hřích připomínal, aby se polepšil. (Kdyby byl toho hříchu s pláčem litoval a polepšil se, byl by mu jej Pán Bůh odpustil; a ten hlas by mu to byl přestal vyčítat. Ale protože se nechtěl polepšit, nedal mu ten hlas nikde a nikdy pokoje.) Co pak to byl za podivný hlas? To byl hlas Boží; my mu říkáme hlas svědomí.

Děti, také do vašeho srdce a do srdce všech lidí dal Pán Bůh takový hlas. A ten hlas se ve vás ozývá po každé, když chcete udělat něco zlého a varuje vás: To nedělej, to je hřích! A když to přece uděláte, tak vám to vyčítá a nedá vám pokoje tak dlouho, dokud to nenapravíte. A když ho poslechnete, tak vás chválí.

Dávejte dobře pozor na ten hlas, protože to je hlas Boží a toho hlasu musíme poslouchat. Kdo neposlouchá toho hlasu, ten hřeší. V nás se ten hlas neozývá tak hlasitě jako v Kainovi, nýbrž jen jemně a docela tiše; ale kdo si dá pozor, ten jej bude slyšet. Nejlépe ho slyšíme, když jsme sami a je ticho.

Jistě každý z vás už slyšel, jak mu něco v duši říkalo: »To je dobré, — to udělej!« Nebo: »To je hřích, — to nedělej!« Nejlépe jste ten hlas slyšely, když jste byly samy a chtěly jste udělat něco zlého. (Zde mohou děti samy udat ze zkušenosti podobné případy.) Někdo byl třeba sám doma v kuchyni a na stole nebo na polici stála nádoba s cukrem; nebo otevřel stolek a viděl tam peníze a napadlo ho, aby si něco vzal a něco dobrého si za to koupil. Byl docela sám, nikdo ho neviděl a věděl: Maminka to nepozná a nedoví se to. Ale najednou mu něco říkalo: Nedělej to! To je hřích! Krást se nesmí! A on se to bál udělat. To byl hlas svědomí. — Někoho zase někdo sváděl, ale on se nedal svést, a potom mu

něco říkalo: Dobře jsi udělal. A on měl v duši radost. To ho ten hlas svědomí chválil za to, že se nedal svést. Ten měl potom klidné a dobré svědomí. — Tak nás hlas svědomí před hříchem varuje a napomíná a po hříchu nám zlé vyčítá a nedá nám pokoje, dokud to nenapravíme. Ale když ten hlas poslechneme, tu nás chválí a my máme v duši radost a pokoj, čili máme pokojné a dobré svědomí. A to je, děti, to nejlepší, co můžete mít. Taková radost z dobrého svědomí v duši je lepší než největší bohatství. — Zlé svědomí je jako červ v duši. — Chraňte si dobré svědomí! Dobré svědomí nad zlato! (= víc než všechno zlato.)

4. *Lítost a upřímná zpověď.* — Co máme dělat, když nám hlas svědomí vyčítá něco zlého? Máme toho upřímně litovat, upřímně se z toho vyzpovídat a polepšit se. Potom nám to přestane vyčítati, a budeme mít zase svědomí čisté, pokojné a radostné.

NAUČENÍ:

Děti, poslouvejte vždycky hlasu svědomí, neboť to je hlas Boží! Proč byl Abel tak hodný? Protože hlasu svědomí vždycky poslouchal, když ho napomínalo nebo varovalo. A proč byl Kain zlý? Protože na hlas svědomí nedbal! Pamatujte si: Nejhorší děti a nejhorší lidé jsou ti, kteří hlasu svědomí neposlouchají a o něj nic nedbají!

VĚTY PAMĚTNÉ (pro 2. tř.):

1. V 5. přikázání (»nezabiješ«) zapovídá Pán Bůh vraždu a všechno, co k ní vede: závist, hněv a nenávist a všechnu nelásku k bližnímu. A přikazuje: lásku k bližnímu.

2. Jsou všechny hříchy stejně veliké? Všecky hříchy nejsou stejně veliké: jsou hříchy malé a velké, neboli lehké a těžké.

3. Čeho zasluhuje člověk lehkým hříchem? (V Prvouce O. 41.)

4. Čeho zasluhuje člověk těžkým hříchem? (V Prvo-
uce O. 42.)

5. Nepoddávej se zlé náklonnosti! Přemáhej se! (Přemáhej v sobě zlou žádost!)

Malé začátky — smutné konce!

6. Jako Pán Bůh varoval Kaina, tak varuje i nás.
Čím? Hlasem svědomí.

7. Hlas svědomí nám říká: To učiň! To nedělej! (Kdy se v nás ozývá ten hlas? Před činem a po činu.)

8. Hlasu svědomí musíme poslouchati, protože je to hlas Boží.

15. Pán Bůh potrestal hříšné lidi potopou.

Tato katechese ukazuje smutné následky hříchu a tvoří tak vhodný přechod pro další výklad a potřebě Vykupitele a touze po něm. Nad to je velmi působivá a vhodná k tomu, aby v dětech vzbudila bázeň Boží a odstrašovala je od hříchu nestydatosti. Ošklivost tohoto hříchu je nutno dětem včasné zdůrazňovati, protože v tomto věku jsou pro upřímné poučení přístupnější. Kdo s tímto výkladem odkládá až do 3. tř., tomu se může stát, že přijde již pozdě a že jeho výklad bude některé, nestydatosti již nakažené dítě dráždit k necudnému smíchu.

PŘÍPRAVA:

Dnes vám budu vypravovati, jak hrozný trest poslal Pán Bůh na zkažené lidi. (Nebo: Dnes vám budu vypravovati, jak se lidé rozmnožili a zkazili a jak je Pán Bůh potrestal.)

VYPRAVOVÁNÍ:

1. *Veliká zkaženost a nestydatost lidí.* — Už jsem vám vypravoval něco o dětech Adamových. Adam a Eva měli mnoho dětí; a všechny po nich byly nakažené jejich hří-

chem; a všechny po nich zdědily chuť na zapověděné ovoce a na zlé věci neboli zlo u žádost. Některé byly hodné, ale některé byly zlé. A nejhorší z nich byl Kain, který zabil svého bratra Abela. Děti Kainovi byly také zlé, a od nich se nakazili ještě jiní lidé.

Potom se lidé na zemi množili a stále se kazili. (Od čeho se kazili? Od zlé nákazy — od zlé žádosti, kterou zdědili po Adamovi; a pak jeden od druhého a od ďábla, který je sváděl.) A na konec byli skoro všichni lidé zkažení. Dělali hrozné hříchy a byli hrozně nestydatí. Pána Boha neposlouchali, na něho vůbec nemysleli, a ani se o něj nestarali; jen jedli a pili, opíjeli se, mluvili nestydatě, zpívali nestydaté písně a dělali ošklivé, nestydaté a nemravné věci. A nic se Pána Boha nebáli, že je potrestá. A ještě se těm ošklivým a špinavým hříchům smáli a měli v nich zalíbení; byli jako špinaví čunčící (čunčátka, vepřící), kteří se nejraději válejí v nečistotě a v hnojišti.

Mezi těmi zkaženými lidmi zůstal jen jeden zbožný a spravedlivý, a ten se jmenoval Noe. (Napiš na tabuli a opakuj!) On jediný se nedal svést. Měl ještě ženu a tři velké syny, kteří už byli ženatí. Také ti byli hodní. (Jmenovali se: Sém, Chám a Jafet.)

Proto se Pán Bůh na zkažené lidi rozhněval a řekl Noemovi: »Lidé už nezaslouží, abych je nechal déle na zemi; proto na ně pošlu velikou vodu — potopu — a všechny je zahubím. Jen ty a tvoje rodina zůstanete na živu. Vystav si velikou loď (veliký koráb) a na něm veliký dům (velikou archu) ze dřeva. Do toho půjdeš ty a tvoje rodina a tam se zachrániš.« (Ve 2. tř. ještě se připojí: »Ale ještě 120 let dám lidem času k polepšení!«)

Noe poslechl a začal se svými syny káceti dříví a otesávatí trámy, z kterých stavěl velikou archu, t. j. velikánskou loď. Lidé se mu smáli a říkali: »K čemu to stavíš?« A Noe jim říkal: »Jestli se nepolepšíte, pošle na vás Pán Bůh velikou potopu a všichni zahynete.« Ale oni mu nevěřili a nepolepšili se; jen se mu smáli a byli pořád horší.

2. *Potopa.* — Když byla archa hotova (a uplynulo 120 let) a lidé se nepolepšili, řekl Pán Bůh Noemovi: »Vejdi do archy — ty a tvoje rodina. Vezmi s sebou také zvířata, ze všech po dvou (a z lepších po 7 párech) a potravu pro sebe a pro zvířata.«

Noe učinil, jak mu Bůh poručil. A Pán Bůh mu při tom sám pomohl a posílal mu zvířata, která chtěl zachrániti; zvířata se sama sbíhala a ptáci se sletovali, jako by cítili, že přijde veliká bouře a že zahynou.*)

(Tu již možno ukázati obraz, jak Noe se zvířaty se stěhuje do archy.)

Když byl Noe s rodinou a se zvířaty v arše, poslal Pán Bůh hrozný déšť a potom přšelo 40 dní a 40 nocí bez přestání. A vody stále přibývalo, až bylo všecko zatopeno. Také ze všech řek a potoků a z moře vystoupila voda; a vystupovala stále výše, až všecko zatopila.

Lidé lezli před vodou na stromy a na střechy domů a potom utíkali na kopce a na hory, a zoufale křičeli a volali o pomoc, ale už bylo pozdě; hrozná voda zatopila všecko. Tak se všichni zlí lidé a jejich dobytek a zvířata utopili a všecko zahynulo. Jen archa — plula na vodě a v ní se zachránil Noe a jeho rodina a zvířata, která tam byla s nimi.

Tak hrozně potrestal Pán Bůh zkažené lidi pro jejich nestydatost. (Nyní možno ukázati vhodný obraz potopy, nejlépe Schumacherův, a nechat děti chvíli se dívat.)

2. *Noemova oběť.* — Skoro půl roku (5 měsíců — 150 dní) zůstalo pak všecko pod vodou. Potom poslal Pán Bůh suchý vítr a vody ubývalo; archa na vodě klesala, až se zastavila na jedné hoře. (Ve 2. tř. možno ještě připojiti, jak Noe vypustil napřed krkavce a potom třikrát holubičku, aby se přesvědčil, zdali je již země suchá.)

Když už země vyschla, řekl Pán Bůh Noemovi: »Vejdi z archy!« Noe se zaradoval, vypustil zvířata z archy na

*) Nesmíme si to ovšem představovati tak, že tam Noe bral doslovně všechna zvířata, tedy i zvířata škodlivá a divoká, na př. hady, myši nebo tygry a vlky. Slovem „všechna zvířata“ se rozumějí hlavně všechna zvířata domácí a užitečná.

svobodu a potom vyšel také sám s rodinou. A hned vystavěl Pánu Bohu oltář a obětoval a děkoval mu za to, že jej zachránil. A při tom slíbil znova Pánu Bohu za celou rodinu, že ho budou poslouchat a že mu budou rádi sloužit. A to se Pánu Bohu líbilo; Pán Bůh za to Noemovi požehnal, a na nebi se ukázala krásná duha. (Ukázati obraz: Oběť Noemova.)

OPAKOVÁNÍ ROZHOVOREM:

Adam a Eva měli mnoho dětí; jejich děti měly zas děti, ty pak měly zas děti a tak se lidé množili, až bylo na zemi mnoho lidí. Ale jací byli ti lidé? Z počátku byli ještě někteří hodní, ale potom se všichni zkazili. (Kdo je zkazil? Zkazili se sami, protože byli nakaženi od dědičného hříchu jako červivá nebo nahnilá jablka — protože v sobě měli zlou žádost a protože tu zlou žádost nepřemáhali. A kteří byli hodnější, zkazili se od druhých.) Jaké ošklivé hříchy zvláště dělali? Kdo jediný zůstal mezi nimi zbožný a spravedlivý? Co proto řekl Pán Bůh Noemovi? Co potom dělal Noe? Počepšili se lidé, když je Noe napomínal? Co poručil Pán Bůh Noemovi, když byl koráb postaven a lidé se nepolepšili? Koho s sebou vzal Noe do archy (do korábu)? Jak dlouho potom přšelo? Jak vysoko vystoupila voda? Co dělali lidé, aby se zachránili? Ale co se s nimi stalo? Kdo jenom se zachránil? — Co potom poslal Pán Bůh, aby vodu vysušil? Co nejdříve učinil Noe, když vyšel z archy? Nejdříve Pánu Bohu poděkoval. Jak mu poděkoval? Tím, že obětoval (ovečku) a při tom se modlil. Líbilo se to Pánu Bohu? Co ukázal (učinil) Pán Bůh na nebi?

NAUČENÍ:*)

1. *Varuj se nestydatosti*. Proč Pán Bůh potrestal lidi potopou? Protože byli nestydatí. Tu vidíte, jak se Pánu

*) Z těchto naučení si katecheta vybere pro tuto hodinu jen 1. a 2., nebo 3., 4. a 5., nebo jen jedno a ostatních se použije při opakování.

Bohu protiví nestydatost a jak ji Pán Bůh trestá. A někteří lidé a některé děti jsou také nestydatí. Proto se chraňte nestydatosti. A buďte vždycky v chování i v řeči stydlivé.

Abyste se těch ošklivých hříchů lépe uchránily, řeknu vám, jak se chová hodné, stydlivé dítě:

Hodné a stydlivé dítě se nikdy zbytečně neodkrývá a neběhá po světnici nebo venku nahé nebo skoro nahé, hodné dítě se stydí, ukazovat se nahé před jinými, proto se vždycky uctivě přikryje. Když to dělá malé dítě, to nemá ještě hřích, protože to neví a nemyslí při tom nic zlého. Ale když vidíte, že se malé dítě zbytečně odkrývá, nemáte se mu smát, ale máte mu říci: »Přikryj se, to se nesluší.«

Někdy také vidíte v obrázkových časopisech nebo jinde (za výkladem) nahé obrázky (nahotiny) a někdo se na to rád dívá. Na takové obrázky se nemáte rády dívat! Kdo se na to rád dívá, ten je nestydatý.

Některé děti se také nestydatě chovají, když jdou na stranu (na záchod). Pamatujte si, že Pán Bůh a anděl strážný vás všude vidí. Také nechoďte s dětmi, které mluví nestydatě a neposlouchejte je!

A zvláště pamatujte, že nejste nikdy sami. Všude je s vámi Pán Bůh a všude vás vidí. Někdy je dítě samo a ďábel mu říká: »Teď můžeš dělat něco nestydatého, teď tě nikdo nevidí.« A dítě zapomene, že ho Pán Bůh vidí všude, i když je samo nebo po tmě.

2. *Odměna a trest.* — Děti! Pamatujte si, co jsem vám nyní řekl. Když se budete chovat vždycky slušně a stydlivě, bude vás mít Pán Bůh rád jako Noema, a vezme vás jednou k sobě do nebe. Ale přijdou také nestydaté děti do nebe? ... Kam přijdou takové děti? ... Jen když některé dítě takové věci dělalo a nevědělo, že to je hřích, to hřích nemá a nemusí se bát, protože to ještě nevědělo. Ale nyní už to víte, proto takové věci už dělat nesmíte.

Nyní vstaňte, a modlete se tiše v srdci se mnou, co za vás budu Pánu Bohu říkati: »Bože, Ty jsi svatý a spravedlivý! Ty nenávidíš nestydaté hříchy a přísně je trestáš. Proto nechci býti nikdy

ne stýdatý(á). Nechci takové věci nikdy dělati, ani mluvit, ani myslet! Prosím Tě, pomáhej mi, abych byl(a) vždycky slušný(á) a stydlivý(á) a dostal(a) se k Tobě do nebe!«

3. *Bůh je nejvýš svatý.* — Dokud byli andělé hodní, měl je Pán Bůh rád. Ale ty, kteří zpýšněli, nemohl už mít rád. Také první lidi Adama a Evu měl Pán Bůh velmi rád, dokud byli hodní a dobří a zacházel s nimi jako otec se svými dětmi. Ale když hřešili, nemohl je už mít tak rád a musel je potrestat. Také hodného Abela měl Pán Bůh rád, ale zlého Kaina neměl rád. A vzpomeňte si, jak rád měl hodného Noema, ale zkažené lidi před potopou neměl rád a musel je potrestat. Z tohoto vidíte, že Pán Bůh chce a má rád jen dobré, a že zlé nemá rád — zlé se mu protiví.

Jen co má Pán Bůh rád? Co Pán Bůh chce a miluje?

Pán Bůh chce a miluje jen dobré a zlé nenávidí.

Hodní a zbožní lidé také mají rádi jen dobré a nemají rádi zlé a hřích. O takových hodných a zbožných lidech říkáme, že jsou svatí. Ale Pán Bůh je ještě mnohem více svatý, než všichni hodní a svatí lidé, Pán Bůh je nejvýš svatý.

Proč říkáme, že Pán Bůh je nejvýš svatý? O Pánu Bohu říkáme, že je nejvýš svatý proto, že chce a miluje jen dobré a nenávidí zlé a hřích.

4. *Bůh jest nejvýš spravedlivý.* — A ještě něco dělá Pán Bůh. Pán Bůh takové lidi, kteří dělají dobré, za to odmění; a zlé lidi, kteří dělají hřích, potrestá. Pán Bůh odměnil hodné anděly a hodného spravedlivého Noema, ale potrestal zlé anděly, potrestal Adama a Evu, když hřešili, potrestal Kaina a potrestal zlé lidi před potopou. Pánu Bohu to není jedno, jsou-li lidé hodní nebo zlí: Pán Bůh je nenechá, aby si dělali, co by chtěli; Pán Bůh vždycky všechno dobré odmění a všechno zlé přísně potrestá, jako potrestal zlé lidi potopou. A tak to musí být, tak to je spravedlivé.

Protože Pán Bůh všechno dobré spravedlivě odmění a všechno zlé spravedlivě potrestá, říkáme, že je nejvyšší spravedlivý.

Jaký je Pán Bůh, protože dobré spravedlivě odměňuje a zlé spravedlivě trestá? Proč říkáme o Pánu Bohu, že je spravedlivý? Protože dobré lidi spravedlivě odmění a zlé lidi spravedlivě potrestá. Proto říkáme o Pánu Bohu, že on:

spravedlivý Soudce jest,
dobrým nebe, zlým dá trest.

Ale Pán Bůh obyčejně netrestá hned. Pán Bůh často čeká. Lidi před potopou také nepotrestal hned, ale nejdříve čekal (120 let), zdali se polepší. (Je shovívavý.)

5. *Boj se Boha*, protože každý hřích spravedlivě potrestá. — Proto se musíme chránit hříchu a konat jen dobré, co chce Pán Bůh. Nesmíte si myslet, jako lidé před potopou, že hřích nic není a že se nám nic nestane, když vás Pán Bůh hned nepotrestá. Pán Bůh často netrestá hned a čeká dlouho a často trestá až po smrti. Také si nesmíte myslet, když jste tajně udělaly něco zlého, že to Pán Bůh neví nebo že na to zapomene. Pán Bůh není jako některý tatínek a maminka, kteří brzo na všechno zapomenou. Pán Bůh nikdy nezapomíná. Pán Bůh má na potrestání času dost, jemu nikdo neuteče a kdo se nepolepší, toho jednou potrestá po smrti.

Proto se chraňte hříchu, zvláště hříchu nestydatosti! A když si budete někdy čísti nebo listovati v bibličce a dívat se na obrázek potopy, vždycky si řekněte: *Pane Bože, já nechci být nestydatý(á)*.

6. (Nebo krátce místo předešlého): Děti! Pamatujte si: Pán Bůh má všechny lidi nejvíc rád, ale nemá rád hříchy. Pán Bůh miluje a odměňuje dobré, ale zlé nemiluje a hrozně trestá. Proto musíme mít Pána Boha rádi, ale musíme se ho bát rozhněvat a dělat něco zlého, co Pán Bůh nechce.

Proto si pamatujte:

Milujme dobrého Boha svého,
ale bojme se i trestů jeho!

O to se modlete každý den při ranní modlitbě:

Bože, Otče můj,
na pomoc mi stůj,
abych činil v každé době,
jen to, co se líbí Tobě. (Jako v katech. 13.)

Tou modlitbou se hodina zakončí a připojí se ještě: »An-
dělíčku!« se závěrem: »aby dobře živa byla, P á n u B o-
h u se líbila.«

Při opakování o Boží spravedlnosti se může
připojit, že po smrti bude P á n B ů h každého
spravedlivě soudit. Proto říkáme, že P á n B ů h
je náš spravedlivý Soudce; a budeme si o něm
ještě pamatovati:

Spravedlivý Soudce jest,
dobrým nebe, zlým dá trest.

A opakuje se společně s první základní pravdou:
Jediný jest Bůh a Pán...

.

16. Pán Bůh oznámil desatero přikázání.

Pozn.: V 1. třídě se tato katechese zařadí nejvhodněji až
na konec školního roku do opakování dějů Starého Zákona, pro-
tože dříve na ni nebude času.

Ve 2. třídě nebo ve spojeném 1. a 2. ročníku může být
probrána v postupu dějů Starého Zákona již do adventu, kdežto
výklad jednotlivých přikázání (oddíl B) může být odložen na
dobu povánoční nebo až před přípravu na první sv. zpověď.
Znění prvních 8. přikázání se nacvičuje už na konci 1. šk. roku
a potom příležitostně opakuje; to možno činiti s jednoduchým

výkladem i bez vypravování biblického děje, protože nám je Bůh oznamuje už hlasem svědomí a protože nás jím učil také Pán Ježíš. Když se text přikázání postupně nacvičil, bude pak nutno častěji jej souhrnně opakovat sborem na počátku nebo na konci hodiny tak dlouho, až dětem přejde takřka do krve.

Výklad jednotlivých přikázání se ovšem podá v 1. třídě co nejstručněji; pouze se slovně avěčně vyloží, co v nich Pán Bůh chce a někde se připojí i případné napomenutí. Ve 2. třídě se poněkud rozšíří a prohloubí. Zde je podán pro 2. třídu v oddílu B v jediné katechesi; katecheta však jej může podávat po částech vždycky na počátku hodiny vedle jiné látky.

A

ÚVODNÍ PŘÍPRAVA:

v 1. tř. naváže nejlépe na přikázání v ráji, ve 2. tř. na opakování o potopě:

1. *V 1. třídě:* Vzpomeňte si ještě, jak Pán Bůh prvním lidem v ráji dal přikázání a jak lidé neposlechli a hřešili. Jaké přikázání jim dal?

Také nám dal Pán Bůh nějaká přikázání. Jenže Adamovi a Evě dal jedno přikázání a nám jich dal deset. Ta přikázání napsal Pán Bůh každému z nás do duše (do srdce čili do svědomí) a potom je ještě slavně vyhlásil na jedné hoře. O tom vám budu nyní vypravovati.

2. *Ve 2. třídě:* Po potopě byli (noví) lidé nějaký čas hodnější, ale potom se zase kazili. A na konec byli tak zkažení, že už zase nevěděli, co je dobré a co zlé. Proto řekl Pán Bůh: Oznámím lidem docela určitě, co od nich žádám, aby věděli, co mají dělat a co dělat nesmějí. A potom jim to slavně oznámil na hoře Sinaj. Oznámil to nejprve národu vyvolenému (izraelskému), — a Pán Ježíš a sv. apoštolové to potom oznámili všem lidem, — i nám.

VYPRÁVOVÁNÍ:

1. *Slavné oznámení desatera.* — Mezi Izraelity žil (tehdy) zbožný a statečný muž jménem Mojžíš. Tomu řekl Pán Bůh: Přiveď lid izraelský (= vyvolený národ)

k hoře Sinaj. *) Mojžíš tedy vyvedl všechny lid izraelský z Egypta, kde tehdá bydleli, a přivedl je na poušť k hoře Sinaj. (Na tabuli! — Jak se jmenovala ta hora?) U hory Sinaj se zastavili. (Tam si postavili stany a v nich bydleli.) Mojžíš pak vystoupil na horu a tam se modlil. Tu se mu ukázal Pán Bůh a řekl mu: »Oznam lidem, ať se všichni dnes a zítra umyjí, ať vyperou roucha svá (své šaty) a připraví se na třetí den. Třetí den, až uslyšíte hlas trouby, přijďte všichni k hoře! Neboť k vám budu mluvit!«

Mojžíš to oznámil lidu. Tu všichni vyprali svá roucha, umyli se a připravili se na třetí den.

Třetí den ráno byli všichni svátečně oblečeni a čekali připraveni v táboře. Tu najednou začalo hřmít a blýskat se a celá hora Sinaj se třásla. Na horu se snesl veliký mrak, který ji celou zahalil; a z mraku šlehaly ohně a blesky, takže se všichni báli. V tom mraku a v ohni přišel (sestoupil) na horu neviditelně Pán Bůh. Pojednou bylo slyšeti troubení a tu Mojžíš přivedl lid až k hoře.

Když pak stáli pod horou, mluvil k nim Pán Bůh z mraku hromovým hlasem:

Já jsem Hospodin Bůh tvůj!
Nebudeš míti bohů jiných mimo mne!
V jednoho Boha budeš věřit!
Nevezmeš jména Božího nadarmo!
Pomni, abys den sváteční světil!
Cti otce svého i matku svou!
Nezabiješ!
Nesesmilníš!
Nepokradeš!
Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému!
Nepožádáš manželky bližního svého!
Aniž požádáš statku jeho!

*) Tuto část možno vypravovati podrobněji asi takto: Národ vyvolený čili izraelský bydlel nejprve v cizí pohanské zemi — v Egyptě. Tam mu Pán Bůh poslal svatého a statečného muže Mojžíše, aby je vyvedl do nové země, kterou jim Pán Bůh (za)slibil, čili do země zaslíbené. Mojžíš je odtamtud vyvedl a přišel s nimi na poušť k hoře Sinaj. Tam se zastavili. Lidé si tam postavili stany a Mojžíš vystoupil na horu.

Tak jim dal Pán Bůh deset přikázání. Lidé ho poslouchali a báli se, protože viděli, jak mocný a hrozný je Pán Bůh. Potom, když Pán Bůh přestal mluvit, všichni slavně slíbili: »Všecko, co mluvil Hospodin, budeme činit!« (Co slíbili?)

Potom vystoupil Mojžíš znova na horu Sinaj a Pán Bůh mu tam dal ta přikázání napsaná na dvou kamenných deskách, aby na ně nikdy nezapomněli.

(Ukáže se obraz.)

2. *Opakování a prohloubení.* — Ke které hoře přivedl Mojžíš národ vyvolený (izraelský)? Co mu tam Pán Bůh řekl? (Co má oznámiti lidem?) Co potom dělali všichni lidé v táboře? Nač se tak připravovali? Třetí den pro ně byl veliký svátek. Co velikého se mělo státi? Jak začal ten památný den? Co se dělo na hoře Sinaj? (Z hory šlehalý blesky a zahalil ji veliký mrak.) Kdo přišel v tom mraku a v ohni a blesku na horu? Potom je Mojžíš přivedl až k hoře. Kdo k nim pak mluvil z mraku na hoře? Viděli Pána Boha? Neviděli, jen ho slyšeli. Co jim říkal? Kolik přikázání jim dal?

Těm deseti Božím příkazům nebo přikázáním říkáme: Desatero přikázání Božích anebo krátce: Desatero.

NAUČENÍ:

3. *Přikázání Boží musíme zachovávat.* — Ta přikázání nedal Pán Bůh jen národu vyvolenému, nýbrž všem lidem, tedy také nám. Každý, kdo chce přijíti do nebe, musí proto ta přikázání znát a zachovávat neboli plnit. Kdo přikázání Boží neplní a o ně se nestará, ten se do nebe nedostane. To řekl Pán Ježíš. Jednou se ho tázal bohatý jinoch: »Pane, co mám činiti, abych měl život věčný (t. j. abych přišel do nebe)?« A Pán Ježíš mu odpověděl: »Chceš-li vejíti do života (věčného), zachovávej přikázání!« To znamená: Chceš-li se dostat do nebe, musíš zachovávat desatero Božích přikázání.

Proto se těm deseti Božím přikázáním musíte nyní dobře naučit a potom je rádi zachovávat čili plnit.

Poroučí v nich Pán Bůh něco špatného? Může Pán Bůh vůbec poroučet něco špatného? Co Pán Bůh poroučí, to je vždycky nejlepší a nejkrásnější, to musíme proto dělat rádi. A je to těžké? ...

B

Nacvičení a výklad Desatera. (Co od nás Pán Bůh chce.)

PŘÍPRAVA:

Deset Božích přikázání musí každý dobře znát, aby věděl, co od nás Pán Bůh chce. Proto se jim nyní (a příští hodinu) naučíme.

(Nyní se přikázání za přikázáním postupně nacvičuje, při čemž se ke každému hned připojí krátký slovní výklad.)

VÝKLAD:

1. První přikázání zní: *V jednoho Boha budeš věřit!* Jak zní 1. přikázání? Opakujte všechny? (Nacvičí se!) Co od nás Pán Bůh chce v 1. přikázání? Pán Bůh říká: Musíš vědět, že já jsem tvůj nejvyšší Pán a Bůh. Musíš ve mě věřit, na mě stále myslet, jako dítě na svého otce, a ke mně se (každý den) modlit! (Opakuj!) Co tedy chce Pán Bůh? Pán Bůh chce: abychom v něho věřili, na něj rádi mysleli a k němu se modlili. Opakuj N., co chce Pán Bůh v 1. přikázání? Opakujte všechny!

Budeme si tedy pamatovati: V 1. přikázání Pán Bůh od nás chce modlitbu. Pán Bůh říká: Musíš se modlit!

Na tabuli: 1. Musíš se modlit!

Opakujte všechny ještě jednou: Jak zní 1. přikázání? Co v něm Pán Bůh chce?

Kdo to nedělá, ten nemá Pána Boha rád a ten má hřích. Hřích má tedy, kdo se o Pána Boha nestará, kdo v něj nevěří a kdo se nemodlí.*)

2. Druhé přikázání Boží zní: *Nevezmeš jména Božího nadarmo!* Jak zní? (Nacvičí se.) Co v něm Pán Bůh chce? Pán Bůh říká: Nesmíš brát mé svaté jméno (a žádné svaté jméno) nadarmo! »Bráti nadarmo« znamená vyslovovat neuctivě, to jest: zbytečně, ve zlosti nebo pro smích. (Opakuj! Co chce Pán Bůh ve 2. přikázání? — Co nesmíme dělat? Co znamená: brát nadarmo?) Jméno Boží a každé svaté jméno (každé svaté slovo) musíme vyslovovat uctivě, aby bylo vidět, že si Pána Boha vážíme. Na př. jméno Bůh, Ježíš, Nejvyšší Svátost, Maria... to všechno jsou jména svatá; ta musíme vyslovovat uctivě. Ale někteří lidé mají ošklivý zvyk, že každou chvíli říkají svaté jméno Ježíš, když se něčemu diví, nebo »Ježíš Maria«. To je neuctivé, to je hřích. Jméno Pána Ježíše, jméno Boží, nesmíme jen tak vyslovovat, když mu nic nechceme.

Proto si budeme pamatovat:

2. *Neber jméno Boží nadarmo!* (Na tabuli!)

Opakujte nyní obě přikázání! Co poroučí Pán Bůh v prvním? A co ve druhém?

3. Třetí přikázání zní: *Pomni, abys den sváteční světil!* (Nacvič!) »Pomni« znamená: Pamatuj! Pán Bůh říká: Pamatuj, člověče, abys světil den sváteční! (Který je to den?) Sváteční den je neděle; to je den Páně a den svatý. Ten den máme světit, protože je svatý, to znamená: V neděli nemáme pracovat, ale máme jít do kostela na mši sv. (na služby Boží!) Tak to chce Pán Bůh! — Pán Bůh tedy říká: Člověče, pamatuj, abys světil neděli! Neděle je můj svatý den! Ten den nesmíš pracovat, ale máš jít do mého chrámu. —

*) Tato negativní část, o hříchu proti jednotlivým přikázáním se připojí vhodněji až v katechesi o zpytování svědomí (v přípravě na první sv. zpověď).

Na tabuli: 3. *Svět neděli! Chod' do kostela!*

Jak zní 3. přikázání? Co v něm Pán Bůh chce? Kdo to nedělá, ten má hřích. Kdo v neděli pracuje a nemusí a nejde do kostela nebo se tam neslušně chová, ten má hřích. Opakujte nyní všechna tři přikázání.

4. Čtvrté přikázání zní: *Cti otce svého i matku svou...*! (Nacvič!) Otec a matka jsou rodiče. Pán Bůh poroučí: Cti své rodiče! Rodiče musíš ctít! Ctít znamená: jich si vážit, je milovat a poslouchat, jako to dělal Ježíšek v Nazaretě.

Co poroučí Pán Bůh ve 4. přikázání? Pán Bůh poroučí: Rodiče musíš ctít, milovat a poslouchat. (Opakuj a nacvič!)

Na tabuli: 4. *Cti a poslouvej rodiče!*

Kdo to nedělá, ten má hřích. Některé děti rodičům neuctivě odmítají a je neposlouchají. To je hřích.

Opakujte nyní všechna 4 přikázání! (Nacvičí se několikrát opakovaním.)

5. V 5. přikázání Pán Bůh říká: *Nezabiješ!* (Nacvič!) To jest: Nesmíš nikoho zabít jako Kain; ale nesmíš nikomu ani ubližovat. Musíš mít každého rád, protože já mám také všechny lidi rád. — Pán Bůh nemá rád jen tebe, Pán Bůh má rád všechny, protože všichni lidé jsou jeho děti. Proto je musíš také mít rád a nesmíš se s nimi hádat a prát, mít na ně zlost, jim nadávat a ubližovat. Nesmíš být jako Kain. Pán Bůh tedy říká:

(Na tabuli): 5. *Nesmíš ubližovat jiným!* To jsou mé děti!

Jak zní 5. přikázání? Co v něm Pán Bůh chce? Co nesmíme dělat? Kdo druhým ubližuje, má na ně zlost, nesnáší se, pere se, nadává jim, ten má hřích. — Opakujte nyní všech 5 přikázání!

6. *Nesesmilníš!* (Nacvič!) To znamená: *Nebu deš nestydatý!* Nesmíš sebe nebo jiné nestydatě odkrývat, nesmíš nestydatě mluvit a nestydatě se chovat.

Na tabuli: 6. *Nesmíš být nestydatý!*

Jak zní 6. přikázání? Co to znamená? (Řekni to jinak!) Co v něm Pán Bůh zakazuje? Co nesmíme dělat? Jací tedy musíme být? Musíme být **stydliví**.

Některé děti se nestydatě odkrývají nebo odkrývají nestydatě jiné. To je hřích. Některé děti mluví nestydatě. To je hřích.

Opakujte všech 6 přikázání!

7. *Nepokradeš!* (Nacvič!) Pán Bůh říká: **Nesmíš krást a nesmíš dělat lidem škodu!** (Opakuj! Co tam Pán Bůh zakazuje?)

Na tabuli: 7. *Nesmíš krást!*

Někdo bere rodičům sladkosti, někdo docela peníze. To je hřích. Někdo ukradne něco spolužákovi: tužku, péro, nůž... to je ještě horší. To musí vrátit. Někdo si něco vypůjčí (knihu nebo nůž) a nevrátí to, nebo něco najde a nechá si to. To je také hřích. Co není naše, to si nesmíme nechat, ani to vzít, ani poškodit.

Opakujte nyní 5., 6. a 7. přikázání! Opakujte všech sedm.

8. V 8. přikázání poroučí Pán Bůh: *Nepromluvíš křivého svědectví...* (Nacvič!) To znamená: **Nesmíš o nikom mluvit křivě, t. j. lživě, co není pravda; nesmíš lhát! Nesmíš žalovat, co není pravda, ani pomlouvat.**

Na tabuli: 8. *Nesmíš lhát a pomlouvat!*

Jak zní 8. přikázání? Co v něm Pán Bůh poroučí? Co nesmíme dělat? Co tedy musíme dělat? (Mluvit vždycky pravdu a být upřímní.) Pán Bůh chce, abychom byli upřímní a mluvili vždycky pravdu. Některé děti přelhávají rodiče nebo lžou ve škole. To je hřích. Někdo žaluje, co není pravda. To je hřích.

Tak už znáte 8 přikázání. Opakujte je nyní všechna!

9. a 10. přikázání se vás ještě netýká; těm se naučíte až za rok.

Přehled na tabuli:

Pán Bůh přikazuje:

1. Modli se!
2. Neber jméno Boží nadarmo!

3. Svět neděli!
4. Cti a poslouvej rodiče!
5. Nikomu neubližuj!
6. Buď cudný a stydlivý!
7. Svého si hled' — cizího nech!
8. Mluv pravdu!

OPAKOVÁNÍ A HESLA:

Jak zní 1. přikázání? Co v něm Pán Bůh poroučí? Na co tedy budeme myslet při 1. přikázání? Na víru a modlitbu. Napsat na tabuli heslo:

1. Modlitba.

Jak zní 2. přikázání? Na co v něm myslíme? Na svaté jméno Boží a na svatá jména; ta nemáme brát nadarmo. Na tabuli heslo:

2. Svatá jména.

Podobně se tážeme u ostatních přikázání. Při tom píšeme hesla na tabuli. Tak vznikne tento přehled hesel:

1. Modlitba.
2. Svatá jména.
3. Neděle.
4. Rodiče.
5. Ubližování druhým.
6. Nestydatost.
7. Krádež.
8. Lež.

Toto nacvičování textu s výkladem se může provést také příležitostně po částech, vždycky na začátku hodiny, zvláště u slabších a méně pozorných dětí.

Při nacvičování textu možno napsati jako pomůcku na tabuli:

»Chceš-li vejíti do života věčného, zachovávej přikázání!«

1. v Boha věřiti,
2. jméno Boží,
3. den sváteční,

4. cti otce i matku,
5. nezabiješ,
6. nesesmilníš,
7. nepokradeš,
8. nepromluvíš křivého (lživého) svědectví.

Ve 3. třídě ještě:

9. nepožádáš cizí manželky,
10. nepožádáš cizího majetku (statku).

Kdo umí kreslit, může naznačiti hesla přikázání na tabuli kresbami asi takto:

1. přikázání: oko Boží v trojúhelníku s paprsky v mraku nebo: kříž a sepjaté ruce.
2. Napsat jméno Ježíš do kruhu s paprsky.
3. Nakreslit malý kostel.
4. Jak dítě přednáší blahopřání rodičům; to však bude náčrtek složitý, proto by stačilo napsat slovo: rodiče.
5. Nůž přetržený dvěma čarami.
6. Čisté srdce s paprsky, z něhož vykvétá lilie nebo pouze čisté srdce s paprsky.
7. Váček peněz (s nápisem 100 Kčs) a ruka po něm vztažená, přetržená dvěma čarami.
8. Ukazováček ruky na zavřených ústech.

Ale hesla s čísly napsaná na tabuli prokáží skoro tutéž službu jako kresba.

Opakování na počátku příští hodiny možno provésti takto:

Pomodlíme se desatero společně.

a) Vyzkouší se texty prvních osmi přikázání jak jsou za sebou vyvoláváním jednotlivých žáků: N., jak zní 1. přikázání? R., jak zní druhé? K., jak zní třetí? atd. (Některou pozdější hodinu, až bude text dobře nacvičen, se občas vyzkouší také skákavě.)

b) Vyzkouší se znalost smyslu (obsahu) a hesel jednotlivých přikázání:

1. N., jak zní 1. přikázání? Co v něm Pán Bůh poroučí? (Musíš na mě myslet a ke mně se mod-

lit! Nebo: Abychom v něho věřili a k němu se modlili.) Co od nás tedy chce? Modlitbu. (Na co máme myslet při 1. přikázání? Na modlitbu.)

2. Jak zní 2. přikázání? Co v něm Pán Bůh poroučí? Jméno Boží a svatá jména nesmíš brát nadarmo! Na co při něm myslíme? Na svatá jména.

3. Jak zní 3. přikázání? Co v něm Pán Bůh poroučí? Světít neděli. Jak ji máme světít? Nemáme pracovat a máme jít do kostela na mši sv. Na co tedy myslíme při 3. přikázání? Při 3. přikázání myslíme na neděli a kostel.

4. Jak zní 4. přikázání? Co v něm Pán Bůh poroučí? (Rodiče ctít a poslouchat.) Na co tedy myslíme ve 4. přikázání? Na rodiče.

5. Jak zní 5. přikázání? Co v něm Pán Bůh zakazuje? Že nesmíme nikoho zabít ani mu ublížit. Nesmíš ubližovat! Na co tedy při něm myslíme? Na chování k druhým.

6. Jak zní 6. přikázání? Co to znamená? Nesmíš být nestydatý! Co v něm Pán Bůh zakazuje? Nestydatost.

7. Jak zní 7. přikázání? Co v něm Pán Bůh zakazuje? Pán Bůh zakazuje krádež. Nesmíš nikomu nic brát a dělat škodu. Myslíme na krádež a nepoctivost.

8. Jak zní 8. přikázání? Co to znamená? Nesmíš mluvit o nikom, co není pravda. Co v něm Pán Bůh zakazuje? Lež. Nesmíš lhát! Musíš mluvit pravdu! Myslíme na lhaní a pomlouvání.

c) Potom se ještě vyzkouší pouze obsah jednotlivých přikázání bez textu, stručně a přehledně, asi takto: Co od nás chce Pán Bůh v 1. přikázání? (Modlitbu.) Co ve 2.? (Že nesmíme brát jméno Boží nadarmo.) Co ve 3.? (Že musíme světít neděli. Nebo: Že máme v neděli jít do kostela.) Co ve 4.? (Že musíme rodiče ctít a poslouchat.) Co v 5.? (Že nesmíme nikomu ubližovat.) Co v 6.? (Že nesmíme být nestydatí.) Co v 7.? (Že nesmíme krást a dělat škodu.) Co v 8.? (Že nesmíme lhát a pomlouvat.)

Tímto několikerým a vždy poněkud rozličným a novým opakováním se děti už v 1. a 2. šk. roce naučí lehce znalosti desatera.

Ve 2. školním roce se po tomto nacvičení textu a smyslu příkázání buď hned nebo některou příští hodinu nebo až před přípravou na první sv. zpověď nacvičí ještě zpytování svědomí, jak je v katechesi č. 48. Cvičíme zpytování svědomí.

17. Bůh slíbil lidem Vykupitele.

Přehledný výklad Otčenáše.

Pozn. pro 1. tř.: Tato a následující katechese je již přechodem k Novému Zákonu. Zbude-li někomu do Adventu ještě hodina volná, což se sotva stane, může ji použít v 1. třídě k opakování probrané látky nebo k vynechané katechesi 10. o kostele a k do-cvičení a opakování Otčenáše a ranní a večerní modlitby. Kdo vynechá výklad Otčenáše, připojí hned katechesi následující.

PŘÍPRAVA:

Když Adam a Eva hřešili, musel je Pán Bůh potrestat. Ale Pán Bůh je přece dobrý a milosrdný; proto se nad nimi smiloval a zase jim pomohl. Dnes vám řeknu, jak jim Pán Bůh pomohl a jak se nad nimi smiloval.

VÝKLAD:

1. *Bůh se smiloval.* — Adam a Eva udělali veliký hřích a zasloužili veliký trest. Pán Bůh je proto musel potrestat, protože to řekl a protože je spravedlivý. A s nimi byli potrestáni také jejich děti a všichni lidé, protože všichni lidé jsou jejich děti. Ale Pánu Bohu jich bylo líto. Pán Bůh viděl, že přece nejsou tak zlí jako ďábel a že je ďábel svedl. Proto je nepotrestal jako ďábla, neposlal je do pekla a nenechal je hned umřít, ale ne-

chal je ještě dlouho na živu, aby ten hřích mohli aspoň trochu napravit. Pán Bůh také nechtěl, aby všichni lidé s nimi stále trpěli. Pán Bůh se tedy nad nimi a nade všemi lidmi smíloval. Proto říkáme, že Pán Bůh je milosrdný. — (Jaký je Pán Bůh také? Proč říkáme, že je milosrdný?)

2. *Bůh slíbil Vykupitele.* — Pán Bůh věděl, že si lidé sami pomoci nemohou. Když lupič někoho v lese přepadne a všechno mu vezme a potom mu sváže ruce a nohy a přiváže ho ke stromu, může si ten ubohý člověk pomoci? Nemůže. Ale musí čekat celou noc v mrazu a v zimě, až přijde hajný nebo nějaký hodný a statečný člověk, který mu provazy na ruku přerázne a tak ho vysvobodí.

Jako takovému nešťastnému člověku, okradenému a svázanému, tak se vedlo Adamovi a Evě a všem lidem, když je ďábel svedl ke hříchu. Ďábel je zlý lupič, který lidi o všechno okradl a tím hříchem je jakoby svázel a přivázel (uvázel) do neštěstí. Mohli si nešťastní lidé sami pomoci? Nemohli. Proto se Pán Bůh nad nimi smíloval a Boží Syn řekl: »Já půjdu sám k nim na zem, a z toho hříchu a neštěstí je vysvobodím.« Kdo je ten Boží Syn, už víte. Je to Pán Ježíš. A Bůh Otec se z toho radoval, že jeho Syn chce lidem sám pomoci a hned to lidem oznámil. Hned v ráji jim slíbil: »Já vám jednou pošlu Vysvoboditele — Vykupitele, abyste nemuseli věčně trpět a přijít do pekla. Ten vám zas pomůže do nebe. Ale musíte na něj ještě dlouho čekat a napřed musíte za ten hřích něco zkusit.«

Zopakuje se: Mohli si lidé sami pomoci, když se hříchem přivedli do neštěstí? Kdo se proto nad nimi smíloval? Koho jim slíbil? Kdo bude tím Vykupitelem nebo Vysvoboditelem? Sám Syn Boží. Přišel ten nebeský Vysvoboditel nebo Vykupitel hned? Proč ne? Aby lidé napřed něco zkusili a viděli, jak zlý je hřích.

3. *Touha po Vykupiteli.* — Nyní už bylo Adamovi a Evě a všem lidem lehčeji. Když potom museli mnoho trpět, těšili se, že to nebude trvat věčně, že jim jednou Pán

Bůh pošle nebeského Vysvoboditele nebo Vykupitele. A často na toho Vykupitele mysleli a říkali: »A ch, kdy by už přišel!« A často se modlili a volali: »O dobrý Bože! Slituj se a pošli nám už brzy Vykupitele, aby nás zbavil hříchu a otevřel nám nebe!« A říkali to stále také svým dětem, aby na to nezapomněly; a jejich děti to zas vypravovaly svým dětem a ty zase dalším dětem a tak se to dověděli všichni lidé. A všichni lidé se potom stále modlili a dívali se k nebi, kdy už ten Vykupitel přijde. (Více o tom bude ještě v následující katechesi 19. — Zopakujte se!)

4. *Vykupitelem je Syn Boží, Ježíš Kristus.* — Konečně za mnoho set let (za několik tisíc let) Pán Bůh toho Vykupitele lidem poslal. Poslal ho jednou v noci o vánocích s nebe na zem v podobě malého svatého Děťátka. A kdo to byl? Tím Vykupitelem nebo Vysvoboditelem byl sám Syn Boží — Ježíšek neboli Pán Ježíš nebo Ježíš Kristus. O tom se budeme už brzo učit.

Nyní proto už zase mohou lidé přijít do nebe; a vy proto už nemáte na duši dědičný hřích. Když nás Pán Ježíš vykoupil, poručil, aby všichni lidé a všechny děti byly pokřtěni a tak se toho hříchu zbavili. Také vy jste byly pokřtěny; proto už nemáte na duši dědičný hřích a můžete přijít do nebe.

Kdo je ten slíbený nebo zaslíbený Vykupitel? Kdy přišel na svět? Jak nás vykoupil? Vykoupil nás tak, že se za nás dal ukřižovat.

NAUČENÍ: (Výklad Otčenáše.)

1. *Ale zbav nás od zlého.* — Dnes jsme se učili, jak lidé prosili Pána Boha, aby jim už brzy poslal Vykupitele a tak je od hříchu vysvobodil. »Ó Bože, pošli nám už brzo Vykupitele a vysvobod a zbav nás od hříchu!«

Děti! Také my máme hříchy, také vy jste po křtu sv. už hřešily, proto musíme také Pána Boha prositi, aby nám je odpustil a nás jich zbavil a z nich vysvobodil.

A o to se modlíme každý den v Otčenáši, když říkáme: »Ale zbav nás od zlého!« To znamená: »Pane Bože, vysvobod' (zbav) nás ode všeho zlého: ode všeho neštěstí; od hladu, bídy, nemoci. Ale největší zlé a největší neštěstí je těžký hřích, protože těžký hřích nás učiní na věky nešťastnými. Kdo má na duši velký hřích a s tím hříchem umře, musí přijít do pekla a bude věčně nešťasten. Proto je hřích největší neštěstí. Když se modlíme: »Ale zbav nás od zlého«, máme si tedy myslet: Ó Bože, zbav nás hříchu a všeho zlého; nebo: vysvobod' nás od hříchu a ode všeho zlého!

Na konci Otčenáše říkáme ještě »Amen«. To také něco znamená. Pamatujte si: »Amen« znamená »Staň se« nebo: Ať se tak stane! Když říkáme na konci modlitby »Amen« tedy si máme myslet: »Ó Bože, dej, ať se stane, zač jsme Tě prosili.«

2. Přehledný výklad Otčenáše.*)

Děti! Nyní už znáte celý Otčenáš a rozumíte, zač v něm Pána Boha prosíme. Když se tu modlitbu modlíte, musíte při každé větě myslet na to, co říkáte. Pán Bůh nechce, abyste mu tu modlitbu jen odříkávaly a nevěděly, co říkáte; taková modlitba by se mu nelíbila.

Abyste to věděly, tedy si to ještě zopakujeme: Nejříve říkáme: »Otče náš, jenž jsi na nebesích«. Při tom si máme vzpomenout, že Pán Bůh je náš dobrotivý Otec nebeský. (Na co máme myslet, když říkáme: Otče náš...?)

Potom prosíme: »Posvěť se jméno Tvé.« Při tom si máme myslet: Otče nebeský, ať všichni světí a chválí Tvé veliké a svaté jméno!

Dále prosíme: »Přiď království Tvé.« Tak prosíme, aby nás Bůh vzal do svého království v nebi. (Zač prosíme, když říkáme: Přiď království Tvé?)

Pak říkáme: »Buď vůle Tvá...« Nač máme při tom myslet? Při tom máme myslet: Ať se děje Tvá vůle

*) Může se zde vynechat i použití až při jiné příležitosti.

zde na zemi tak jako v nebi; — nebo: Ať Tě my lidé na zemi tak rádi posloucháme jako andělé v nebi.

Potom prosíme: »Chléb náš...« Zač tu prosíme? Tu prosíme za chléb a jídlo a všechno, co potřebujeme k živobytí, abychom neměli bídu a neumřeli hladem.

Dále prosíme: »A odpusť nám naše viny.« Co jsou »naše viny«? Naše hříchy. Zde prosíme, aby nám Pán Bůh odpustil naše hříchy a říkáme, že také každému všechno odpouštíme.

Potom prosíme: »A neuvod' nás v pokušení«. Co je pokušení? Svádění ke hříchu. Kdo nás pokouší nebo svádí ke hříchu? Dábel a zlí lidé a naše tělo. Proto se modlíme: Bože, nedopusť, aby nás dábel nebo zlý člověk svedl ke hříchu jako Adama a Evu. —

A na konec říkáme: »Ale zbav nás od zlého.« Tu si máme myslet: Bože, vysvobod' nás od hříchu a ode všeho zlého.

»Amen«, = Ať se to tak stane!

Pozn.: Kdo nemá do Adventu už volné hodiny, vynechá výklad Otčenáše a připojí hned hlavní myšlenky z následující katechese.

18. Rosu dejte nebesa...

Advent.

Tato katechese je jen doplňkem katechese 17. Proto se může připojit ke katechesi předchozí.

PŘÍPRAVA:

Poslední hodiny jsem vám musel vypravovat skoro samé smutné věci: Jak Adam a Eva udělali hřích a jak byli z ráje vyhnáni.

A dnes vám budu vypravovat, jak smutné to bylo potom na zemi; ale jak se Pán Bůh nad lidmi zase smiloval a slíbil jim Vykupitele.

VYLIČENÍ:

1. *Všeobecná bezbožnost a pohanství.* — Už jsem vám vypravoval o dětech Adamových. Adam a Eva měli potom, když byli vyhnáni z ráje, mnoho dětí. A všechny jejich děti po nich měly duši nakaženou hříchem; měly v duši jakoby jed (nákazu nebo otravu)*) nebo jako nějakého červíka (jako bývá v jablku), který ji kazil. Všecky po nich zdědily jejich hřích a zlou žádost neboli chuť na zlé věci. Pořád se jim chtělo dělat něco zlého a nechťelo se jim Pána Boha poslouchat. Když chtěly být hodné a poslouchat Pána Boha, musely se stále namáhat a přemáhat. A protože se mnohé jejich děti nenamáhaly a nepřemáhaly, byly zlé a stále se kazily. A ze všech nejhorší byl Kain, který svého hodného bratra Abela zabil.

Jejich děti pak měly zas děti a ty měly zas děti a tak se lidé množili, až bylo na zemi mnoho lidí. Ale ti lidé se stále kazili a byli stále horší a horší; jen málo jich zůstalo hodných. — Čím to bylo, že se tak kazili jako červivá jablka a byli stále horší? To bylo tím, že v sobě měli dědičný hřích; jejich duše byla tím hříchem nakažena a jako přiotrávena; byla jako nemocná, jako červivá a nahnílá. A tak to s nimi bylo jako s nakaženými, červivými a nahnílými jablky.

Tak se stalo, že na konec už skoro všichni lidé na Pána Boha zapomněli a dělali hrozné hříchy. Pán Bůh je za to potrestal tím, že na ně poslal velikou potopu.

Ale brzy po potopě se lidé zase kazili a byli zase jako před potopou. Zase zapomněli na Pána Boha a dělali hrozné hříchy. Ale když potom hřmělo a blýskalo se, báli se přece, a mysleli, že ten hrom je živý a že to je nějaký mocný pán bůh. A modlili se k tomu bohu — hromu. A když někdy byl hrozný vítr, mysleli, že

*) byly jako přiotráveny.

i vítr je živý a že to je zas jiný pán bůh. Také mysleli, že slunce je živé a že to je zas jiný mocný pán bůh. A také mysleli, že v některých zvířatech a v některých stromech je ukrytý nějaký pán bůh. A tomu všemu se klaněli. Tak na pravého Pána Boha zapomněli a klaněli se různým věcem v přírodě, které Pán Bůh udělal, jako slunci, ohni, větru, hromu a blesku, zvířatům a stromům a mysleli, že to všechno jsou živí bohové, a že je bohů mnoho; a že někteří bohové jsou hodní a někteří zlí.*)

A také si dělali sochy těch bohů ze dřeva, z kamení a ze železa nebo ze zlata a mysleli, že jsou živé (že v nich ti bohové bydlí) a klekali před nimi, klaněli se jim a modlili se k nim a obětovali jim, když jim bylo zle. Protože se k nim modlili, říkáme těm sochám bůžkové nebo modly.**)

A tak pošetilými a hloupými se stali skoro všichni lidé. My jim říkáme pohané (a modláři). (Jak jim říkáme?) Skoro všichni lidé se stali pohany a dělali ošklivé hříchy, zvláště veliké nestydatosti a hrozné vraždy. A těmi hříchy se stávali stále více nešťastnými. A Pán Bůh je v tom nechal, aby viděli, jak nešťastnými je dělá hřích.

Jen málo lidí věřilo v jednoho pravého Boha.

2. *Potřeba Vykupitele a jeho zaslíbení.* — Hledte, tak smutné to bylo na zemi. Lidé dělali hrozné hříchy a byli nešťastní. A z čeho to bylo? Všecko to neštěstí bylo z hříchů. A nejhorší bylo, že si lidé nemohli už sami pomoci. Lidé dělali hříchy a viděli, jak jsou nešťastní, ale nevěděli, co mají dělat a jái se jich zbavit; neuměli se polepšit a sami sobě pomoci.

Byli těmi hříchy a tou zlou žádostí, kterou zdědili, jako svázání (svázání jako otroci) a byli od nich jako nemocní. Dábel je měl docela v moci a svázal je jako lupič, když někoho přepadne v lese.

*) Zosobnění a zbožnění zjevů přírodních a tvorů božích.

**) Modlářství a fetišismus — zbožnění výtvorů lidských.

Když lupič někoho přepadne a všechno mu vezme a potom mu sváže provazy pevně ruce a nohy a ještě ho přiváže ke stromu, může si ten ubohý člověk pomoci? Nemůže. Musí tam ležet a mrznout a trpět hlad, až někdo přijde a smiluje se nad ním a provazy přerízne a vysvobodí ho.

Jako takovému nešťastnému člověku, tak se vedlo Adamovi a Evě, když udělali hřích; a ještě hůře se vedlo jejich dětem a všem lidem. **Ďábel je o všechno okradl jako lupič** — připravil je o ráj a štěstí, o milost Boží na duši a o nebe — a těmi hříchy, co dělali, je svázel (spoutal) jako silnými provazy tak, že se jich už nemohli zbaviti a z nich se dostatí ven.

Ale Pán Bůh je dobrotivý a milosrdný. Pán Bůh viděl, jak jsou lidé nešťastní a viděl, že si nemohou sami pomoci, a bylo mu jich líto. Pán Bůh nechtěl, aby zůstali stále nešťastní; proto se nad nimi slitoval (smiloval), a slíbil jim, že jim pošle někoho s nebe, kdo je z moci hříchu a ďábla vysvobodí nebo vykoupí — slíbil jim nebeského Vysvoboditele nebo Vykupitele. Slíbil ho hned v ráji Adamovi a Evě. Řekl ďáblovi: »Ty budeš zlořečený. A žena ti rozšlápne hlavu.« Těmi slovy slíbil, že jednou přijde svatá Žena s děťátkem, která ďáblovi rozšlápne hlavu. Kdo bude ta Žena? A kdo bude to Děťátko? To Děťátko bude Vykupitel.

3. Touha po Vykupiteli. (Čekání na Vykupitele.) — Na toho Vykupitele se potom lidé těšili a často si o něm vypravovali. Říkali mu také Mesiáš nebo budoucí svatý král.

Ale Pán Bůh neposlal slíbeného Vykupitele hned. Lidé na něho museli dlouho a dlouho čekati a to čekání trvalo několik tisíc let. (Mnozí se ho nedočkali a umřeli.)

Pán Bůh chtěl, aby lidé viděli, že si sami nemohou z hříchu pomoci a aby po Vykupiteli sami toužili a o něho prosili. A hodnější lidé to také poznali a proto si

přáli, aby Vykupitel už brzo přišel a nemohli se ho už dočkat. Proto se často modlili a volali k nebi: »Bože, pošli nám už Vykupitele!«

Když je dlouho sucho, když neprší, ani rosa ráno nepadá, tu nic neroste, všechno uschne a hyne a lidé i zvířata těžko dýchají. Ale když napadne v noci rosa, tu hned je všechno svěží a okřeje, a když potom zaprší z oblak, roste všechno ještě lépe. — Dokud na zem nepřišel Vykupitel, bylo lidem jako když jsou dlouho bez nebeské rosy a bez deště. Proto se modlili a volali: »Rosu dejte nebesa shůry a oblakové pršte Spravedlivého.« (Jak volali?) Víte, co to znamená? To znamená: Pane Bože, pošli nám rosu s nebe a déšť; ale pošli nám jinou, nebeskou rosu, pošli nám někoho Spravedlivého a Svatého s nebe, to jest Vykupitele!

4. *Advent.* — Tak se budeme nyní modlit a zpívat v kostele také my. Proč pak? Protože už budou brzo vánocce, a my bychom si přáli, aby k nám o vánocích zase přišel Vykupitel.

Vy už víte, kdo je ten Vykupitel. Ten Vykupitel je Pán Ježíš, to je Ježíšek. Ten Vykupitel, Pán Ježíš, na něhož lidé tak dlouho čekali, už přišel na svět v podobě malého chudého Děťátka a narodil se v Betlemě. A potom, když byl velký, za nás umřel na kříži a tak nás vykoupil. To už je 1946 let. Ale my si na to každý rok znovu vzpomínáme a prosíme ho, aby k nám přišel znovu na zem a do naší duše a pomohl nám od hříchu. Proto máme advent a vánocce. Proto se zase těšíme na Ježíška.

Nyní — v neděli — začne advent a potom budou vánocce. V adventě si budeme vzpomínati, jak lidé na Vykupitele čekali a jak se modlili, aby už přišel, a jak se na něj těšili. A budeme se modlit, aby přišel zase, také k nám, do naší duše a zbavil ji hříchu a udělal ji čistou a svatou. A budeme se na něj těšit:

Jezulátko, rád tě mám,
přiď už brzy s nebe k nám!

Ve 2. tř.: Proto budeme nyní v adventě v kostele zpívat:

»Přijde, přijde Vykupitel,
vstříc mu všichni spějme (nebo: zbožně zaplesejme),
přijde světa Obnovitel,
chválu Bohu vzdejme!«

A o vánocích se budeme radovat, že už přišel
a že nás vykoupil a budeme mu za to děkovat. —

PŘI OPAKOVÁNÍ:

Teď v adventě budou lidé chodit časně ráno do kostela »na roráty«, budou zpívat krásné adventní písně a budou se těšit na Ježíška. Budou Ježíška v nebi prosit, aby o vánocích přišel znova s nebe k nám. — A děti, které nejsou líné na vstávání a mají kostel v místě, si také přivstanou a půjdou s nimi.

A také doma se budete nyní už těšit na vánoce a na Ježíška. A budete si přát, aby k vám Ježíšek o vánocích opravdu přišel a něco vám přinesl. A někdo z vás si toho bude přát od Ježíška mnoho.

Děti! Ale tu nesmíte myslet jen na sebe. Více než na sebe musíte myslet na Ježíška, který k vám chce o vánocích přijít. A Ježíšek má také nějaká přání. Ježíšek má hlavně tohle přání: »Chce bydlet ve vašem srdéčku.« Proto musíte své srdéčko na vánoce vyčistit a připravit. A už nyní v adventě musíte začít s čištěním. Všecko, co se Ježíškovi nelíbí, musí do vánoc ze srdéčka ven. A co pak je to? To jsou hříchy a všelijaké ošklivé návyky, — těm musíte nyní odvykat.

Proto se nyní v adventě více a lépe modlete; a při večerní modlitbě říkejte Ježíškovi (přidávejte veršík):

Jezulátko, rád tě mám,
přiď už brzo, s nebe k nám!
Srdéčko své vyčistím,
vše nepěkné vyhostím!
Vše, co se nelíbí tobě,
z lásky odvykat chci sobě!

- H r o n e k**, Metodika vyučování náboženství ve třídě elementární. Praha 1937.
- Metodika vyučování náboženství pro učitele ke zkouškám způsobilosti a pro školskou praxi. Praha 1941.
- K a l v o d a**, Vyučování náboženské v prvním školním roce. Brno 1900.
- K u b í č e k**, Katechetika. Olomouc, 2. vyd. 1939.
- T o m á š e k**, Eucharistická metoda náboženského vyučování. Olomouc 1937.
- Život dítěte v milosti posvěcující. Olomouc 1938.
- Činná škola v náboženském vyučování. Olomouc 1940.
- D v o ř á k**, Zpovědnice maličkých. Pelhřimov 1920.
- H r o n e k**, Katechismus maličkých. 5. vyd. Praha 1944.
- Chléb s nebe. Příprava k první svaté zpovědi a k sv. přijímání. Pracovní sešit. Praha 1941, 3. vyd.
- K a r d i n á l K a r e l K a š p a r**, Nechte maličké k Ježíškovi a nebraňte jim. Hradec Králové.
- J e ř á b e k**, Jak připravím malé dítě na první svatou zpověď a první svaté přijímání. Líšeň 1930.
- Chléb života a duše dítěte. Líšeň 1930.
- K a r d. J o r i o D o m i n i k**, Dekret Quam singulari. Brno 1929.
- O v e č k a**, Nechte dítek přicházeti ke mně. 2. vydání. Praha 1923.
- R e s l**, Katechese. Praha 1941.

*

- H r o n e k**, Kresebné náčrty při vyučování náboženství. Pracovní kniha pro žactvo národních škol na nižším stupni. Praha 1937.
- Z a m a z a l**, Kreslení v hodině náboženství. Mar. Hory. 2. vydání. 1917.
- Ž i v o t e k**, Zvěsti o Bohu. 1929.

OBSAH 1. ČÁSTI

Úvodem	5
Vyučovací metoda na nejnižším stupni	7
Jak mluvíme o Bohu s nejmenšími	13

Dvě vzorné katechese pro 1. třídu:

1. O božském Příteli dítek	20
2. Katecheta - posel božského Přitele dítek	24

Katechese úvodní a ze Starého Zákona:

1. Otec nebeský (Pán Bůh - náš nebeský Otec)	30
2. Bůh je pouhý duch. Je všudypřítomný a vševědoucí	36
3. Bůh Otec, Syn a Duch Svatý	47
4. Pán Ježíš a znamení kříže	53
5. Bůh učinil nebe a zemi. (Je věčný a všemohoucí)	61
6. Bůh stvořil anděly	70
7. Anděl strážný	78
8. Stvoření prvních lidí. (Jsem člověk — tvor Boží; nám tělo a nesmrtelnou duši)	86
9. Jak dobrý je Pán Bůh k lidem. Ranní a večerní modlitba	95
10. Kostel — dům Boží	107
10a. Návod ke zbožné účasti na mši sv. pro 1. třídu	117
11. První lidé neposlechli Pána Boha. (Hřích a pokoušení)	121
12. Bůh je všudypřítomný a vševědoucí. Bůh trestá hřích	132

13. Co jsme zdělili po Adamovi. Kain a Abel. Smrt a hřbitov. (Vložka ke dni dušiček)	138
14. Kain zabil Abela	150
15. Pán Bůh potrestal hříšné lidi /potopou	161
16. A. Pán Bůh oznámil desatero <u>příkázání</u>	168
16. B. Nacvičení a výklad Desatera. (Co od nás Pán Bůh chce)	172
17. Bůh slíbil lidem Vykupitele	179
Přehledný výklad Otčenáše	182
18. Rosu dejte nebesa... Advent	183

Část 2. obsahuje 46 katechesí k Novému Zákonu s přípravou na první sv. zpověď a první sv. přijímání.

KNIHOVNA »L O G O S«

Svazek 5.

Josef Resl

K A T E C H E S E

*Pro 1. a 2. třídu obec. škol a spojený 1. a 2.
školní rok s první přípravou na svatou zpověď
a svaté přijímání.*

1. část: Starý zákon.

V červnu L. P. 1947 vydal nakladatel
Bohuslav Rupp v Praze I., Jindřišská 23.
Obálku a grafickou úpravu navrhl
Miloš Krejza. Vytiskla knihtiskárna
Typos v Brně.